

AD

NOTAM

Č A S O P I S Č E S K É H O N O T Á Ř S T V Í

Z OBSAHU:

Články

Petr Hampel: Notář a jeho postavení v řízení ve věcech veřejného rejstříku

Magdalena Pfeiffer: Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů

Kryštof Horn: Podrobněji k svěřenskému fondu

O notářské praxi

Evidence a seznam listin o manželském majetkovém režimu

Rozhovor

JUDr. Antonín Mokrý

Aktuálně

Vltava – Dunaj 2014

Jistota a profesionalita ověřená časem

Kooperativa – stabilní pojišťovna založená před více jak 20 lety jako první komerční pojišťovna v tehdejším Československu. Až čas ověřil, že naše sázka na pojištění byla dobrou volbou. Během uplynulých let jsme se stali jednou z nejvýznamnějších pojišťoven v České republice, která poskytuje kompletní portfolio pojistných produktů. Vedle speciálních produktů pro notáře:

- ▶ **pojištění profesní odpovědnosti notářů – odpovědnost za škodu způsobenou poskytováním odborných služeb**

Vám tak můžeme nabídnout také pojištění Vašeho automobilu, života nebo majetku. Pojištění jsme schopni připravit přesně na míru Vašim potřebám, přičemž pojištění majetku – soukromého i pracovního – nabízíme členům notářské komory za zvýhodněné ceny.

Zjistěte si víc o speciální nabídce produktů pro členy notářské komory na ☎ 841 105 105.

Pro život jaký je

ČLÁNKY

- Petr Hampel: Notář a jeho postavení v řízení ve věcech veřejného rejstříku 3
- Magdalena Pfeiffer: Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů Kryštof Horn: Podrobněji k svěřenskému fondu 8
16

DISKUSE

- Šimon Klein: Ještě jednou k tématu přechodu vlastnického práva k pozůstalosti 22

O NOTÁŘSKÉ PRAXI

- Evidence a seznam listin o manželském majetkovém režimu 25

IT

- Nestíháte? Poradíme, jak s počítačem rychleji 28

JUDIKATURA

- Výjimečný důvod hodný zvláštního zřetele ve smyslu § 150 o.s.ř. nelze spatřovat v procesním nástupnictví 30

Z HISTORIE

- Otakar Mokřý, notář a básník 34

ROZHOVOR

- JUDr. Antonín Mokřý 38

RECENZE & ANOTACE

- Občanský zákoník Komentář, Svazek IV, Dědické právo 41
- Vzory podání a smluv s vysvětlivkami 43

AKTUÁLNĚ

- Udílení Randových medailí za rok 2014 44
- Návštěva viceprezidentek UINL pro Asii a Jižní Ameriku v sídle NK ČR Vltava – Dunaj 2014 45
46

ZE ZAHRANIČÍ

- Zpráva z cesty JUDr. M. Foukala na zasedání Správní rady CNUE 50
- Zpráva z cesty JUDr. M. Foukala na zasedání Rady předsednictví, Generální rady a Shromáždění členských notářství UINL 51
- ENN přeshraniční workshop o notářské činnosti 52
- Zasedání Správní rady CNUE Brusel, 16. 10. 2014 53
- Přeshraniční seminář Evropské notářské sítě v Brně 53
- 20 let chorvatského notářství 56
26. kolokvium středoevropských notářů v maďarském Egeru 57
- Zasedání Komise pro Evropské záležitosti (CAE) UINL 58
- Zasedání Správní rady CNUE Brusel 20. 11. 2014 59
- Notářství v Číně 60

MONITORING MEZINÁRODNÍHO TISKU 63

STOJÍ ZA POZORNOST 65

ZPRÁVY Z NK ČR

- Zahájení a ukončení činnosti notářů 67
- Složení slibu do rukou ministryně spravedlnosti 68
- Konkurzy na obsazení uvolněných notářských úřadů 69

STŘÍPKY Z HISTORIE

- Stanislav Balík: Strípky z historie 31 71

FEJETON

- Martin Šešina: Cadillac 72

Milé kolegyně, kolegové, vážení čtenáři,

jak bylo po mnoho let pravidlem, tak i tentokrát se s blížícím koncem roku k Vám obracím se svými myšlenkami, o které se s Vámi chci podělit.

Rok 2014 je rokem jubilejním. Uplynulo 25 let od „sametové revoluce“, žijeme ve svobodné společnosti a jistě se zapíše do naší historie jako rok přelomový pro celou společnost, (což si příliš dosud neuvědomuje), neboť od 1. ledna 2014 platí občanský zákoník. S jeho mnohými záluďnostmi se vypořádávají zejména všichni právníci, notáře nevyjímaje. Diskuse o tom, zda tyto změny byly nutné, potřebné a přínosné, neutuchají. Hodnocení po jednom roce účinnosti nových zákonů nemůže být jednoznačné, nicméně se novému právnímu prostředí všichni postupně podřizují a přizpůsobují. Ještě dříve, než tak všichni učiní, se už objevují první návrhy na změny.

Z pohledu notářství mohu konstatovat, že nová právní úprava zvyšuje jeho význam a stabilizuje jeho postavení v celém právním systému, což na druhou stranu samozřejmě na notáře a jejich zaměstnance přináší vyšší nároky. Přesto se domnívám, že jsme zatím obstáli. Stojíme v první linii a musíme umět řešit zcela nové situace, které občanský zákoník, zákon o obchodních korporacích a další právní předpisy nastolily. Sami autoři jsou na přednáškách a notářských školeních nejednou zaskočení otázkami, na které neznají odpověď. Notářství bylo vždy v minulosti místem, kde se nalézala právní jistota. Nová situace spojená s výkladovými problémy na mnoho let bohužel příliš tuto jistotu neposiluje, je tomu naopak. Nyní je sice pro notáře velmi obtížné, ale nanejvýš nezbytné, aby tento základní étos notářství a smysl jeho existence zachovali. Generace notářů, která stála u obnovy notářství, jako svobodného povolání, je nebo se blíží důchodovému věku a mnozí i s ohledem na složitost současného stavu notářskou praxi končí nebo ji zvažují ukončit. Rád bych jim na tomto místě za jejich poctivou práci poděkoval.

JUDr. Martin Foukal,
prezident Notářské
komory České
republiky

AD NOTAM

ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Vydává Notářská komora ČR se sídlem Apolinářská 12, 120 00 Praha 2, tel. 224 921 126, 224 921 258, tel./fax 224 919 192, 224 919 266, e-mail:

adnotam@epravo.cz, www.nkr.cz, ISSN 1211-0558, MK ČR E 7049. Vedoucí redaktor JUDr. et Ing. Ondřej Klička, vedoucí editor Mgr. Miroslav Chochola, MBA.

Adresa redakce Apolinářská 12, 120 00 Praha 2. Výroba zajištěna prostřednictvím nakladatelství EPRAVO Media (CZ) s. r. o., grafická úprava IMPAX, spol. s r. o.

Redakční rada JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, JUDr. Kateřina Břejlová, prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc., JUDr. Roman Fiala, Mgr. Luboš Holík, JUDr. et Ing. Ondřej Klička, vedoucí redaktor, JUDr. Martina Kasíková, doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D., Mgr. Erik Mrzena, JUDr. Věra Sábliková; cena časopisu je 720 Kč včetně DPH za ročník (cena jednoho čísla je 120 Kč vč. DPH), předplatné je možno objednat na adnotam@epravo.cz, k dostání též v síti knihkupectví práv. literatury Aleš Čeněk. Tisk: TISKAP, s. r. o.

Vítám, že ke slovu se stále více dostává nová, energii nabitá notářská generace. Jsem si jist, že řady notářů obohatí mnoho vzdělaných, chytrých a pracovitých jedinců s vysokým morálním kreditem. Mám ale současně starost, aby se někteří nenechali zlákat „komerčními nabídkami“ přínášejícími ekonomické výhody, téměř vždy za cenu ztráty nestrannosti a důstojnosti, tedy toho nejcennějšího, co notářství má, a co je pro jeho existenci nezbytné!

Při ohlédnutí za uplynulým rokem 2014 chci také připomenout události, které se v letošním roce uskutečnily a zůstanou zachovány i pro nové generace. Před 20 lety se Notářská komora České republiky stala členem světové notářské organizace UINL a také začala vydávat tento časopis „Ad Notam“. Před 10 lety, tedy v roce 2004, po vstupu České republiky do Evropské unie, se stala Notářská komora ČR členem Rady notářství zemí Evropské unie. V letošním roce došlo k symbolickému završení těchto novodobých dějin notářství tím, že Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií vydala publikaci „Dějiny notářství v českých zemích“. Tato výjimečná publikace byla představena 6. listopadu ve Vyšehradské kapitule za přítomnosti nejvýznamnějších osobností světového a evropského notářství i naší politické, justiční, akademické i duchovní sféry. Tento záslužný počín mapující notářství od 12. století jistě pozvedne zdravé sebevědomí nositelů notářské funkce. Při této příležitosti byla též umístěna na hradební zdi Vyšehradu pamětní deska Jindřicha z Isernie, protonotáře Přemysla Otakara II., který vedl v roce 1270 první notářskou školu ve střední Evropě.

Vzpomínám, že jsem právě před rokem ukončil své desetileté působení ve funkci vedoucího redaktora tohoto časopisu a jelikož dobře vím, kolik úsilí za přípravou každého vydaného čísla stojí, zaslouží si nový vedoucí redaktor a celá redakční rada uznání za veškerou práci, a věřím, že v ní budou úspěšně pokračovat. To jen potvrzuje má slova o schopnostech našich mladých kolegů a mám z toho upřímnou radost.

Rovněž téměř před rokem na volebním sněmu Notářské komory České republiky jsme s JUDr. Miloslavem Jindřichem, viceprezidentem, oznámili rozhodnutí ukončit na-

še působení v orgánech notářské samosprávy s odkladem jednoho roku. Rok uplynul jako voda a tak notáři stojí teprve podruhé po obnovení notářství v roce 1993 před rozhodnutím, kdo bude tuto právnickou profesi reprezentovat, stát v čele její samosprávy a tak se významně podílet na jejím budoucím vývoji a na určování jeho směru. Věřím, že volba bude správná, že i v tomto ohledu dostane příležitost ukázat své schopnosti nová notářská generace, která, jak předpokládám, bude rozvíjet notářskou profesi ku prospěchu notářství i celé naší společnosti.

Jelikož je volební sněm naplánován na 29. ledna 2015, dovoluji mi, abych na konci mého působení v čele Notářské komory České republiky poděkoval všem, kteří mi toto významné postavení umožnili. Jsem vděčný, že jsem mohl pracovat s mnoha skvělými, chytrými a pracovitými lidmi, kteří mě podporovali a kterých si velice vážím. Mám především na mysli JUDr. Miloslava Jindřicha. Jen málokdo ví, kolik skvělých nápadů vymyslel a pomohl pro notářství prosadit. Byla s ním opravdu výborná spolupráce. Jsem proto rád, že po obnovení notářství, na němž se jako předseda bývalého Sdružení notářů České republiky významně podílel, v důsledku mé tehdejší kandidatury na funkci prezidenta Notářské komory České republiky změnil svůj úmysl nepůsobit v nově vznikajících orgánech a že se pak práci v notářské samosprávě věnoval po tak dlouhou dobu.

Také jsem vděčný za příležitost působit v mezinárodních orgánech notářství jak na světové, tak na evropské úrovni. Poznatky z činnosti notářství v jiných zemích na různých kontinentech byly často impulzem k přemýšlení o tom, co by se i v našich podmínkách mohlo uplatnit. Inspiroující informace o notářství v zahraničí se dostávají i prostřednictvím tohoto časopisu k našim politikům, kteří mohou zhodnotit využitelnost a přínos notářství i v jiných agendách, nežli je tomu u nás.

Vážené kolegyně, kolegové, milí čtenáři, přiznám se, že mám pocit hrdosti za na naše společné dílo, jelikož se podařilo vrátit notářství na místo ve společnosti, které mu náleží. V této souvislosti musím vzpomenout i na naše předchůdce, kteří nám předávali své zkušenosti i přesvědčení, že notářství není povolání, ale poslání. Za nás všechny děkuji.

Přeji Vám klidné Vánoce, mnoho radosti, spokojenosti a do roku 2015 hlavně pevné zdraví, hodně sil a přiměřeného optimismu.

S úctou

JUDr. Martin Foukal,
prezident Notářské komory České republiky,
notář v Praze

Notář a jeho postavení v řízení ve věcech veřejného rejstříku

JUDr. Petr Hampel

Destrukce a obnova (v přeneseném slova smyslu samozřejmě) soukromoprávní oblasti českého právního řádu realizovaná třemi základními kodifikacemi soukromého práva, a to zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“), zák. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (dále též jen „zok“) a zák. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále též jen „zmps“), které nabyly účinnosti 1. 1. 2014 (s mnoha defekty v podobě nedokonalých, aktuálně – často ze zjevných důvodů časové návaznosti jimi derogované právní úpravy – aplikovaných přechodných ustanovení dotčených norem) rozčeřila již tak dost divoké vody právní regulace společenských vztahů. Obvyklá právní řešení založená na výkladu podle standardních výkladových pravidel

právních (všichni je ještě známe z fakulty) selhávají (i přes dříve opomíjený výklad gnozeologický). Legislativní (normativní) text mnohdy nerespektuje běžná gramatická pravidla a zejména mnohá slova mají nový obsah, který ovšem zůstal i odborné veřejnosti utajen¹. Nelze se proto divit, že aplikační pokusy činěné prostřednictvím standardních metod zakládají mnohdy neřešitelnost právem (snad) regulovaných situací, což ve spojení s formalistickým postupem veřejné správy včetně soudů působí adresátům právních norem značné problémy.

Zmíněné tři kodifikace nemohou v mnoha ohledech dostat svého praktického naplnění, aniž by současně došlo k pochopení (zejména odbornou veřejností), jakož i k faktické realizaci změny charakteru právního postavení notáře, jeho

¹ Stačí jen vzpomenout na text § 1198 či § 1200 odst. 3 obč. zák. a mnoho dalších, která notářům přináší bezesné noci.

činnosti a především odpovědnosti z ní pro něj plynoucí. Nebo možná lépe – být se zjevnými defekty, protože přímo řečeno, notáři se stali – v mezích kontinentálního soukromého práva, v němž hrají podstatně významnější úlohu než v právu angloamerickém – jedním z úhelných kamenů, na nichž současná soukromoprávní praxe staví a v budoucnu stavět bude (čím dál tím více). Jejich význam tak v uvedeném smyslu bude jen posilovat. Znamená to zejména, že stát významně posílil jejich funkci „ochránce“ věrohodnosti uskutečněných právních jednání (kolikže to musí být listin ve formě notářského zápisu?), čímž současně řekl, jaká že je to vlastně míra nedůvěřivosti nejen mezi subjekty práva, nýbrž také v jejich vztahu ke státu. Ostatně pojem „důvěry“ není v právní terminologii příliš frekventovaný. Je to totiž cosi složitě dokazatelného nemajícího jasné právní kontury (nejde v pravdě o pojem vyššího sémantického stupně), co se buduje určitý čas (zpravidla delší) a na druhé straně zaniká (v mnoha případech) velmi rychle. Nabízí se odpověď, že stát postupně ztrácí důvěru v lidi, současně jim chce zajistit určitou míru jistoty v právních jednáních, tato jistota je však spojena se zvýšenými náklady. Především tím však dal jasně najevo, že v budoucnu neponese (v daleko širším rozsahu) primární právní odpovědnost za obsah právních jednání. Tu totiž přenesl právě na notáře. Na druhé straně to však již neplatí v plné míře ve vztahu k podnikatelům, zejména právníkům osobám. Stát totiž u nich založil novou právní úpravou předpoklad znalosti a odborného přístupu při řešení nejrůznějších situací ve spojení samozřejmě s advokátní praxí, což dokumentuje přece jen jistá redukce povinných notářských zápisů zejména u společnosti s ručením omezeným (není jej třeba např. u souhlasu valné hromady s převodem podílu společníka a při hlasování společníků per rollam namísto rozhodování valné hromady). Zjevná dokumentace tohoto směru pak vyplývá z navrhované novely obč. zák., jeho § 441 (aktuálně při psaní tohoto článku je novela ve vnějším připomínkovém řízení). Řadí totiž za odstavec 2 označeného ustanovení nový odstavec 3, který zřetelně normuje, že není potřeba plné moci ve formě notářského zápisu v případech, kdy jich jinak třeba je, při zastoupení advokátem, nebo v případě obchodních korporací a družstev.² V daleko větší míře proto – podle mého názoru – bude docházet k tzv. výhradám, pakliže notář dospěje k závěru, že určité právní jednání, o němž sepíše (či lépe řečeno má sepsat) notářský zápis, není souladné s právem či zakladatelskými dokumenty. Konečně v určitém ohledu jde též o ztížení realizace určitých právních jednání tak, aby k nim docházelo jen v opravdu důležitých případech, po zralé úvaze, v souladu s právem a plným vědomím všech následků, které mohou nastat.

2 Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, www.vlada.cz

3 K tomu blíže srovnej text § 80a NotŘ.

OSOBA OPRAVNĚNÁ K PODÁNÍ ŽÁDOSTI O SEPIS NOTÁŘSKÉHO ZÁPISU

Nikdo dnes snad nemá pochybnosti o tom, že těžiště činnosti notáře nebude samozřejmě spočívat v ověřování podpisů či vidimaci, nýbrž v sepisování veřejných listin o právních jednáních (tzv. notářských zápisů) či ověřování právně významných skutečností. Z pohledu právnických osob, resp. rozhodnutí jejich orgánů, půjde o regulaci provedenou § 80a a násl. zák. č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (dle též jen „NotŘ“).³ Označené ustanovení stanoví základní podmínky pro sepis notářského zápisu. Tedy předpokladem vyhotovení notářského zápisu o rozhodnutí právnické osoby je vždy žádost dotčené právnické osoby, což znamená, že notář nemůže postupovat z moci úřední sám o své vůli. Žádost je primárním aktem ústícím v konečném důsledku

v uzavření smlouvy o provedení úkonu, která nemusí být písemná. Její uzavření dokumentuje provedení požadovaného úkonu. Podstatné v této souvislosti je, že § 54 NotŘ stanoví možnost odstoupení od smlouvy – mimo jiné – pro případ narušení důvěry mezi notářem a klientem. Tato důvěra se tudíž v době realizace žádosti logicky nepředpokládá, smlouva totiž v té době ještě uzavřena není, pročez nemůže

být ani důvodem pro odmítnutí žádosti. Argumentovat tím, že klient „působí nedůvěryhodně“, sice lze, ale bez jakékoli reflexe v právu. Aktivní legitimace k podání žádosti o provedení zápisu do veřejného rejstříku notářem jsou u jednotlivých zapisovaných subjektů zakladatelé obchodní korporace či družstva, spolku, nadace, nadačního fondu, ústavu, společenství vlastníků jednotek. U obchodních korporací a družstva pak určuje § 46 zák. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále též jen „z.v.r.“), kdo může návrh na zápis do obchodního rejstříku podat. U spolku jsou to dále zakladatelé, nebo osoba určená ustavující schůzí (§ 226 odst. 2 obč. zák.), u nadace či nadačního fondu zakladatel, resp. správní rada (jak normuje § 315 odst. 2 obč. zák.) a totéž platí pro ústav (§ 418 obč. zák.). U společenství vlastníků je situace komplikovanější. Návrh na zápis do veřejného rejstříku podává statutární orgán, pokud správce nemovitosti ztratí většinu hlasů a pokud tak neučiní, může návrh podat kterýkoli vlastník jednotky. V každém z těchto případů jde o oprávněnou osobu. § 46 z.v.r. hovoří o osobách oprávněných k podání návrhu na zápis založené korporace či družstva, § 108 téhož předpisu sice pouze o „návrhu na zápis“, to však neznamená, že by nutně muselo jít jen o návrh na zápis osoby již ve veřejném rejstřiku zapsané, tedy o žádost k provedení změny zápisu. Tentýž závěr pak platí, vycházející z § 226 odst. 3 obč. zák., který normuje u spolku právo podat návrh na jeho zápis do veřejného rejstříku tak, že návrh na zápis spolku podávají zakladatelé. Konečně stejný závěr se vztahuje také k nadacím, nadačním fondům a ústavu (§ 315 odst. 2 obč. zák.). Mimo zorné pole nestojí ani zápis přeměn obchodních společností či družstev, u nichž řeší aktivní legitimaci § 62 z.v.r. U obecně pro-

spěšných společností pak podávají návrh na zápis změny právní formy podávají osoby v postavení zakladatelů o.p.s. Česká advokátní komora je oprávněna podat návrh na výmaz zahraniční společnosti nebo její organizační složky za podmínek stanovených v § 35s až 35u zák. č. 85/1996 Sb; o advokacii. Z pohledu notáře pak již dále není podstatné, že návrh na zápis do veřejného rejstříku může podat řada dalších subjektů, pokud jim toto právo plyne ze zvláštního zákona (např. § 41a zák. č. 21/1992 Sb., o bankách a další).⁴

Notář musí mít ve své evidenci identifikaci osoby žadatele či žadatelů včetně projevů jejich vůle směřující k tomu, že má provést zápis do veřejného rejstříku. Postačí, pokud bude takový projev zachycen v samotné veřejné listině. Nutně by měl též poznamenat, z čeho dovozuje její aktivní legitimaci k žádosti. Samozřejmě, že vedle těchto osob je v obecné rovině oprávněnou osobou k podání žádosti také každá osoba, která osvědčí svůj právní zájem na provedení zápisu, za předpokladu, že zapsaná osoba takový návrh nepodá, jak normuje § 11 odst. 3 z.v.r. Ta se však bude mimořádně komplikovaně dostávat k potřebným listinám, nezbytným k provedení zápisu. Těžko si lze představit situaci, že bude po notáři požadovat provedení zápisu, pokud takovou žádost nepodají dříve oprávněné osoby či osoba a nebude jimi ani podán návrh k rejstříkovému soudu. Nicméně vyloučit takovou žádost nelze. V případě jejího podání bude notář postaven před rozhodnutí buď zápis provést, nebo sepsat alespoň záznam (do své evidence) o tom, že zápis neprovede.

PODMÍNKY PRO SEPIS NOTÁŘSKÉHO ZÁPISU

Další podmínkou pro sepis notářského zápisu je zákonem stanovená povinnost jeho vyhotovení (zmíněné právní kodifikace výše užívají slovního spojení „veřejná listina“), nebo je-li rozhodováno o skutečnostech zapisovaných do veřejného rejstříku, pak ovšem zákonná podmínka požadavku na formu veřejné listiny splněna být nemusí, tedy veřejná listina není formální podmínkou platnosti osvědčovaného právního jednání (např. rozhodnutí valné hromady s. r. o. o volbě nového jednatele). První úvahou notáře nutně musí být, zda je povinen notářský zápis sepsat vždy, je-li o to právnickou osobou požádán. Mimo pochybnosti jejího řešení stojí zákonem stanovené případy v § 53 NotŘ. Je totiž jasné, že v nich notář sepis zápisu odmítnout musí (jde o případy, v nichž sepis notářského zápisu odporuje zákonu, nebo je dána kolize zájmů mezi notářem a klientem). Není však úplně zřejmé, co v případech ostatních. Nepochybně v praxi nastávají situace, v nichž notář sám řeší tuto otázku, má pocit, že sepis zápisu není – jak se říká – stoprocentně čistý, nicméně argumentace pro závěr o odmítnutí se formuluje velmi složitě. Vysvobození přichází ve chvíli, kdy klient není neodbytný a pochopí, že u příslušného notáře se svou žádostí nepochodil. Problém vyvstává v případech, v nichž notář klienta odmítl, ten však trvá na uvedení důvodů, resp. jde o odmítnutí několikeré (v pořadí odmítl sepsat příslušný zápis další notáři). § 53 NotŘ normuje pravidla pro odmítnutí, nestanoví však mezi nimi povinnost sdělit důvody odmítnutí klientovi písemně.

Postačí proto odmítnutí ústní včetně sdělení důvodů. Notář by se však měl sám chránit pro případnou „dohru“ odmítnutí v rámci přezkumu jeho činnosti notářskou komorou, či dokonce v rámci kárného řízení. Není proto na škodu v takovém případě učinit alespoň záznam ve vlastní spisové dokumentaci, pokud pro její sepis jsou splněny podmínky. Předpokládám ovšem, že nepůjde v praxi o častý jev.

Není žádných pochybností o tom, že o sepis zápisu musí žádat osoba oprávněná za právnickou osobu jednat (podrobně je o tom pojednáno výše). Komplikace spojené s ověřováním ne totožnosti, nýbrž oprávnění jednat za právnickou osobu spočívají zpravidla v časovém (ne)souladu stavu zápisu ve veřejném rejstříku a stavu skutečného. Co v případě, že o sepis zápisu žádá za právnickou osobu jiná osoba, než je uvedena ve výpisu z této evidence a tvrdí, že je oprávněna za ni jednat? Tyto pochybnosti může rozptýlit jen řádné doložení této argumentace odpovídajícími listinami, primárně rozhodnutím příslušného orgánu o zvolení do funkce oprávněné osoby za právnickou osobu jednat. Toto rozhodnutí nesmí vzbuzovat pochybnosti o správnosti ustavení žádající fyzické osoby o zápis do funkce statutárního orgánu. V každém případě musí notář stejnopis (určitě musí vidět originál a z něj si vyhotoví kopii, kterou ověří) tohoto rozhodnutí učinit součástí své spisové dokumentace. Určité specifikum představují případy kolizí více osob tvrdících o sobě, že jsou oprávněny za právnickou osobu jednat, navzájem však toto oprávnění popírají (zažil jsem v praxi případy „dvou valných hromad“ jedné akciové společnosti, jejichž průběh byl ověřován dvěma notáři v tentýž den na dvou různých místech, za přítomnosti členů představenstva, přičemž každé představenstvo tvrdilo, že ono je to „pravé“). V těchto případech bych určitě doporučoval co nejvíce dokumentů o žadateli o sepis notářského zápisu včetně popisu skutečného stavu, za kterého k sepisu notářského zápisu nakonec došlo. Přece jenom jde o veřejnou listinu, u níž se předpokládá správnost ověřovaných skutečností. Přitom je téměř jisté, že příslušný notářský zápis bude používán, coby listina prokazující správnost, pravdivost a samozřejmě i zákonnost proběhnuvšího děje, který je v ní zachycen, včetně přijatých rozhodnutí. Ostatně samotný § 80a odst. 2 NotŘ deklaruje povinnost notáře (nikoli tedy jeho dobrovolnost) osvědčit, zda orgán právnické osoby splnil všechny formalities, tedy zda jsou v souladu se zákonem a dále je povinen osvědčit, zda také přijaté rozhodnutí je v souladu se zákonem, jakož i se zakladatelskými dokumenty. Je jasné, že je musí mít tedy k dispozici alespoň v elektronické podobě (nedělám si přitom iluze, že sbírka listin je naplněna aktuální verzí stanov či společenské smlouvy). Velmi podrobně pak pojednává o jednotlivých náležitostech notářského zápisu stran splnění povinností notářem § 80b NotŘ. Obzvláště bych v této souvislosti zdůraznil povinnosti definované v § 80b odst. 1, písm. g) NotŘ. Jde totiž o povinnosti ze strany soudu pečlivě zkoumané. Jedná se o zachycení případných protestů proti prohláše-

4 Hampel, P., Walder, I. Zákon o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob. Komentář. Wolters Kluwer, Praha 2014, s. 38.

ní předsedajícího, že právní osoba je způsobilá přijímat rozhodnutí, proti výkonu hlasovacího práva, proti nepřípuštění účasti na jednání orgánu (např. valné hromady), proti neumožnění výkonu hlasovacího práva (hlasování). Ve všech případech půjde o velmi kolizní situace, které nepochybně budou mít vliv na budoucí chování přítomných osob, jakož i právní osoby samotné včetně reflexe v právu. V konečném důsledku se zachycený stav notářem také projeví v možném rozhodnutí soudu (ať už negativně nebo pozitivně), je-li podána příslušná žaloba. Je proto vždy na místě úvaha, zda jsou naplněny podmínky pro sepsání notářského zápisu a není možné postupovat podle § 80c NotŘ a sepsání zápisu odmítnout. I toto odmítnutí však může být v budoucnu předmětem právního přezkumu, proto je vhodné, aby bylo provedeno písemně. Na tomto místě připomínám v této souvislosti, že zok významně zpřísnil podmínky pro přezkum přijatých rozhodnutí valnou hromadou s. r. o. a a. s. o povinný protest (budoucího žalobce, který bude chtít být úspěšný se svou žalobou) na valné hromadě včetně nutné formulace rozporu se zákonem či zakladatelskými dokumenty, přičemž v něm již musí být obsažena formulace tohoto rozporu. Formální povinnost podat protest stíhá ovšem toliko společníky s. r. o., resp. a. s., ostatní oprávněné osoby, jak je vymezují § 191 a § 428 zok, nikoli. Navíc pouze protestem vymezená otázka může být následně předmětem soudního přezkumu, proto jeho zachycení do textu notářského zápisu bude hrát mimořádnou roli⁵. Jde ovšem o zcela jinou formu protestu, než jakou má na mysli právě § 80b odst. 1 písm. g) NotŘ. Protest bude zpravidla dílem okamžiku, formulování textu bude možná výsledkem „lidové tvořivosti“ (byť by to tak nemělo být), ovšem notář osvědčující průběh předmětné valné hromady za něj odpovědnost neponese. Nicméně nelze vyloučit, že by následně mohl dotvářet jeho význam, či dokonce svědčit o tom, co se vlastně protestem „chtělo či mělo na mysli“. Převedení tohoto protestu do právní terminologie totiž není jeho zákonnou povinností. Půjde primárně o povinnost předsedajícího, který musí být schopen aktuální reakce na žádost akcionáře či společníka o sepsání protestu.

Vzhledem k tomu, že notáři nemohou provádět zápisy do veřejného rejstříku sami, ačkoli jim tuto možnost dal z.v.r. v § 108 a násl., potýká se soudní rozhodovací praxe stále s otázkou rozsahu své vlastní přezkumné činnosti těchto zápisů. Jinak řečeno, stále je předmětem diskusí (pročež vlastně v praxi ponecháno na vůli rozhodujícího vyššího soudního úředníka či soudce), co vlastně u existujícího notářského zápisu přezkoumávat. Soudní rozhodovací praxe nebyla schopna dosud judikovat, v jakém rozsahu se přezkum notářského zápisu vlastně provádí. Praxe je tudíž

stále roztržštěná kraj od kraje a je závislá na úvahách konkrétních rozhodujících osob. Vycházejí z doktríny založené novou právní úpravou, která již umožňuje notářům provádět zápisy do veřejného rejstříku (podrobněji o ní bude pojednáno v pokračování), není na místě pohlížet na notářský zápis jako na „běžnou listinu“. Ostatně tomu tak nemělo být ani v minulosti, byť praxe v mnoha případech byla jiná. Odstranění „tohoto prizmatu doby“ úplného věcného přezkumu při provádění zápisů do – tehdy obchodního – rejstříku, bude bohužel – podle mých zkušeností – trvat déle. Samotný úplný přezkum byl již totiž odstraněn s účinností od 1. 7. 2005,⁶ nicméně pravidla a postupy odpovídající formálně zavedenému registračnímu principu se ještě po více než devíti letech plně nevžily. Veřejná listina (notářský zápis) je nově řazena do právní úpravy provedené obč. zák. v § 567 a násl. Dosud zvolená konstrukce řazení právní úpravy veřejných listin do veřejnoprávních předpisů (veřejná listina byla dříve řešena v § 129 a § 134 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád) byla zcela nevyhovující, resp. pro soukromé právo bezcenná. Řešila totiž pouze jejich veřejnoprávní dopady a hlavně význam v soudním řízení. Proto nový obč. zák., coby základní norma soukromého práva, zařadil problematiku právní regulace veřejných listin do svého textu. Obsah veřejné listiny má mimořádný význam v tom smyslu, že zakládá vůči každému plný důkaz o tom, kdy a kým byla tato listina vystavena, jakož i o tom, co je v ní potvrzeno.⁷ Dostává tak konkrétní právní jednání do roviny jednání bez dalšího po právu platného, není-li prokázán opak.

§ 90 odst. 1 z.v.r. nově tedy dává soudu prostor ke zkoumání, zda navržené údaje k zápisu odpovídají obsahu listin, které jsou k návrhu doloženy. Text tohoto ustanovení umožňuje přezkum v rozsahu úvah (rozhodující osoby) o tom, zda předložená listina je skutečně onou listinou, tedy že notářský zápis je skutečně notářským zápisem (zda splňuje základní kritéria stanovená NotŘ, tedy sepsala jej osoba k tomu oprávněná, formálně naplňuje kritéria notářského zápisu) a zda obsahuje konkrétní skutečnosti, které se vztahují k zápisu do veřejného rejstříku, případně se mají v tomto smyslu měnit. To znamená, že soudy mohou přezkoumávat u notářských zápisů z tzv. „věcného hlediska“ toliko zda tato veřejná listina obsahuje v konkrétním případě údaj, který má být zapsán, případně měněn a zda odpovídá dotčené právní úpravě. Hodnocení ve smyslu posouzení správných právních závěrů např. o počtu hlasů pro přijetí příslušného rozhodnutí např. valné hromady, nebo o tom, že předložená znalecká zpráva či auditorská zpráva neodpovídá stavu skutečnému, resp. účetnímu, nebo že nemá dostatečný rozsah či počet bodů nebo dokonce nezachycuje věrně a úplně účetní stav jednotky, či ji vydal neoprávněný auditor (a jiné podobné otázky, které jsem v praxi zaznamenal), vůbec soudu nepřísluší. Opak by totiž popíral (a bohužel v praxi popírá) smysl a zejména právní význam notářských zápisů včetně popírání smyslu činnosti notářů a zejména jejich odpovědnosti. Projevuje se tu tak dlouhodobá praxe českých soudů, zahrnující v ni též jistý odborný deficit, který je nutně s redukcí přezkumné činnosti soudů spojen. Ostatně jde o celoevropský princip (založený na evidenci vnitřních poměrů soukromých právníků osob, do nichž by měl stát

5 K tomu blíže srovnej Bělohávek, A. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 1749 a násl.

6 Stalo se tak zák. č. 216/2005 Sb., který vstoupil v účinnost právě 1. 7. 2005.

7 <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, s. 139,140.

zasahovat co nejméně) již dlouhodobě zachovávaný, který české soudy nemohou ignorovat. Tento stav nejlépe dokumentuje právo notáře vydávat osvědčení o přeshraniční přeměně obchodní společnosti či družstva, jak je normuje § 59z zák. č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev. Toto osvědčení totiž bez dalšího slouží k provedení zápisu do veřejné evidence u všech zúčastněných společností, případně družstev, včetně evidencí zahraničních. Zahraniční evidence navíc – v mnoha případech – nejsou vedeny soudy.⁸ Představa, že zahraniční instituce budou přezkoumávat obsah českých notářských zápisů je naprosto mylná.

VÝHRADA NOTÁŘE A JEJÍ VÝZNAM V REJSTRÍKOVÉM ŘÍZENÍ

V poslední době jsem také na druhé straně zaznamenal zintenzivnění činnosti notářů v oblasti uvádění tzv. výhrady v rámci sepisu notářských zápisů. § 80a odst. 2 NotŘ mimo jiné uvádí, že notář musí uvést v zápisu, zda obsah rozhodnutí či předneseného návrhu na rozhodnutí (pokud rozhodnutí není přijato) je či není v souladu s právními předpisy a zakladatelskými dokumenty právnické osoby. Opětovně se pak k této otázce vrací v § 80e odst. 1 NotŘ, který ukládá tuto povinnost (jednoduše řečeno zaznamenat rozpor se zákonem či zakladatelskými dokumenty) notáři též v průběhu jednání orgánu právnické osoby. Jinak řečeno, notář sám je povinen upozornit v pozici osoby právem aprobované na rozpor navrhovaného rozhodnutí či dokonce přijatého rozhodnutí s právními předpisy či zakladatelskými dokumenty. Formulace tohoto závěru ovšem musí být dostatečná a přezkoumatelná. Lze na ni v tomto smyslu vztáhnout – samozřejmě s určitou mírou benevolence – normativ soudního rozhodnutí, které též v části odůvodnění musí být přezkoumatelné. Nestačí proto pouhý odkaz na „domnělý“ rozpor s právními předpisy či článkem stanov, nýbrž musí být zachyceno komplexnější hodnocení, včetně posouzení právního. I když je totiž sepsán tzv. notářský zápis s výhradou, není automaticky vyloučeno provedení zápisu ve veřejném rejstříku na jeho základě. Právnická osoba i tento notářský zápis může použít jako podklad k provedení zápisu do veřejného rejstříku. Zaujatým právním názorem formulovaným notářem v tzv. „výhradě“ totiž soud není vázán. Ohledně zapisované skutečnosti, k níž se výhrada vztahuje, může projevit odlišný právní názor, a zápis na základě tohoto notářského zápisu provést. Notář totiž z pohledu přezkumné činnosti soudu prováděné na základě § 90 odst. 1 z.v.r. (jakkoli jej, resp. jeho dopady hodnotím výše zdrženlivě) sám soulad přijetí rozhodnutí o zapisované skutečnosti vyloučil, tedy podle jeho názoru zapisovaná skutečnost (a pouze ve vztahu k ní provádí soud svou přezkumnou činnost) neodpovídá právním předpisům či zakladatelským dokumentům. Jde tedy o případ vpravdě opačný, než je notářský zápis souladný s právními předpisy a zakladatelskými dokumenty. Podkladem pro rozhodnutí soudu v tomto případě je tedy „jen“ zachycený děj, nikoli právní závěry notáře. Proto soudy musí konstatovaný nesoulad ohledně zapisované skutečnosti notářem přezkoumat. Rezignovaly by jinak na pozici jedi-

né autority závazně vykládající právo. Přimlouval bych se však v tomto případě k odůvodnění soudního rozhodnutí, pokud ohledně právní otázky dospěje soud k jinému výkladu než notář. Byť to samozřejmě není povinností a dosud jsem se s tím ve své praxi neseťkal, považuji za vhodné, aby soud odůvodnil i rozhodnutí ve formě tzv. zápisu ve věci, jímž v případě, že podkladem je notářský zápis, rozhoduje. V opačném případě nemá prakticky žádnou možnost svůj opačný názor odůvodnit či vysvětlit, proč vydané rozhodnutí může vznít v konečném důsledku kontraverzně, aniž by byl zjevný myšlenkový postup rozhodující osoby, který v konečném důsledku vedl k vydání předmětného rozhodnutí. Na popsanou problematiku lze pohlížet též tak, že jde sice o opačný postup, tedy prvotní je výhrada notáře, která ovšem právě proto, že ji notář učinil, vede k závěru, že notářský zápis vlastně nenaplnuje kritéria osvědčení, protože notář fakticky tím, že zaznamenal protest, osvědčil pouze děj, který má mít reflexi v zápisu do veřejného rejstříku a následně vyjádřil svůj „soukromý“ právní názor na jeho nesoulad s právem či stanovami. Právní kvalifikaci z výše zmíněných důvodů pak logicky nečiní všeobecně závazným způsobem. Tu činí pouze soud, proč tento právní střet může vyústit v provedení zápisu ve veřejném rejstříku, i když notářský zápis obsahuje výhradu. Půjde kupříkladu o výhradu ohledně rozhodnutí valné hromady o odvolání členů představenstva a. s., ohledně kterého notář dospěje k závěru, že nebylo přijato dostatečným počtem hlasů s ohledem na určité ustanovení stanov společnosti. Soud ovšem nakonec učiní závěr opačný, tedy že rozhodnutí bylo přijato v souladu se zákonem například proto, že stanovy vyhodnotí v této části jako absolutně neplatné. ■

8 Hampel, P., Walder, I. Zákon o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob. Komentář. Wolters Kluwer, Praha 2014, s. 8 – např. v Maďarsku vede obchodní rejstřík ministerstvo spravedlnosti.

Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů

JUDr. Mgr. Magdalena Pfeiffer, Ph.D.

I. VOLBA PŘÁVA JAKO PROJEV AUTONOMIE VŮLE V MEZINÁRODNÍM PŘÁVU SOUKROMÉM

Professio iuris, tedy možnost účastníků právního poměru provést volbu práva rozhodného pro daný právní poměr je jedním z projevů autonomie vůle stran v mezinárodním právu soukromém. Volba rozhodného práva tradičně byla a do značné míry stále je na prvním místě vždy spojována s oblastí závazkových právních poměrů, kde i v hmotněprávní úpravě má autonomie vůle smluvních stran díky převážně dispozitivní povaze regulace významnou roli. K přípustnosti volby práva lze uvést argumenty pro i proti. Ve prospěch volby rozhodného práva je nejčastěji uváděna možnost zvolit si takový právní řád, se kterým jsou strany nejlépe obeznámeny či jehož hmotněprávní úprava nejvíce vyhovuje jejich představám a okolnostem případu. Dalším významným argumentem pro volbu rozhodného práva je skutečnost, že umožňuje vyloučit právní nejistotu, která může provázet určení rozhodného práva na základě kolizních pravidel. K argumentům, které zaznívají proti volbě rozhodného práva, patří ochrana slabší smluvní strany a třetích osob.¹ V rámci dědického práva se jedná zejména o ochranu nepominutelných dědiců a jejich nároků na povinný díl.²

Od 70. let minulého století se však volba práva začala postupně prosazovat i v oblasti rodinného práva³ a o něco později i v oblasti práva dědického. Proniká tak do právních

oblastí, jejichž hmotněprávní úprava zůstává i dnes v zásadě kogentní. V nově přijímaných mezinárodních úmluvách,⁴ unijních nařízeních⁵ i národních právních úpravách⁶ již kolizní úprava s autonomií vůle stran většinou počítá. Jak uvádí Jayme,⁷ za zaváděním volby práva do kolizní úpravy rodinného a dědického práva se skrývá řada důvodů a jedním z nich je i nutnost nalézt kompromisní řešení v rámci procesu unifikace unijních kolizních norem. Jestliže právní úprava aplikací *legis electa* připouští, neznamená to, že se vždy jedná o takovou formulaci volby práva, v jejímž rámci si smluvní strany mohou pro určitý právní poměr zvolit kterýkoliv právní řád, bez ohledu na skutečnost, zda k tomuto právnímu řádu mají určitý vztah či nikoliv.

II. VOLBA ROZHODNÉHO PŘÁVA PRO DĚDICKÉ POMĚRY

Rozhodné právo, kterým se řídí dědické poměry, se v terminologii mezinárodního práva soukromého označuje jako dědický statut. Aplikace *legis electa* jako dědického statutu pronikala do oblasti dědického práva pomalu. Právní úpravy jednotlivých států tradičně vycházely většinou z kogentních kolizních norem, které žádnou, ani omezenou volbu práva pro dědické poměry neumožňovaly. Výjimkou nebyla ani

1 EINSELE, Dorothee. *Rechtswahlfreiheit im Internationalen Privatrecht*. *Rebels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*. Mohr Siebeck. 1996. Band 60. Heft 3. s. 418.

2 EINSELE. s. 423.

3 FOLETS, Marie-Claire. *Conflicts of Law in Cross-Cultural Family Disputes. Choice-of-Law in a time of unprecedented mobility*, *Retfaerd (Scandinavian Journal of Sociology of Law)*. 1997, Nr. 76,20. s. 54.

4 Např. Haagský protokol o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti z roku 2007.

5 Např. nařízení o právu rozhodném pro rozvod či rozluky manželství nebo nařízení o dědictví

6 Nově např. i ZMPS.

7 JAYME, Erik. *Party Autonomy in International Family and Succession Law: New Tendencies*. *Yearbook of Private International Law*, 2009, sellier.european law publishers, Vol. 11, s. 3.

dosavadní česká vnitrostátní kolizní úprava dědických poměrů, která volbu rozhodného práva nepřipouštěla.⁸ V souladu s dosavadním ZMPS se dědické poměry řídily právním řádem státu, jehož státním příslušníkem byl zůstavitel v době smrti. Možnost volby dědického statutu neobsahují ani bilaterální smlouvy o právní pomoci, kterými je Česká republika vázána. Haagská úmluva o právu rozhodném pro dědění majetku zesnulých z roku 1989 volbu rozhodného práva sice zakotvuje,⁹ ale tato úmluva byla ratifikována pouze Nizozemskem a dosud nevstoupila v platnost. Česká republika není ani její smluvní stranou. V souladu s čl. 5 odst. 1 této úmluvy, která vychází z jednotného statutu, si zůstavitel pro uspořádání své pozůstalosti jako celku může zvolit rozhodné právo. Volba práva je účinná, jedná-li se o právní řád státu, jehož byl státním příslušníkem nebo na jehož území měl založen obvyklý pobyt buď v době, kdy rozhodné právo volil, nebo v době smrti.¹⁰

JUDr. Mgr. Magdalena Pfeiffer, Ph.D.

■ odborná asistentka
katedra obchodního práva
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
v Praze

Z české perspektivy lze tak o možnosti volby rozhodného práva pro uspořádání dědických poměrů hovořit jako o revoluční novince. Teprve od ledna tohoto roku má zůstavitel (resp. strany dědické smlouvy) možnost zvolit si dědický statut. Zvolit si rozhodné právo umožňuje jak od 1. ledna 2014 účinný nový ZMPS, tak i nové nařízení o dědictví, které bude použitelné od 15. srpna 2015.¹¹ Tento článek se věnuje možnosti volby rozhodného práva pro dědické poměry v českém a unijním právu, s ohledem na rozsah článku však není možné pojednat o všech aspektech této problematiky.

Volbu rozhodného práva pro dědické poměry připouštějí i některé zahraniční národní úpravy mezinárodního práva soukromého. Většinou se jedná o nedávno přijaté zákony, ve kterých se již autonomie vůle prosazuje i mimo tradiční oblast závazkových poměrů. Např. v souladu s čl. 79 belgického zákona o mezinárodním právu soukromém z roku 2004¹² může zůstavitel zvolit rozhodné právo pro dědictví jako celek. Volba práva je účinná, jestliže byl zvolen právní řád státu, jehož je zůstavitel státním občanem nebo na jehož území má obvyklý pobyt buď v okamžiku volby práva, nebo v okamžiku smrti.¹³ Formulace se shoduje s dikcí výše uvedeného čl. 5 odst. 1 Haagské úmluvy o právu rozhodném pro dědictví majetku pozůstalých osob. Belgická úprava navíc zakotvuje ještě další omezení. Ustanovení § 79 věta třetí výslovně stanoví, že volbou rozhodného práva nesmí být nepominutelný dědic zbaven nároku na povinný díl dle právního řádu rozhodného v případě, že by volba práva nebyla provedena a aplikovala by se základní kolizní norma. Případné obcházení zákona (*fraude à la loi*) volbou rozhodného práva právě s ohledem na nároky nepominutelných dědiců je jednou ze zajímavých otázek, které se zaváděním autonomie vůle zůstavitele do kolizní úpravy dědických poměrů vyvstávají (viz níže). Omezenou volbu práva připouští i italský zákon o mezinárodním právu soukromém, který je úpravou o něco starší, byl přijat v roce 1995.¹⁴ V souladu s jeho ustanovením § 46 odst. 2 může zůstavitel ve formě závěti jako rozhodný pro

své dědictví zvolit právní řád státu svého obvyklého pobytu. Tato volba však není účinná, jestliže v momentě smrti již na území státu, jehož právo zvolil, obvyklý pobyt nemá. I italský zákon o mezinárodním právu soukromém chrání nepominutelné dědice. Jedná-li se o zůstavitele, který je italským státním příslušníkem, nelze volbou práva obejít italskou hmotněprávní úpravu povinného dílu dědice žijícího v Itálii.¹⁵ V roce 2011 přijalo nový zákon o mezinárodním právu soukromém rovněž sousední Polsko.¹⁶ I polští zákonodárci připustili volbu práva pro dědické poměry. Ustanovení § 64 odst. 1 polského zákona dává zůstaviteli možnost zvolit si buď právní řád státu, jehož je občanem nebo na jehož území má trvalý nebo obvyklý pobyt, a to buď v okamžiku volby, nebo v okamžiku smrti. Přes uvedené příklady však nelze mít bez dalšího za to, že všechny kolizní

8 Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jen „dosavadní ZMPS“).

9 Convention of 1 August 1989 on the Law Applicable to Succession to the Estates of Deceased Persons.

10 „A person may designate the law of a particular State to govern the succession to the whole of his estate. The designation will be effective only if at the time of the designation or of his death such person was a national of that State or had his habitual residence there.“

11 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení (dále jen „nařízení o dědictví“).

12 Loi portant le Code de droit international privé. Dostupný z: [http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2004071631&table_name=loi; neoficiální anglický překlad dostupný z: \[citováno 2014-07-02\] http://www.ipr.be/data/B.WblPR%5BEN%5D.pdf](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2004071631&table_name=loi;neoficiální anglický překlad dostupný z: [citováno 2014-07-02] http://www.ipr.be/data/B.WblPR%5BEN%5D.pdf).

13 „Une personne peut soumettre l'ensemble de sa succession au droit d'un Etat déterminé. La désignation ne prend effet que si cette personne possédait la nationalité de cet Etat ou avait sa résidence habituelle sur le territoire de cet Etat au moment de la désignation ou du décès. Toutefois, cette désignation ne peut avoir pour résultat de priver un héritier d'un droit à la réserve que lui assure le droit applicable en vertu de l'article 78. La désignation et sa révocation doivent être exprimées dans une déclaration revêtant la forme d'une disposition à cause de mort.“

14 Legge 31 maggio 1995, n. 218, Riforma del sistema italiano di diritto internazionale privato. Dostupný z: [citováno 2014-07-02] <http://www.altalex.com/?idnot=1178>.

15 „Il soggetto della cui eredità si tratta può sottoporre, con dichiarazione espressa in forma testamentaria, l'intera successione alla legge dello Stato in cui risiede. La scelta non ha effetto se al momento della morte il dichiarante non risiedeva più in tale Stato. Nell'ipotesi di successione di un cittadino italiano, la scelta non pregiudica i diritti che la legge italiana attribuisce ai legittimari residenti in Italia al momento della morte della persona della cui successione si tratta.“

16 Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. Prawo prywatne międzynarodowe. Dostupný z: [citováno 2014-07-02] <http://prawo.lego.pl/prawo/ustawa-z-dnia-4-lutego-2011-r-prawo-prywatne-miedzynarodowe/rozdzial-2-osoby-fizyczne/?on=16.05.2011>. Neoficiální anglická verze dostupná z: [citováno 2014-07-02] http://pil.mateuszpilich.edh.pl/New_Polish_PIL.pdf.

úpravy dědického práva v národních právních předpisech, které byly přijaty v nedávné době, tento trend reflektují a zůstaviteli volbu dědického statutu umožňují. Novou zákonnou úpravu mezinárodního práva soukromého má od října 2010 rovněž Čína, nicméně ustanovení o volbě práva bychom mezi kolizními normami dědického práva (kap. 4, čl. 31 až 35) hledali marně.¹⁷

1. VOLBA DĚDICKÉHO STATUTU VE VNITROSTÁTNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO

Volbu rozhodného práva pro dědické poměry připouští ustanovení § 77 odst. 4 a odst. 5 ZMPS. Odchýlit se od jinak rozhodného práva určeného v souladu se základní kolizní normou v § 76 ZMPS, která opouští kritérium státní příslušnosti a nově navazuje na rozhodné právo prostřednictvím hraničního určovatele obvyklého pobytu zůstavitele v okamžiku smrti, může pouze zůstavitel nebo strany dědické smlouvy. Ustanovení § 77 odst. 4 ZMPS umožňuje zůstaviteli zvolit v závěti rozhodné právo. Na výběr však zůstavitel má pouze mezi dvěma právními řády. Pro úpravu svých dědických poměrů může zvolit právní řád státu, na jehož území má v době volby práva založen obvyklý pobyt nebo jehož je v té době státním příslušníkem. Dle důvodové zprávy k ZMPS je výběr rozhodných právních řádů omezen na výběr mezi právními řády, které mají k osobě pořizovatele závěti a k jeho majetku určitý vztah. Vzhledem ke skutečnosti, že oba relevantní hraniční určovatelé, jak obvyklý pojem, tak státní příslušnost se mohou v čase měnit, jsou v kolizní normě stabilizovány k určitému časovému okamžiku. Rozhodným je moment projevu vůle – volby práva. V případě, že následně dojde ke změně státní příslušnosti zůstavitele nebo se zůstavitel přestěhuje do jiného státu, kde bude založen jeho nový obvyklý pobyt, ke změně zvoleného dědického statutu bez nového projevu vůle ze strany zůstavitele nedojde. Co se týče osob, které jsou státními příslušníky více států, ZMPS neobsahuje v rámci úpravy dědických poměrů zvláštní ustanovení, které by tyto případy řešilo. V takovém případě bude tedy na zůstaviteli, který z právních řádů států, jejichž je občanem, zvolí.

Dědický statut může být v souladu s § 77 odst. 5 ZMPS zvolen rovněž na základě dohody smluvních stran dědické smlouvy (příp. i v jiných pořízeních pro případ smrti). I v tom-

to případě je možné volit mezi právním řádem obvyklého pobytu nebo *lex patriae* zůstavitele v okamžiku uzavření dědické dohody. Pro účely tohoto ustanovení se dle ZMPS zůstavitelem rozumí některá ze stran dědické smlouvy. Ze zakotvené formulace není zcela jasné, zda má být toto ustanovení vykládáno tak, že i v tomto případě je možné vycházet pouze z právního řádu obvyklého pobytu nebo *lex patriae* zůstavitele jako jedné ze stran dědické smlouvy, což je výklad, který by lépe odpovídal účelu a smyslu volby práva v oblasti dědického práva. Nebo zda je třeba dané ustanovení interpretovat v tom smyslu, že v rámci dědické smlouvy lze zvolit právní řád obvyklého pobytu nebo *lex patriae* kterékoliv ze stran dědické smlouvy, čímž by se okruh volitelných právních řádů mohl výrazně rozšířit. K restriktivnímu výkladu daného ustanovení se přiklání *Grygar*,¹⁸ naopak extenzivně chápe toto ustanovení *Svoboda*.¹⁹ Formulace není jednoznačná, ale vzhledem k pojetí volby práva v rámci dědického práva se přikláním k restriktivnímu výkladu tohoto ustanovení. Nedomnívám se, že by úmyslem zákonodárce bylo rozšířit spektrum rozhodných právních řádů i na právní řády, ke kterým mají blízkou vazbu smluvní dědicové, nikoliv však nutně zůstavitel.

Volbou rozhodného práva je zároveň vyloučena aplikace českého práva na základě jednostranné rozšiřující kolizní normy ve větě druhé § 76 ZMPS, která dle důvodové zprávy k ZMPS pokrývá případy, kdy by použití cizího práva pro dědické poměry zřejmě neodpovídalo rozumnému očekávání dědiců. Vůle zůstavitele či stran dědické smlouvy se tak proazuje i vůči oprávněným očekáváním dědiců.²⁰

V oblasti mezinárodního dědického práva je třeba věnovat pozornost rovněž otázce zpětného a dalšího odkazu, tedy případům, kdy kolizní norma, která je součástí rozhodného právního řádu, odkáže zpět na původní právní řád nebo naopak dále na právní řád třetího státu. V ZMPS je zpětný a další odkaz upraven v rámci obecných ustanovení v § 21. Jak vyplývá z § 21 odst. 1 ZMPS, česká právní úprava vychází z přijímání zpětného a dalšího odkazu, i když v omezené míře. Jednak vnitrostátní právní úprava připouští pouze jeden další odkaz. A jednak v souladu s § 21 odst. 2 ZMPS vylučuje zpětný a další odkaz v případě závazkových a pracovních poměrů. V případě volby práva se dle druhé věty tohoto ustanovení ke kolizním normám zvoleného právního řádu přihlíží pouze v případě, kdy si tak strany ujednají. Jinak se kolizní normy zvoleného právního řádu neaplikují. Ze systematického začlenění ustanovení nemusí být zcela jasné, zda se toto pravidlo týká pouze oblasti závazkového a pracovního práva, na které dopadá věta první tohoto odstavce nebo, zda je možné toto pravidlo aplikovat obecně na všechny případy volby práva, tedy i na oblast práva dědického. Mám za to, že toto pravidlo dopadá i na jiné právní oblasti než na oblast závazkového a pracovního práva. A to z toho důvodu, že § 21 ZMPS jednak patří k obecným ustanovením nového zákona, která by měla dopadat na všechny typy právních poměrů s mezinárodním prvkem, a jednak by restriktivní interpretací byl do jisté míry popřen smysl volby rozhodného práva jako projev určité vůle, která by tak v důsledku aplikace zpětného a dalšího odkazu nemusela

17 Neoficiální anglický překlad dostupný z: [citováno 2014-07-02] <http://cjcl.oxfordjournals.org/content/1/1/185.full>

18 GRYGAR, Jiří a GRYGAR, Eduard. Komentář k § 77. In: Pauknerová M., Rozehnalová N., Zavadilová M. et al. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 511.

19 SVOBODA, Jiří. Komentář k § 77. In: Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Ptáček, L., Svoboda, J. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha 2014, C. H. Beck, s. 437.

20 GRYGAR, Jiří a GRYGAR, Eduard. Komentář k § 77. In: Pauknerová M., Rozehnalová N., Zavadilová M. et al. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. Praha 2013, Wolters Kluwer ČR, s. 511.

být respektována. Nerozhodne-li se tedy zůstavitel nebo nesjedná-li si strany dědické smlouvy jinak, nemělo by se ke kolizním normám zvoleného rozhodného právního řádu vůbec přihlížet.

V souladu se ZMPS musí být volba rozhodného práva součástí pořízení pro případ smrti. Ustanovení § 77 odst. 4 ZMPS výslovně vyžaduje, aby zůstavitel volbu práva učinil v závěti. Z vícestranných pořízení pro případ smrti si mohou strany zvolit dědický statut v souladu s § 77 odst. 5 ZMPS v dědické smlouvě (příp. v jiných pořízeních pro případ smrti).

Přes výše uvedené se domnívám, že novou úpravou volby dědického statutu v ZMPS není zcela nezbytné se podrobněji zabývat. Má před sebou poměrně jepičí život. Nejpozději v létě příštího roku budou tato zákonná ustanovení (až na výjimku) nahrazena unijním právem a stanou se tak obsoletními.

2. VOLBA DĚDICKÉHO STATUTU V NOVÉM UNIJNÍM NAŘÍZENÍ O DĚDICTVÍ

I nová unijní úprava, která formou nařízení unifikuje kromě kolizních norem i problematiku mezinárodního civilního procesního práva, připouští volbu rozhodného práva. Možnost zvolit si rozhodné právo pro dědické poměry označují *Leszay* a *Svoboda* za jeden z největších kladů nařízení o dědictví.²¹ S tímto názorem se ztotožňuji, možnost volby dědického statutu je rozhodně vítaným krokem směrem k postupnému prosazování autonomie vůle v rámci mezinárodního práva soukromého a s ní spojeným vyšším stupněm právní jistoty účastníků poměrů s mezinárodním prvkem. V souladu s čl. 22 nařízení o dědictví je možné provést volbu ve prospěch právního řádu státu, jehož je zůstavitel státním příslušníkem, a to buď v době takové volby, nebo v době smrti. Nařízení o dědictví připouští kromě volby dědického statutu ještě další zvláštní dílčí volbu práva, a to v rámci zvláštní kolizní úpravy přípustnosti, věcné platnosti (ve smyslu čl. 26 nařízení o dědictví) a závazných účinků dědické smlouvy a jiných pořízení pro případ smrti v čl. 24 odst. 2 a v čl. 25 odst. 3 nařízení o dědictví.

Dle recitálu (38) preambule nařízení o dědictví by volba práva měla občanům umožnit předem uspořádat své dědictví. Měla by umožnit zůstaviteli s předstihem naplánovat pozůstalost dle svých představ s relativně vysokou mírou právní jistoty, že po smrti bude jeho vůle naplněna. Volba práva je v nařízení o dědictví koncipována velmi úzce, zvolit lze rozhodné právo na základě jediného kritéria, a to na základě státní příslušnosti zůstavitele. Účelem této restriktivní formulace bylo zajistit, aby i na základě volby rozhodného právního řádu zůstala zachována určitá vazba mezi zůstavitelem a zvoleným právem, a současně omezit úmyslnou volbu takového práva, jehož aplikace zmaří legitimní očekávání nepominutelných dědiců. Zůstavitel nemá velký výběr. K jinak rozhodnému právnímu řádu svého obvyklého pobytu (pomineme-li únikovou klauzuli v čl. 21 odst. 2 nařízení o dědictví) může alternativně zvolit pouze právní řád státu, jehož je občanem. Omezení volby

rozhodného práva na *lex patriae* zůstavitele nebylo náhodné. Jedná se jednak o projev určité kontinuity s dosavadním tradičním pojetím dědických kolizních norem, kdy většina států ve svých národních právních úpravách doteď navazovala či stále navazuje na dědický statut právě prostřednictvím hraničního určovatele státní příslušnosti zůstavitele. A jednak se jedná i o určitý korektiv, o určitou protiváhu objektivního hraničního určovatele obvyklého pobytu s ohledem na legitimní očekávání nejen zůstavitele, ale i dědiců. Zůstavitel, který dosud vycházel při plánování pozůstalosti z toho, že se jeho dědické poměry budou řídit právním řádem státu, jehož je státním příslušníkem, může s tímto dědickým statutem i nadále počítat, musí se o to ale aktivně zasadit. Musí toto právo v souladu s nařízením o dědictví zvolit.

Nařízení o dědictví je univerzálně použitelné.²² Zůstavitel tak může provést platnou volbu rozhodného práva na základě kritéria své státní příslušnosti i tehdy, když je státním občanem třetího státu. Může tedy provést volbu práva i ve prospěch právního řádu státu, který není členským státem EU. V důsledku univerzality nařízení o dědictví se nebudou dědické poměry projednávány v režimu nařízení o dědictví vždy řídit pouze hmotněprávními ustanoveními dědického práva některého z členských států EU, ale může se jednat i o právní řád třetího státu.

Zvolit lze pouze právní řád určitého státu. Není přípustné, aby zůstavitel zvolil přímo právní úpravu určité územní oblasti či jednotky v rámci státu s více právními systémy.²³ Případy těchto tzv. interlokálních kolizí řeší čl. 36 nařízení o dědictví. V souladu s čl. 36 nařízení o dědictví je třeba postupovat i v případě volby práva, pokud je zvolené právo právem státu, na jehož území platí více územních právních systémů s vlastní úpravou dědického práva. Rozhodná územní jednotka se dle čl. 36 odst. 1 nařízení o dědictví určí dle kolizních předpisů rozhodného práva. V případě, že neexistuje příslušná vnitrostátní právní úprava pro tento typ kolizí, postupuje se dle pravidel zakotvených v čl. 36 odst. 2 písm. b) nařízení o dědictví. Rozhodným právem je právní řád té územní jednotky státu, jehož je občanem, ke kterému měl zůstavitel v době smrti nejužší vztah. Jestliže však zůstavitel zvolil *lex patriae* k okamžiku volby práva, bude žádoucí, navzdory jasné dikci tohoto ustanovení, hodnotit nejužší vztah zůstavitele k okamžiku volby práva, nikoliv k okamžiku smrti. Státem s více právními oblastmi a vlastní právní úpravou interlokálních kolizí je např. Španělsko.²⁴ Bude-li tedy volit dědický statut Španěl původem např. ze Santiaga de Compostela s obvyklým pobytem na našem území,

21 SVOBODA, Jiří a LESZAY, Lenka. Návrh nařízení Rady (ES) o rozhodném právu, o pravomoci, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech dědictví a závětí, *Ad Notam*, 2008, 2, s. 55

22 Čl. 20 nařízení o dědictví.

23 STEINMETZ, Alexander a LÖBER, Jan a ALCÁZAR, Rocío García. Die EuErbVO und ihre Anwendbarkeit in Mehrrechtsstaat Spanien. *ZEV*, 2013, s. 535–539.

24 Capítulo V, Artículo 13 – 14, Código Civil (španělský občanský zákoník).

v úvahu připadá pouze španělské právo jako právo státu, nikoliv právní řád některého z autonomních společenství (*comunidades autónomas*) Španělska, nemůže tedy v tomto konkrétním případě platně zvolit galicijskou právní úpravu dědických poměrů.

Na rozdíl od jiných unijních nařízení unifikuujících kolizní normy,²⁵ nařízení o dědictví zcela nevyklučuje přijímání zpětného a dalšího odkazu. V souladu s čl. 34 odst. 2 je použití zpětného a dalšího odkazu v případě volby práva dle čl. 22 nařízení o dědictví vyloučeno. Přechodná ustanovení, která rovněž umožňují volbu práva (k volbě práva dle přechodných ustanovení viz níže), v taxativním výčtu případů, kdy se zpětný a další odkaz neuplatní, v čl. 34 odst. 2 výslovně uvedena nejsou. Dle *Dutty*²⁶ je toto ustanovení třeba vykládat extenzivně a vyloučit zpětný a další odkaz i v případě rozhodného práva zvoleného v souladu s přechodnými ustanoveními v čl. 83 nařízení o dědictví.

Relevantním kritériem při volbě rozhodného práva je v nařízení o dědictví kritérium státní příslušnosti, které je dle čl. 22 odst. 1 nařízení o dědictví, stabilizováno ke dvěma časovým momentům: jednak k okamžiku volby práva a jednak k okamžiku smrti zůstavitele. Problémy mohou nastat, jestliže zůstavitel bude chtít provést volbu práva ve prospěch právního řádu státního občanství ke dni smrti. Jak uvádí *Döbereiner*, tato varianta nedává moc smysl.²⁷ Logicky bude v takovém případě dost obtížné, aby zůstavitel uvedl konkrétní právní řád k neurčitému okamžiku v budoucnosti. Otázkou tedy je, zda lze platně učinit tzv. dynamickou volbu práva – zvolit rozhodné právo bez výslovného uvedení konkrétního právního řádu pouze vymezením způsobu jeho určení. Pro platnost takového projevu vůle by hovořila přípustnost obdobné formulace v prorogačních a rozhodčích doložkách, kdy není třeba určit konkrétní soud či konkrétní rozhodce, ale postačuje vymezení způsobu určení. V případě, že se přikloníme k tomuto názoru,²⁸ za relevantní bude považována nikoliv určitost rozhodného práva, ale jeho určitelnost.²⁹

Platně učiněná volba práva dle státní příslušnosti v době projevu vůle zůstavitele zůstává účinná i v případě, že by zůstavitel této státní příslušnosti následně pozbyl. Jestliže zůstavitel naopak provede volbu práva ve prospěch právního řádu, jehož státním občanem v době volby není, je takto provedená volba práva platná pouze v případě, že státní

příslušnost státu zvoleného právního řádu získá a občanem státu, jehož právo zvolil, zůstane až do smrti.

Vzhledem k významu, kterého se hraničnímu určovateli státní příslušnosti v nařízení o dědictví dostává, jsou zvláštním ustanovením ošetřeny rovněž případy vícečetné státní příslušnosti. V souladu s čl. 22 odst. 1 druhá odrážka nařízení o dědictví je na zůstaviteli, je-li občanem více států, pro který *lex patriae* se rozhodne. Problém může samozřejmě nastat, připustíme-li výše zmíněnou tzv. dynamickou volbu práva. Jestliže by měl zůstavitel ke dni smrti vícenásobnou státní příslušnost, byla by dle mého názoru obecně formulovaná volba práva neplatná z důvodu neurčitosti. Na jejím základě by nebylo možné rozhodný právní řád jednoznačně určit. Jestliže bude pro účely nařízení o dědictví nezbytné řešit otázku určení státní příslušnosti zůstavitele, pak je třeba postupovat dle vnitrostátních právních norem. Dle recitálu (41) preambule nařízení o dědictví nespádá otázka posuzování, zda je osoba považována za státního občana určitého státu, do jeho působnosti.

Stejně jako ZMPS i nařízení o dědictví vychází z jednotného dědického statutu. Rozhodné právo se vztahuje na celé dědictví bez ohledu na to, zda jsou do pozůstalosti zahrnuty věci movité či nemovité. Ustanovení čl. 22 odst. 1, které zakotvuje volbu práva, výslovně stanoví, že zvoleným právem se řídí dědictví jako celek. Výslovně je dopad rozhodného práva na dědictví jako celek zakotven rovněž v čl. 23 odst. 1 nařízení o dědictví, který určuje meze dědického statutu. Rozhodné právo nelze tedy zvolit pouze ve vztahu k určité části dědictví, nelze provést volbu práva např. pouze pro nemovité věci, které tvoří jeho součást. Poloha věci je rovněž irelevantní. Z důvodů právní jistoty a s cílem zamezit štěpení dědického statutu se uvedeným právem řídí celé dědictví bez ohledu na skutečnost, zda se část majetku, který tvoří pozůstalost, nachází v jiném členském nebo třetím státě.³⁰

Zvolené právo bude dopadat na celé dědictví též v případech, kdy volba práva bude provedena v rámci dědické smlouvy uzavřené dle českého právního řádu. Ustanovení § 1585 odst. 1 občanského zákoníku, které stanoví, že dědickou smlouvou nelze pořídit o celé pozůstalosti, nelze ve vztahu k nařízení o dědictví dle mého názoru interpretovat tak, že by se doložka o volbě práva, která je součástí dědické smlouvy, týkala pouze té části pozůstalosti, která je předmětem dědické smlouvy. V souladu s čl. 22 odst. 2 nařízení o dědictví musí být volba práva učiněna ve formě prohlášení pro případ smrti, a to výslovně nebo konkludentně („*musí z ustanovení takového pořízení vyplývat*“). Pořízením pro případ smrti se ve smyslu nařízení o dědictví v souladu s uzavřeným výčtem v definici v čl. 3 odst. 1 písm. d) nařízení o dědictví rozumí buď závěť nebo společná závěť či dědická smlouva. Společná závěť je pak samostatně definována v čl. 3 odst. 1 písm. c) nařízení o dědictví jako závěť ustanovená dvěma či více osobami. Společnou závěť, která může být uzavřena pouze mezi manželi nebo mezi registrovanými partnery, zná např. německá právní úprava (§ 2265 – 2273 BGB). České právo sice obecně zakazuje společnou závěť

25 Čl. 20 nařízení Řím I a čl. 24 nařízení Řím II.

26 DUTTA, Anatol. Das neue internationale Erbrecht der Europäischen Union – Eine erste Lektüre der Erbrechtsverordnung. *FamRZ*, 2013. s. 4-15.

27 DÖBEREINER, Christoph. (Bindende?) Rechtswahlen nach der EU-Erbrechtsverordnung. *DNotZ*, 2014, s. 323-340.

28 Jiného názoru – nutnosti vymezení konkrétního zvoleného právního řádu – je např. MÜLLER-LUKOSCHEK, Jutta. Die neue EU-Erbrechtsverordnung. zerb verlag. Bonn 2013. s. 94.

29 KÖHLER, Andreas. Komentář k § 22 nařízení o dědictví. In: Kroiß / Horn / Solomon (eds.). *Nachfolgerecht. NOMOS*. 2014.

30 Recitál (37) preambule nařízení o dědictví.

31 § 1496 občanského zákoníku.

pořizovat,³¹ výjimkou je ale dědická smlouva mezi manželi, kdy se manželé v souladu s § 1592 občanského zákoníku mohou za dědice povolat navzájem.³²

Na rozdíl od ZMPS není v režimu nařízení o dědictví připuštěna volba práva státu, na jehož území má zůstavitel obvyklý pobyt v době, kdy rozhodné právo volí. Jedním z důvodů, proč nařízení nepřipouští volbu rozhodného práva státu, na jehož území má zůstavitel obvyklý pobyt v době pořizování pro případ smrti, je ochrana nepominutelných dědiců,³³ snaha zamezit obcházení zákonných ustanovení upravujících různě jejich nároky v národních úpravách dědického práva.

3. VÝHRADA VEŘEJNÉHO POŘÁDKU A POVINNÝ DÍL

V rámci institutu výhrady veřejného pořádku je třeba rozlišovat mezi hmotněprávním, resp. kolizně-právním *ordre public* a procesním *ordre public*. Výhrada veřejného pořádku ve smyslu kolizně-právním případů v úvahu v případech aplikace zahraničního rozhodného práva soudy nebo jinými orgány. U výhrady veřejného pořádku v rámci mezinárodního civilního procesu, tedy ve smyslu procesním, je zkoumán účinek již vydaného soudního nebo jiného rozhodnutí či veřejné listiny na území jiného státu v souvislosti s jeho uznáním, případně výkonem.³⁴ V nařízení o dědictví se institut výhrady veřejného pořádku objevuje jak ve smyslu hmotněprávním v čl. 35, tak ve smyslu procesním v čl. 40 písm. a), v čl. 59 odst. 1, v čl. 60 odst. 3 a v čl. 61 odst. 3. Z kolizního hlediska umožňuje nařízení o dědictví v souladu s čl. 35 orgánům projednávajícím dědictví odmítnout aplikaci určitého ustanovení rozhodného práva, jestliže by tato aplikace vyvolala účinky, které by se jevíly jako zjevně neslučitelné s veřejným pořádkem státu, na jehož území pozůstalostní řízení probíhá. Výhrada veřejného pořádku se týká i *legis electa*, tedy i případů volby dědického statutu. V této souvislosti je třeba se vypořádat s otázkou, zda zákonná ustanovení týkající se povinných dílů nepominutelných dědiců mají být vnímána jako ustanovení, vůči nimž lze výhradu veřejného pořádku ve výše uvedeném smyslu použít. Návrh nařízení o dědictví, který předložila Komise,³⁵ v čl. 27 odst. 2 návrhu výslovně zakotvoval, že výhradu veřejného pořádku nelze aplikovat, jestliže jediným důvodem by byla skutečnost, že ustanovení týkající se povinného dědického dílu jsou v rozhodném právu odlišná od platných ustanovení právního řádu státu, v němž bylo pozůstalostní řízení zahájeno. V důvodové zprávě k návrhu je zdůrazněn výjimečný charakter výhrady veřejného pořádku a je zde uvedeno, že aplikace tohoto institutu na ustanovení týkající se ochrany oprávněných zájmů blízkých zesnulého by byla neslučitelná s cílem nařízení zajistit použití jednoho práva na celou pozůstalost. Nicméně, tento odstavec byl z finálního textu nařízení nakonec vypuštěn. Je tedy tento krok v rámci legislativního procesu třeba chápat tak, že je v případě rozdílné právní úpravy nároků nepominutelných dědiců v rámci *legis fori* možné aplikovat výhradu veřejného pořádku a použít vlastní právní úpravu? Dle *Hellnera* úprava povinného dílu

nepominutelných dědiců tvoří tak zásadní část úpravy dědického práva, že je jen těžko představitelné, aby zejména v případě zůstavitelem provedené volby práva mohla být vůči těmto ustanovením učiněna výhrada veřejného pořádku. Připuštěním volby práva legitimoval možnost výběru mezi rozdílnými národními právními úpravami sám zákonodárce. Dle převažujícího názoru v německé odborné literatuře sice výhrada veřejného pořádku není díky změně ve finálním znění čl. 35 nařízení o dědictví vůči ustanovením zahraničního právního řádu, které upravují povinný dědický podíl v zásadě vyloučena, ale měla by být omezena pouze na zcela výjimečné případy.³⁶ Zda tedy je v takovém případě na místě aplikovat výhradu veřejného pořádku a zohlednit nároky nepominutelných dědiců v souladu s *lex fori*, bude zřejmě záležet na posouzení skutkových okolností každého jednotlivého případu. V souvislosti s možností volby rozhodného práva ve vztahu k hmotněprávní úpravě povinného dílu vyvstává i otázka tzv. obcházení zákona (*fraude à la loi*). Výslovná úprava tohoto institutu mezinárodního práva soukromého v nařízení o dědictví sice není, nicméně recitál (26) preambule jeho aplikaci připouští.³⁷ Volba rozhodného práva, byla-li provedena v souladu s pravidly nařízení o dědictví, by ale jako obcházení zákona posuzována být neměla, a to ani v případech, kdy jediným důvodem volby *legis patriae* byl úmysl zůstavitele vyhnout se hmotněprávní úpravě povinného dílu nepominutelných dědiců v právním řádu státu, na jehož území má obvyklý pobyt.

4. VOLBA PRÁVA V PŘÍPÁDECH ČISTĚ VNITROSTÁTNÍCH DĚDICKÝCH POMĚRŮ

Jak vyplývá z výše uvedeného, zůstavitel může za svého života zvolit právo rozhodné pro své dědické poměry. Může však tuto volbu provést zůstavitel i v případě, kdy jeho dědické poměry v momentu volby práva nevykazují žádný mezinárodní prvek? Může zůstavitel platně provést volbu

-
- 32 ŠEŠINA, Martin a WAWERKA, Karel. Komentář k § 1496. In: Švestka J.; Dvořák, J.; Fiala J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV (§ 1475 až 1720)*. Praha 2014, Wolters Kluwer, a.s., s. 78.
- 33 LORENZ, Stephan. Internationaler Pflichtteilsschutz und Reaktionen des Erbstatuts auf lebzeitige Zuwendungen. In: Dutta/Herler. *Die Europäische Erbrechtsverordnung*. C.H.Beck: 2014, s. 120.
- 34 BĚLOHLÁVEK, Alexander J.: Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním právem. *Právník*, 11, 2006, s. 1267 a násl.
- 35 Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a úředních listin ve věcech dědictví a vytvoření evropského dědického osvědčení ze dne 14. 10. 2009. KOM(2009)154 v konečném znění.
- 36 Např. DÖRNER, Heinrich. *EuErbVO: Die Verordnung zum Internationalen Erb- und Erbverfahrensrecht ist in Kraft!* ZEV, 2012, s. 505–513; SIMON, Ulrich a BUSCHBAUM, Markus. *Die neue EU-Erbrechtsverordnung*. NJW, 2012, 2393–2398.
- 37 „(26) Nic by v tomto nařízení nemělo bránit soudu uplatnit mechanismy určené pro řešení obcházení zákona, jako je fraude à la loi v rámci mezinárodního práva soukromého.“

práva v případě, kdy žije na území státu, jehož je státním příslušníkem a kde se nachází veškerý jeho majetek? Zůstavitel volí rozhodné právo *mortis causa*, tedy *pro futuro*. Jeho osobní poměry se v období mezi pořízením pro případ smrti a smrtí mohou změnit. Zůstavitelem učiněná volba práva v době, kdy jeho dědické poměry mají čistě vnitrostátní povahu, se může v důsledku pozdější změny osobních a majetkových poměrů stát relevantní. V případě, že se zůstavitel např. přestěhuje a v době své smrti bude mít založen obvyklý pobyt na území jiného státu než je stát, jehož je státním příslušníkem, půjde o pozůstalostní řízení s mezinárodním prvkem. Platnost projevu vůle, již byl zvolen dědický statut, se bude posuzovat v rámci pozůstalostního řízení. Jestliže bude dědictví k momentu smrti zůstavitele kvalifikováno jako dědictví s mezinárodním prvkem, bude dříve učiněná volba (bude-li splňovat požadované náležitosti) platná. Volbu práva tak dle mého názoru lze připustit a platně provést i v případech, které se v době, kdy k projevu vůle dochází, jeví jako čistě vnitrostátní.

III. TEMPORÁLNÍ ASPEKTY – VOLBA ROZHODNÉHO PRÁVA PRO DĚDICKÉ POMĚRY PŘED 17. SRPNEM 2015

Díky rekonstrukci českého mezinárodního práva soukromého je ustanovení, které připouští volbu rozhodného práva pro dědické poměry, součástí účinné národní právní úpravy od 1. ledna 2014. Jestliže tedy zůstavitel platně zvolil rozhodné právo v pořízení pro případ smrti kdykoli po tomto datu, měl by notář v rámci pozůstalostního řízení postupovat dle zůstavitelem zvoleného právního řádu. Jestliže je však volba práva provedena v pořízení pro případ smrti s datem dřívějším, je nutné posuzovat tuto volbu práva v souladu s přechodnými ustanoveními ZMPS dle dosavadní úpravy, která volbu práva pro dědické poměry nepřipouštěla, jako neplatnou.³⁸ Toto platí však pouze v případě, že by zůstavitel, který takto zvolil rozhodné právo, zemřel před 17. srpnem 2015. Jestliže se zůstavitel dožije účinnosti nařízení o dědictví, i volba práva učiněná před 1. lednem 2014 bude s největší pravděpodobností platná.

Přechodná ustanovení nařízení o dědictví jsou koncipována odlišně a jejich význam nelze z hlediska praxe rozhodně považovat za marginální.³⁹ Jejich účelem je, aby i dříve projevená vůle zůstavitele ohledně uspořádání jeho dědických poměrů byla respektována. Dle čl. 83 odst. 1 se nařízení sice použije na pozůstalostní řízení po zůstaviteli, který zemřel

po 17. srpnu 2015 (včetně), nicméně dle čl. 83 odst. 2 je možné platně zvolit rozhodné právo již před tímto datem. Volba práva učiněná před účinností nařízení je platná, jestliže jsou naplněny požadavky, které na volbu práva klade nařízení o dědictví (tedy, jestliže je volba práva v souladu s čl. 22, čl. 24 odst. 2 a čl. 25 odst. 3) nebo požadavky, které na volbu práva klade vnitrostátní úprava mezinárodního práva soukromého státu, jehož byl zůstavitel občanem nebo kde měl obvyklý pobyt ke dni volby práva. Jestliže tedy zůstavitel pořídí pro případ smrti po účinnosti nového ZMPS, ale před účinností nařízení o dědictví a zvolí v souladu s § 76 odst. 4 nebo odst. 5 ZMPS jako rozhodné právo státu svého obvyklého pobytu v té době, bude dědickým statutem v pozůstalostním řízení zahájeném po 17. 8. 2015 právní řád obvyklého pobytu zůstavitele k momentu pořízení pro případ smrti, ačkoliv samo nařízení takovou možnost volby práva nepřipouští.

Ne zcela jednoznačná je odpověď na otázku, jak posuzovat volbu práva v pořízení pro případ smrti, které bylo učiněno předtím, než nařízení o dědictví vstoupilo v platnost, tedy před 16. srpnem 2012. Čl. 83 odst. 2 nařízení o dědictví v tomto ohledu neobsahuje žádné výslovné omezení. Respektována by proto dle mého názoru měla být i volba práva provedená před tímto datem.

Velmi významné je ustanovení čl. 83 odst. 4 nařízení o dědictví, které zakotvuje fikci volby rozhodného práva. Jestliže bylo pořízení pro případ smrti učiněné před 17. srpnem 2015 a zůstavitel v něm neprovedl volbu práva, považuje se za zvolené rozhodné právo pro dědění jeho *lex patriae* (tedy právo, které by si zůstavitel na základě čl. 22 nařízení o dědictví mohl zvolit), jestliže učiněné pořízení pro případ smrti je s tímto právem v souladu. Jedná se opět o určitý korektiv odklonu od tradičního hraničního určovatele státní příslušnosti ke kritériu obvyklému pobytu v základní kolizní normě pro dědické poměry. Formulace tohoto ustanovení je výrazem snahy o respektování zůstavitelovy vůle, který v době vyhotovení pořízení pro případ smrti plánoval úpravu dědických poměrů s největší pravděpodobností dle *legis patriae*, které je dle národních kolizních norem i dnes často jediným dědickým statutem. Přechodná ustanovení nařízení o dědictví jsou formulována takovým způsobem, aby v případech, kdy zůstavitel aktivně, byť nepřímo, projevil svou vůli ohledně uspořádání svých dědických poměrů, nedošlo ke změně dědického statutu s účinností nařízení o dědictví.⁴⁰

Vzhledem ke skutečnosti, že možnost volby práva připouští jak ZMPS, tak i nařízení o dědictví, je do účinnosti nařízení o dědictví vhodné koncipovat doložku o volbě práva obecně bez odkazu na ustanovení příslušného právního předpisu. V případě, že by volba práva byla provedena s odkazem na čl. 22 nařízení o dědictví a zůstavitel by zemřel před 17. srpnem 2015, existuje určité riziko, že by tato volba práva nemusela být považována za volbu platně provedenou v souladu s vnitrostátní právní úpravou. Neutrální znění tuto právní nejistotu minimalizuje.⁴¹ Domnívám se, že by volba rozhodného práva, která je jasným projevem vůle zůstavitele a která splňuje požadavky ZMPS, měla být považována

38 ZAVADILOVÁ, M. a BELLOŇOVÁ, P. In: Pauknerová M., Rozehnalová N., Zavadilová M. et al. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. Praha 2013, Wolters Kluwer ČR, s. 820.

39 SCHOPPE, Christoph. Die Übergangsbestimmungen zur Rechtswahl im internationalen Erbrecht: Anwendungsprobleme und Gestaltungspotential. *IPRax*, 2014. 1. s. 27.

40 SCHOPPE, Christoph. Die Übergangsbestimmungen zur Rechtswahl im internationalen Erbrecht: Anwendungsprobleme und Gestaltungspotential. *IPRax*, 2014. 1. s. 27.

za platnou i v případě výslovného odkazu na čl. 22 nařízení o dědictví.

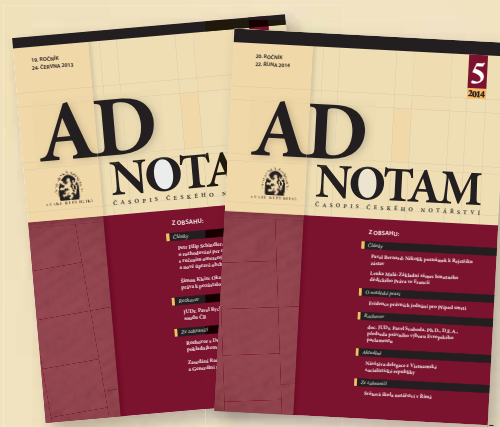
IV. ZÁVĚR

Volba dědického statutu je z našeho pohledu velmi významnou změnou i přesto, že je ze strany zákonodárců velmi omezena. Volbu rozhodného práva pro dědické poměry připouští jak nově přijatá národní právní úprava mezinárodního práva soukromého, tak na dveře klepající nařízení o dědictví. Díky ZMPS si na tento nový aspekt kolizní úpravy dědického práva zvykáme již nyní, s určitým předstihem před některými jinými členskými státy EU (např. Německem), které si počkají až na účinnost nařízení o dědictví.

Možnost volby dědického statutu ze strany zůstavitele otvírá zcela nové možnosti plánování dědictví. Zůstavitel by měl proto velmi pečlivě zvážit, který z v úvahu přicházejících právních řádů by jeho představám o uspořádání dědických poměrů vyhovoval nejlépe. I v případě českých občanů proniká mezinárodní prvek do dědických poměrů stále častěji. Již není zcela nepředstavitelné, aby se Češi na důchod odstěhovali do zahraničí nebo aby vlastnili třeba byt v Chorvatsku či na Floridě. Významná a v řadě případů klíčová bude v tomto ohledu role notářů, kteří by své klienty měli o možnosti volby rozhodného práva informovat a poskytnout jim kvalifikovanou právní radu, což v případě mezinárodního dědictví může často znamenat i nezbytnou konzultaci s kolegou ve státě, jehož právní řád přichází v úvahu jako rozhodný.

Možná je přehnané tvrdit, že volba práva se nyní objeví v každé závěti či jiném pořízení pro případ smrti. Ale asi již není přehnané tvrdit, že bude-li pro případ smrti pořizováno za přítomnosti notáře, měl by odpovědný a pečlivý notář upozornit na existenci možnosti volby práva i českého občana, jehož dědické poměry v dané době nevykazují žádný vztah k zahraničí. Jedna věta, ať již ve formulaci pozitivní či negativní volby práva v rámci pořízení pro případ smrti přinese jak zůstaviteli, tak dědicům právní jistotu, že dědické poměry po smrti zůstavitele budou uspořádány opravdu tak, jak si za svého života přál. Jestliže by zůstavitel při plánování dědictví vycházel z české právní úpravy dědického práva, pořídil pro případ smrti před účinností nařízení o dědictví a zemřel za jeho účinnosti, vycházelo by se v souladu s přechodnými ustanoveními nařízení o dědictví z fikce volby českého práva, i kdyby ji neprovedl. Jestliže by však stejným způsobem bylo pořizeno pro případ smrti v době účinnosti nařízení o dědictví, bylo by možné sice uvažovat o konkludentní volbě práva ze strany zůstavitele, nicméně na úkor právní jistoty a s rizikem, že pozůstalost nebude mezi dědice rozdělena tak, jak si zůstavitel přál a plánoval. V případech dědických poměrů s mezinárodním prvkem by se proto doložka o volbě rozhodného práva (ať pozitivní nebo negativní) měla přeci jen stát standardní součástí pořízení pro případ smrti. ■

41 SCHOPPE, Christoph. Die Übergangsbestimmungen zur Rechtswahl im internationalen Erbrecht: Anwendungsprobleme und Gestaltungspotential. IPRax, 2014. 1. s. 30.

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu Ad Notam, věnujte prosím pozornost následujícím instrukcím:

Příspěvky

Vaše příspěvky prosím zasílejte výhradně elektronicky na adresu prispevky.adnotam@nkr.cz, a to ve formátu .doc nebo .rtf, nikdy ve formátu .pdf.

Texty a tabulky:

Odstavce textu oddělujte pouze enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzívou, nikoliv tučnou kurzívou, nikoliv proložení, podtržením, ani verzálkami, s vyznačováním pokud možno šetřete. Poznámky a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word „Poznámky pod čarou“. Použití tabulek je možné, např. i vložením tabulky z MS Excel.

Fotografie a ilustrace:

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu .jpg, .tif nebo .eps. Fotografie musejí mít rozlišení nejméně 300 dpi. Obrazový materiál nekládejte přímo do dokumentů.

Ke každému příspěvku, prosím, připojte

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován, pokud publikován byl, uveďte prosím kde a kdy
- telefonické a e-mailové spojení na Vás
- korespondenční adresu
- rodné číslo
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o Vašem profesním působení, případně akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH
- zda požadujete zaslání příspěvku k autorizaci (je možné pouze při zaslání příspěvku do redakční uzávěrky)

(Jednoduchý formulář pro autory naleznete na www.nkr.cz/autorsky_formular/)

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů. ■

Redakce Ad Notam

Podrobněji k svěřenskému fondu

Mgr. Bc. Kryštof Horn

V MINULÉM VYDÁNÍ BYL JAKO ÚVOD DISKUSE O SVĚŘENSKÝCH FONDECH UVEŘEJNĚN PŘÍSPĚVEK Mgr. SYLVY KOTRBOVÉ. TENTO ČLÁNEK SI KLADE ZA CÍL ROZEBRAT NĚKTERÉ DŮLEŽITÉ INSTITUTY DO VĚTŠÍCH PODROBNOSTÍ A PŘÍPADNĚ PODNÍTIT DISKUSI TAM, KDE VÝKLAD ZÁKONA NENÍ ZCELA JEDNOZNAČNÝ.

POVAHA SVĚŘENSKÉHO FONDU, PRÁVNÍ OSOBNOST

Máme-li se vůbec uchýlovat k definici svěřenského fondu, je možné ho chápat jako *zvláštní strukturu² práv k vyčleněnému majetku a práv týkajících se jeho správy.*³ Je zřejmé, že pojetí svěřenského fondu jako vyčleněného majetku bez pána, tedy *res nullius* svého druhu, víří vody právní teorie. Bude určitou dobu trvat, než se ustálí všeobecně přijímaný pohled na povahu svěřenského fondu.

Objevují se i ojedinělé hlasy⁴, že by mohlo jít o právnickou osobu. Důvodová zpráva však o svěřenských fondech prohlašuje, že se svou povahou blíží nadacím „a liší se od nich však zejména nedostatkem právní osobnosti (...)“⁵. I autoři komentářů myšlenku právnické osoby odmítají, současně poukazují na to, že svěřenský fond není ani věcí.⁶ Někteří však nevyklučují, že by majetek ve svěřenském fondu mohl mít povahu věci hromadné.⁷ Havel⁸ poukazuje na vývoj ohledně osobních obchodních společností a *entit* v právu rakouském a německém, které k dovození existence právní osobnosti dospěly. Bez výslovné změny zákona však nelze očekávat výrazný posun ve většinovém⁹ vnímání fondu směrem k právnické osobě. Trust ve světě právnickou osobou zásadně nebývá.¹⁰

TYPY SVĚŘENSKÉHO FONDU

Svěřenské fondy zákon rozděluje do dvou základních kategorií, na fondy soukromé a veřejně prospěšné.¹¹ Soukromé fondy mohou být zřízeny ve prospěch určité osoby a pak je doba jejich trvání časově omezena uplynutím sta let, popř. dobou života určitého obmyšleného, kterým může být i dítě zakladatele či jeho současníka.¹² Naopak není omezena doba trvání soukromých fondů na památku určité osoby nebo za jiným účelem, není-li jím podpora určité osoby.¹³ Za podkategorii lze považovat obchodní svěřenský fond, který má za účel dosahování zisku či provoz podniku a který vždy bude fondem soukromým.¹⁴

Již z názvu je patrné, že cílem veřejně prospěšných fondů

má být prospěch celé společnosti či její větší části. Pojem „veřejně prospěšnosti“ je v NOZ použit v protikladu s privátní povahou druhého typu svěřenského fondu, což je v souladu s běžnou taxonomií trustů. Autor tedy příliš nesusouhlasí s názory¹⁵, že zde existuje jakákoliv souvislost s institutem veřejně prospěšných právnických osob ve smyslu § 146 OZ. Není příliš zřejmé, k čemu by taková interpretace měla směřovat a zda by na základě *analogie legis* např. vylučovala z „rozhodování svěřenského fondu“ osoby, které nejsou bezúhonné. Ani Senátem zamítnutý návrh zákona o statutu veřejně prospěšnosti svěřenské fondy nezmiňoval – s výjimkou ustanovení, které umožňovalo, aby nadace se

- 1 Článek vychází z diplomové práce autora. HORN, Kryštof. Trust podle common law a institut svěřenského fondu v novém občanském zákoníku. Praha 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí práce JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.
- 2 ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, lxxv, 1667 s. Komentáře (Wolters Kluwer), s. 1193 (dále jen „Komentář WK“) hovoří po vzoru angloamerického trustu trefně o „triangulární“ povaze této struktury. Vrcholy trojúhelníku tvoří zakladatel, správce a obmyšlený.
- 3 PIHERA, Vlastimil. Díl šestý. Správa cizího majetku. SPÁČIL, Jiří et al. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha 2013, C.H. Beck, s. 1191 (dále jen „Komentář CHB“).
- 4 Např. HAVEL, Bohumil. The Czech trust as a legal person?. In: Trust, fiducie, treuhand in Europe and the Czech Republic. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Centrum právní komparatistiky, 2013, s. 18. [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: http://old.prf.cuni.cz/detail_dm.php?id_aktualita=29283 (dále jen „Trust, fiducie, treuhand“).
- 5 ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 503 (dále jen „Eliáš“). Obdobně např. RABAN, Přemysl. Správa cizího majetku a svěřeneckého fondu. Obchodní právo. 2013, č. 3, s. 86 (dále jen „Raban“).
- 6 Komentář CHB, s. 1186 a Komentář WK, s. 1193.
- 7 Komentář CHB, s. 1186. Opačně Komentář WK s poukazem na § 501 OZ, neboť nemůže jít o soubor věcí patřící stejné osobě, když věci přísně vzato nepatří nikomu. Lze však předpokládat, že věc hromadná vyčleněná do svěřenského fondu svůj charakter věci hromadné jen vyčleněním neztratí.
- 8 Např. Havel, op. cit. sub 4.
- 9 Kromě výše uvedeného mnoho dalších autorů. Mj. např. PAVELKA, Jan. Svěřenské fondy – ambiciózní institut správy cizího majetku. Právo a rodina. 2013, č. 10, s. 10.
- 10 Srov. např. SWADLING, William. England and Wales. In: Trust, fiducie, treuhand, s. 20.
- 11 S ohledem na taxonomii angloamerických trustů lze přijmout závěr, že „pluralita účelů“ (zčásti veřejně prospěšný a zčásti soukromý účel) nelze připustit. Viz Komentář WK, s. 1205.
- 12 Srov. § 1460 OZ. Jde o obdobu angloamerického rule against perpetuities – pravidla proti věčným trustům.
- 13 Komentář CHB, s. 1193-1194.
- 14 Srov. § 1449 odst. 3 OZ.
- 15 Komentář CHB, s. 1194. Obdobně Komentář WK, s. 1206. Také např. Raban, s. 87.

statusem byla za určitých okolností správcem svěřenského fondu.¹⁶ To je však záležitost, která se týká pouze oprávnění právnických osob být svěřenským správcem. Nenechme se tedy označením zmást, neboť může jít pouze o nevhodné označení kategorie.

VZNIK FONDU

Svěřenský fond se vytváří vyčleněním majetku z vlastnictví zakladatele. Podmínkou vzniku je existence pořízení pro případ smrti (svěřenský fond *mortis causa*) či smluvního ujednání (svěřenský fond *inter vivos*). Jak upozorňuje komentář¹⁷, není v OZ stanoveno, s kým má být tato smlouva uzavřena. Zakladatel ji tedy může uzavřít s osobou správce, obmyšleného či s jinou osobou (např. osobou pověřenou dohledem nad fondem). V obou případech je však potřeba, aby byl z jednání patrný záměr vytvořit svěřenský fond, musí se určit vyčleňovaný majetek a stanovit jeho účel.¹⁸ Svěřenský fond pak vznikne okamžikem, kdy správce přijme pověření ke správě, v případě fondu *mortis causa* však vzniká smrtí zůstavitele.¹⁹

Po vzoru quebeckého řešení²⁰ tak vzniká „oddělené a nezávislé jmění“ (*patrimony by appropriation, patrimoine d'affectation*), které nepatří ani zakladateli, ani obmyšlenému, ani správci.²¹ Jedním z nejdůležitějších důsledků této konstrukce je tzv. „insolvenční efekt“²², díky kterému tento majetek není k dispozici věřitelům při úpadku (typicky) správce či zakladatele. Stejně tak správce zpravidla neodpovídá ze svého majetku za dluhy, které vznikly v souvislosti s hospodařením majetku ve fondu.²³

Svěřenskému správci náleží plná správa²⁴, ve vztazích vystupuje „jako vlastník“²⁵ a je zapsán v příslušných veřejných seznamech s poznámkou „svěřenský správce“.²⁶ Ostatní osoby nemají k majetku žádná věcná práva a charakter práv v konceptu svěřenského fondu je označován jako relativní závazkové právo *sui generis*.²⁷ OZ na rozdíl od quebecké předlohy²⁸ neumožňuje vznik svěřenského fondu rozhodnutím soudu, což může být hodnoceno jako nedostatek.

STATUT

Statut musí obsahovat označení fondu a jeho účel, určení majetku, který ho při vzniku tvoří, podmínky pro jeho použití, dobu trvání a příp. způsob určení obmyšleného.²⁹ Překážkou flexibilního použití fondu ve větším spektru situací patrně bude požadavek statutu ve formě veřejné listiny. Na ten buď musí právní jednání zakládající svěřenský fond odkazovat, nebo ho musí přímo obsahovat a samo mít formu veřejné listiny.³⁰ Nedodržení této formy pak bude mít zřejmě za následek (absolutní) neplatnost konstitutivního právního jednání.³¹

Toto lze spolu s Piherou³² označit za „čáru přes rozpočet“, která výrazně zúží využitelnost institutu, aniž by přinesla zamýšlených efektů (tj. patrně zejména transparentnost

a právní jistotu). Ačkoliv statut vymezí majetek, který byl do svěřenského fondu vyčleněn při jeho vzniku, vzhledem k absenci povinnosti sestavovat inventář svěřenského fondu ve zvláštní formě (např. s ověřeným podpisem) nebo převádět majetek do správy zvláštním (registrovaným) způsobem, lze souhlasit s námitkou³³, že statut nijak nezajistí publicitu majetku, který bude do fondu převeden následně (což může nastat i pouhý okamžik po sepsání notářského zápisu). Anglosaský trust žádný obdobný požadavek nebo např. registr trustů nemá a založení může proběhnout zcela bezformálně.³⁴

ZAKLADATEL

Pozice zakladatele je na rozdíl od anglosaského pojetí trustu, kde zpravidla po vytvoření trustu nemá na jeho fungování téměř žádný vliv, velmi silná. Zakladatel správce jmenuje a dokonce i od-

Mgr. Bc. Kryštof Horn

■ advokátní koncipient
v AK JUDr. Roberta Kučery

- 16 Srov. sněmovní tisk č. 989 – VI. volební období, § 7.
- 17 Komentář CHB, s. 1189.
- 18 Ibid., s. 1189-1190.
- 19 § 1448 a § 1451 OZ. Komentář CHB, s. 1186–1187.
- 20 Srov. § 1261 quebeckého občanského zákoníku (dále jen „CCQ“).
- 21 To bude mít zajisté vážné dopady např. v případě úpadku zakladatele či správce a zakladatelské právní jednání může být v případech krácení práv věřitele prohlášeno na základě odpůrcí žaloby za relativně neúčinné. Srov. § 589 OZ a Komentář CHB, s. 1187.
- 22 K termínu srov. SKUHRAVÝ, Jan. Institut trustu v českém právu. Praha, 2010. Doktorská disertační práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce doc. JUDr. Michal Spirit, PhD., s. 36 (dále jen „Skuhravý“).
- 23 Reagují na to, zde možná poněkud nadbytečně, i procesní předpisy. Srov. § 267b odst. 2 věta první OSŘ: „Výkonu rozhodnutí, jímž je postihován majetek ve svěřenském fondu, nepodléhá majetek svěřenského správce.“
- 24 Původní návrh obsahoval oproti quebecké předloze a dle názoru autora i oproti povaze trustů jen prostou správu. Srov. původní sněmovní tisk č. 362 – VI. volební období, § 1447 s § 1278 CCQ.
- 25 § 1456 OZ. Komentář CHB, s. 1192.
- 26 Viz § 11 odst. 1 písm. j) zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon).
- 27 Komentář CHB, s. 1192.
- 28 Srov. § 1262 CCQ: „A trust is established by contract, whether by onerous title or gratuitously, by will, or, in certain cases, by operation of law. Where authorized by law, it may also be established by judgment.“
- 29 Srov. § 1452 OZ.
- 30 Komentář CHB, s. 1197.
- 31 Ibid., s. 1198 s ohledem na § 588 NOZ. Se závěrem nesouhlasí Komentář WK, s. 1215 a statut za obligátní podmínku vzniku nepovažuje, nepřináší však pro tento postoj argumenty.
- 32 PIHERA, Vlastimil. Trust. Přednáška. Praha: Common Law Society, 24. 10. 2012.
- 33 Ibid.
- 34 Obecně v anglosaském světě notáři v nám známé podobě nefigurují ani v jiných transakcích. Srov. MATTHEWS, Paul. The compatibility of trust with the civil law notion of property. In: SMITH, Lionel D. The worlds of the trust. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 330.

volává, neurčí-li statut jiný způsob ustavení či odvolání správce. To je rovněž velmi nezvyklé a quebecká předloha hovoří spíše o určení způsobu odvolání, než přímo o právu odvolávat správce bez dalšího.³⁵ Dovojuje se,³⁶ že zakladatel nemůže správci přímo ukládat či zakazovat určité jednání, může tak činit pouze jako oprávněná osoba skrze soud.³⁷ S ohledem na právo zakladatele správce odvolat je však nepravděpodobné, že by správce jeho příkazy nerespektoval – a to případně i příkazy nezákonné. Navrhuje se tedy tento stav formalizovat a oprávnění udílet pokyny zakotvit do statutu³⁸ nebo naopak stanovit jiný způsob odvolání správce, který pozici zakladatele oslabí.

Zakladatel může být současně správcem či obmyšlený, podle výkladu³⁹ je dokonce možné, aby všechny tři pozice zastávala jediná osoba, a to za podmínky, že spolu se zakladatelem či obmyšleným v roli svěřenského správce musí jednat ještě správce další.⁴⁰ V anglosaském modelu by za takové situace došlo ke sloučení legálního titulu a titulu podle *equity*, čímž by došlo k zrušení trustu. V českém prostředí, kdy má zakladatel možnost správce libovolně jmenovat a odvolávat, by toto mohlo vést k tomu, že zakladatel svěřenský fond zcela ovládne a bude pánem nad majetkem, který mu ale *de iure* nepatří. Přestože OZ obsahuje pojistky⁴¹ proti zneužití, je otázkou, jestli má být vůbec taková výše nastíněná možnost „trojedinosti“ umožněna.

Komentář uvádí, že zakladatelů může být i více, musí však jednat jednomyslně, popř. může souhlas některého z nich nahradit soud.⁴² Vzhledem k silné roli zakladatele je nevhod-

né ohrožovat stabilitu fondu možnými neshodami mezi nimi. Tuto situaci lze tedy vnímat jako krajně nepraktickou. Majetek fondu může ostatně zvýšit i osoba, která zakladatelem není.

SVĚŘENSKÝ SPRÁVCE

Správcem může být kterýkoliv svéprávný člověk nebo právnická osoba, která k tomu má zákonné oprávnění. Jak již bylo řečeno, vystupuje svěřenský správce ve vztahu ke spravovanému majetku „jako vlastník“ – vlastnická práva vykonává vlastním jménem na účet fondu.⁴³ S výjimkou omezení vztahujících se k bezplatnému nakládání s majetkem je tedy správce skutečně oprávněn s majetkem nakládat, jako by byl jeho skutečným vlastníkem, pouze však za stanoveným účelem a ve prospěch fondu a jeho obmyšlených.⁴⁴ Činí tak vůči všem z nich nestranně (a to vůči současným i případným budoucím) a s péčí řádného hospodáře.⁴⁵

Za situace, kdy svěřenského správce nemůže jmenovat zakladatel, jmenuje ho soud. Soud může rovněž správce vyměnit v případě, navrhne-li mu to oprávněná osoba, kterou může být zakladatel, obmyšlený, či jiná osoba, které svědčí právní zájem.⁴⁶ Soud tak plní ochrannou funkci a nedovolí, aby fond selhal jen proto, že nemá správce. Vidíme zde podobnost nejen s oblastí common law, ale i s rolí soudů např. ve vztahu k rodinným fideikomisům v rakousko-uherské monarchii a počátkem První republiky.⁴⁷ Řízení bude probíhat u obecného fondu svěřenského správce či u posledního obecného soudu zakladatele, a to za účasti zakladatele, správce, obmyšleného a osoby s právem dohledu nad správou svěřenského fondu.⁴⁸

OBMYŠLENÝ

Obmyšlený může být určen přímo ve statutu svěřenského fondu v rámci vymezení jeho účelu a podmínek plnění ze svěřenského fondu. Vedle toho však může být určité osobě svěřeno právo obmyšleného jmenovat.⁴⁹ Zejména půjde o zakladatele, nevyužije-li však ten svého práva, jmenuje obmyšleného správce.⁵⁰ Statut může určit i jiný způsob – panuje ale spor, zda je možné toto právo přiznat i jiné osobě než správci či zakladateli – např. určité komisi či porotě apod.⁵¹ Za rozumný lze považovat závěr, že toto právo by mělo zůstat v rukou zakladatele či správce, kteří však dle pravidel ve statutu mohou přijmout doporučení zmíněných komisí za svá.⁵²

Kdo je oprávněn určit obmyšleného nebo mu určit plnění, postupuje podle podmínek statutu. Ten bude zpravidla obsahovat způsob takového určení, minimálně však kategorii osob, ze které může být obmyšlený jmenován. Lze očekávat, že zde budou aplikovány podobné podmínky, jaké se pro diskrétní trust ustálily v oblasti common law. Tam může být trust prohlášen za neplatný v případě administrativní neproveditelnosti (např. trust pro všechny obyvatele Londýna), popř. může ztroskotat na nejasnosti významu slov (jako např. „pro mé pravé přátele“).⁵³ Statut rovněž může obsahovat nejrůznější podmínky pro přiznání plnění. Nejsou-li podmínky pro přiznání plnění dostatečně přesné, popř. připadá-li v úvahu více potenciálních obmyšlených či různá plnění, postupuje správce podle vlastního uvážení, vždy však s přihlédnutím

35 Srov. § 1276 CCQ: „The settlor may appoint one or several trustees or provide the mode of their appointment or replacement.“

36 Interpretací § 1466 odst. 1 OZ.

37 Srov. JOSKOVÁ, Lucie. Trustees' duties and powers. In: Trust, fiducie, treuhand, s. 17.

38 Ibid.

39 Komentář CHB, s. 1199. Obdobně i Komentář WK, s. 1220.

40 § 1454 OZ.

41 V úvahu přichází mimo jiné např. relativní neúčinnost (§ 589 OZ), soudní kontrola nad fondem (§ 1466 OZ) či ustanovení o odpovědnosti za činy sledující úmyslné poškození zakladatelova věřitele (§ 1467 OZ). Efektivita těchto nástrojů však může být v konkrétním případě sporná.

42 Komentář CHB, s. 1187.

43 § 1448 odst. 3 OZ.

44 Komentář CHB, s. 1203.

45 Komentář CHB, s. 1158.

46 § 1466 a § 1455 OZ.

47 Viz např. BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku. Vyd. 1. Wolters Kluwer Česká republika, Praha 2012, xi, 181 s. Právní monografie.

48 Existují-li. Srov. § 94–97 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

49 Komentář CHB, s. 1206.

50 § 1457 odst. 1 a 2 OZ.

51 Komentář WK, s. 1233–1234 však o této možnosti nepochybuje.

52 Komentář CHB, s. 1207.

k účelu fondu. Ustanovení, že nikdo není oprávněn jmenovat obmyšleného či mu určit plnění pro vlastní zisk,⁵⁴ nelze vykládat tak, že by správce nemohl za obmyšleného jmenovat sebe nebo osobu blízkou, spadají-li do okruhu možných beneficiů a je-li to účelem fondu (což vzhledem k předpokládané rodinné povaze některých fondů mnohdy bude).⁵⁵ Problematická by mohla být situace, kdy by správce diskrečního fondu určil plnění nesolventnímu obmyšlenému, za kterým má sám pohledávku z jiného titulu, kterou by díky poskytnutému plnění uspokojil.

V otázce okruhu možných obmyšlených se komentář⁵⁶ přiklání – patrně s odkazem na znění důvodové zprávy⁵⁷ – k výkladu, že obmyšleným bezplatně zřízeného fondu může být pouze osoba způsobilá dědit po zakladateli. Takový závěr však v textu komentovaného ustanovení nemá žádnou oporu. Původ zmínek o dědické nezpůsobilosti v důvodové zprávě vysvětluje Skuhřavý⁵⁸ jako nedokončený pokus o přijetí nepřímě souvisejícího ustanovení prvního odstavce § 1279 quebeckého občanského zákoníku.⁵⁹ Proponovaný výklad ostatně odmítá i druhý komentář, vychází však z jiných – dle názoru autora sporných – argumentačních východisek.⁶⁰

Doba, v níž může vzniknout právo na plnění z fondu, je omezena obdobným ustanovením jako ve vztahu ke svěřenskému nástupnictví.⁶¹ Nepřímo je takto omezena doba trvání svěřenského fondu, ve vztahu k svěřenskému nástupnictví je ale delší, protože v případě obmyšleného člověka může trvat až sto let plus dva lidské životy.⁶²

Poslední poznámka k obmyšlenému se bude vztahovat k možnosti se práva na plnění vzdát. To OZ umožňuje obmyšlenému fondu zřízeného za soukromým účelem jen prohlášením učiněným ve formě veřejné listiny.⁶³ Praktické toto může být za situace, kdy se všichni obmyšlení práva vzdají s cílem, aby fond podle § 1471 OZ zanikl a majetek byl vydán tomu, kdo má na něj právo.⁶⁴ Požadavek formy veřejné listiny je zde převzat z Quebecu⁶⁵ a je logickým právě v případě výše popsaného zrušení fondu. Je však poněkud sporný v případě, kdy se plnění bude vzdávat pouze některý z více obmyšlených. Jak uznává i důvodová zpráva⁶⁶, plnění v soukromém styku nelze nikomu nutit. Vzhledem k tomu, že obmyšlený typicky se svým jmenováním nebude předem vyslovovat souhlas, popř. o něm ani nemusí vědět, je nešťastné stavět ho do situace, kdy je nucen nechtěně plnění odmítat a nést tak případně i náklady vyhotovení veřejné listiny. Citovaný paragraf ostatně vůbec nehovoří o možnosti vzdání se plnění z fondu veřejně prospěšného.⁶⁷

DOHLED NAD SPRÁVOU

Zákon svěřuje z pochopitelných důvodů zakladateli a obmyšlenému právo dohledu nad správou.⁶⁸ OZ pamatuje i na obmyšleného, kterého nelze prozatím určit nebo ještě nevznikl.⁶⁹ Pokud to určí statut, může být povolána k dohledu osoba další, což láká k využití institutu – za přiznání odpovídajících oprávnění v mezích, které OZ připouští – *protektora trustu*, který se do mezinárodního modelu trustu dostal zejména z tzv. *offshorových* jurisdikcí.⁷⁰ Právo dohle-

du je dle komentáře⁷¹ právem osobním a nepřechází na dědice, ačkoliv důvodová zpráva⁷² výslovně hovoří o právním nástupci zakladatele jako o osobě oprávněné a stejně tak i quebecká předloha dědice explicitně jmenuje.⁷³ Aby mohla být kontrola účinná, má správce povinnost osobě, která má právo dohledu, oznámit stanovené údaje o fondu a své osobě, další doklady a informace pak na její žádost.⁷⁴

53 DELANY, Hilary. *Equity and the law of trusts in Ireland*. 5th ed. Dublin: Round Hall, Thomson Reuters, 2011, s. 93-95.

54 § 1458 odst. 2 OZ.

55 Srov. Komentář CHB, s. 1210 a Komentář WK, s. 1238.

56 Komentář CHB, s. 1206.

57 Eliáš, s. 595-596 uvádí: „Protože zakladatelem fondu může být i člověk, navrhuje se v zájmu spravedlivého uspořádání vztahů založených vznikem svěřenského fondu stanovit, že obmyšleným svěřenského fondu zřízeného bezúplatně může být jen osoba, která je způsobilá po zakladateli v den vzniku svěřenského fondu dědit.“

58 Skuhřavý, s. 162.

59 Only a person having the qualities to receive by gift or by will at the time his right opens may be the beneficiary of a trust constituted gratuitously.

60 Předně argumentaci omezuje jen na svěřenské fondy mortis causa, ač ze znění důvodové zprávy není patrné, že by tam navrhované omezení nebylo míněno pro všechny druhy fondů. Dále vychází ze sporného názoru, že majetek do takového fondu vyčleněný není předmětem pozůstalosti a dědická omezení tedy ani žádnou roli hrát nemohou. Lze však souhlasit s názorem, že s ohledem na autonomii vůle není důvod, aby bylo jmenování obmyšleného vázáno na zákonné podmínky dědické nezpůsobilosti, pokud si to zakladatel nebude výslovně přát. Srov. Komentář WK, str. 1229-1230.

61 § 1460 OZ.

62 Komentář WK, s. 1241 uvádí příklad s novorozencem jako současně zakladatele (patrně zjičího v době 100 let od vzniku fondu – pozn. autora) s tím, že právo může vzniknout i dítěti tohoto novorozence. Taková neobvyklá situace však připadá dle názoru autora v úvahu pouze v případě fondu inter vivos. Komentář CHB, s. 1212 hovoří jen o délce sta let a jednoho lidského života.

63 § 1461 odst. 2 OZ.

64 V tomto případě to budou zpravidla dle statutu právě obmyšlení, kteří nebudou chtít být omezovali ustanoveními o pravidlech plnění a budou mít zájem, aby jim byl celý majetek vydán ihned. Anglické soudy toto beneficiům trustu umožnili v případě Saunders v Vautier (1841) EWHC Ch J82.

65 § 1285 odst. 2 CCQ.

66 Eliáš, s. 596.

67 Viz Komentář WK, s. 1245. Autor je však toho názoru, že s ohledem na zásady soukromého styku to možné je a vzhledem k absenci zákonné úpravy i bezformálně.

68 § 1463 OZ.

69 § 1464 OZ.

70 Skuhřavý, s. 161.

71 Komentář CHB, s. 1215.

72 Eliáš, s. 597-598.

73 Srov. § 1287 CCQ: „The administration of a trust is subject to the supervision of the settlor or of his heirs, if he has died, and of the beneficiary, even a future beneficiary.“

74 § 1465 OZ.

INGERENCE SOUDU

V souvislosti s dohledem oprávněných osob přiznává zákon soudu pravomoc uložit správci na návrh kvalifikovaných navrhovatelů určité jednání, určité jednání mu zakázat nebo dokonce správce vyměnit.⁷⁵ Půjde zpravidla o případy mimořádné, popř. o situace, kdy vyvstanou pochybnosti o kompetencích nebo nestrannosti správce. Soud může prohlásit za neplatné jednání správce, kterým poškozují svěřenský fond nebo právo obmyšleného.⁷⁶

Je-li správce bezdůvodně nečinný, může soud pověřit zahájením či vedením řízení týkající se fondu na její návrh jinou osobu.⁷⁷ Tato konstrukce se podobá společnické žalobě.⁷⁸ Soud je zde ve většině případů postaven do celkem složité situace. Jelikož zákon neobsahuje vodítka, jakým se má jeho rozhodování řídit, lze za cíl takového řízení považovat maximální naplnění účelu správy a vůle zakladatele.⁷⁹

Roli soudu jako ochránce vůle zakladatele a účelu fondu demonstruje i § 1469 OZ, podle kterého může soud fond, jehož účel se stal nedosažitelným, na návrh zrušit. Zrušení svěřenského fondu přichází však v úvahu pouze jako prostředek *ultima ratio*.⁸⁰ V případě fondu zřízeného za veřejně prospěšným účelem může soud jeho účel nahradit účelem

podobným. Lze-li účel fondu zachovat úpravou statutu, soud má tento statut změnit. To vše lze v kontextu ostatních případů⁸¹ ingerence soudu do správy cizího majetku označit jako největší zásah do fungování svěřenského fondu. Na rozdíl od ostatních řízení si soud má vyžádat stanoviska zakladatele nebo jeho právního nástupce, správce, obmyšleného i osoby s právem dohledu. Jak správně upozorňuje komentář⁸², rozdíl je především v osobě právního nástupce zakladatele, jelikož jiným osobám přiznává zákon o zvláštních řízeních soudních i jinak postavení účastníka řízení.⁸³

ZÁNÍK FONDU

Správa končí uplynutím stanovené doby, dosažením účelu či rozhodnutím soudu o zrušení fondu (při nemožnosti dosažení účelu). Správa soukromého fondu může rovněž skončit, pokud se všichni obmyšlení vzdají práva na plnění.⁸⁴ Skončení správy však nemůže vést k zániku fondu, neboť by tím okamžikem ztratil povahu vyčleněného majetku a výhody s tím související.⁸⁵ Skončení správy je třeba považovat za závěrečnou fázi existence fondu.⁸⁶ V rámci této fáze je potřeba naložit s majetkem podle statutu a vydat ho osobě, která na něj má nárok.⁸⁷ Nemá-li na něj nárok obmyšlený, má připadnout zakladateli. Není-li žádný z nich, připadá do vlastnictví státu. OZ poněkud nešťastně na rozdíl od předlohy⁸⁸ výslovně neuvádí, že by právo na vydání majetku měli i právní nástupci zakladatele. S názorem⁸⁹, že právo na vydání majetku není výlučně vázáno na osobu zakladatele a je tedy součástí pozůstalosti, popř. likvidačního zůstatku, lze souhlasit, *de lege ferenda* by bylo ale vhodné toto výslovně v zákoně uvést. Skončí-li správa fondu založeného za veřejně prospěšným účelem a neurčuje-li statut jiný příkaz, převede se na základě rozhodnutí soudu majetek do jiného fondu nebo právnické osoby s obdobným účelem.⁹⁰

Je-li veškerý majetek takto převeden, fond definitivně zanikne.⁹¹ Je otázkou, zda může fond zaniknout i jinak, např. zničením veškerého majetku při přírodní katastrofě, jak navrhuje komentář⁹². Teoreticky takovou situaci nelze vyloučit, zpravidla však i při zničení veškerého hmotného majetku bude existovat pohledávka z titulu pojištění či náhrady škody, jejíž existence zabrání zániku správy.⁹³

ZÁVĚR

Patrně s ohledem na požadavky současné společnosti na zachování rodinného majetku a jeho správu, ale i v souvislosti se stále důležitější rolí různých veřejně prospěšných iniciativ a zájmů, přejal zákonodárce do českého práva institut v podobě inspirované angloamerickým trustem. Vzhledem k odlišnostem právní rodiny common law se rozhodl za svůj vzor přijmout smíšenou jurisdikci kanadského Quebecu. Tato recepce s sebou přinesla nemálo otázek a jejich definitivní rozuzlení přinesou až soudní rozhodnutí za delší dobu, popř. parlament v rámci očekávatelné zpřesňující novely nového kodexu. Lze jen doufat, že novela bude k svěřenskému fondu milosrdná a jejím cílem bude institut vyjasnit a vylepšit, nikoliv zrušit – což by si dle názoru autora nezasloužil. ■

75 § 1466 odst. 1 OZ.

76 Komentář CHB, s. 1218 uvádí, že takové poškození musí být úmyslné. Není však jasné, proč by měla být tato pravomoc soudu takto limitována. Lze se tak přiklonit k výkladu, že zavinění není rozhodné – srov. Komentář WK, s. 1256.

77 § 1466 odst. 2 OZ.

78 Komentář CHB, s. 1218.

79 K tomu více Komentář CHB, s. 1217.

80 *Ibid.*, s. 1221.

81 Nahrazení souhlasu beneficenta (§ 1404 OZ), stanovení povinnosti sestavit inventář (§ 1423 OZ), záležitosti společné správy (§ 1429 OZ), jmenování svěřenského správce (§ 1455 OZ), jmenování osoby s právem dohledu ve prospěch neznámého či budoucího obmyšleného (§ 1464 OZ), uložení či zakázané jednání a výměna správce (§ 1466 odst. 1 OZ), pověření vedením řízení jménem nečinného správce (§ 1466 odst. 2 OZ).

82 Komentář CHB, s. 1222.

83 To však může znamenat i fakt, že český zákonodárce postavení právního nástupce (dědice) zakladatele chybně přehlíží.

84 Viz výše v části „Obmyšlený“.

85 Eliáš, s. 599.

86 Komentář CHB, s. 1222.

87 § 1472 OZ.

88 Srov. § 1297 odst. 2 CCQ: „Where there is no beneficiary, any property remaining when the trust is terminated devolves to the settlor or his heirs.“

89 Komentář CHB, s. 1223-1224. Zcela odlišně pak Komentář WK, s. 1268.

90 § 1473 OZ.

91 § 1474 OZ.

92 Komentář CHB, s. 1225.

93 Tím však není dotčeno, že by takový fond mohl být patrně zrušen pro následnou nemožnost dosažení účelu.

RENOMIA

pojišťovací
makléř roku
2013

KOMPLEXNÍ SLUŽBY V OBLASTI POJIŠTĚNÍ A RISK MANAGEMENTU

Partner
notářské
komory
ČR

Využijte služeb našich specialistů Zpracujeme Vám nezávaznou nabídku pojištění

- Nejvýhodnější cena a podmínky
- Individuální péče jedinečného týmu odborníků
- Nejsilnější firma na trhu hájí Vaše zájmy
- Služby ve 135 zemích světa
- Stále k dispozici
- Mimořádné nasazení
- Komplexní služby, spolehlivá ochrana rizik
- Nadstandardní řešení škod ve Váš prospěch

Mgr. Tereza Poláková
mobil: +420 602 555 983
tereza.polakova@renomia.cz

Členům Notářské komory, jejich rodinným příslušníkům a zaměstnancům nabízíme velmi **výhodné programy** soukromého pojištění vozidel, nemovitosti, domácnosti, cestovního pojištění a životního pojištění

Ještě jednou k tématu přechodu vlastnického práva k pozůstalosti

Mgr. Šimon Klein

ÚVOD

V článku „Okamžik přechodu vlastnického práva v NOZ“, který vyšel v Ad Notam 3/2013 jsem se zabýval výkladem § 1475 a § 1479 občanského zákoníku a otázkou přechodu dědictví na dědice. Jelikož se východiska tohoto mého článku po kritické revizi ukázala jako neúplná, dovolil jsem si tuto problematiku zpracovat ještě jednou. Daná otázka se zřejmě stala spornou již při vytváření nového občanského zákoníku a dodnes působí v odborné veřejnosti jisté kontroverze, výstižně vyjádřené v lakonickém povzdechu Martina Šešiny: „...v občanském zákoníku odpověď na tuto otázku, jež je jednou z nejdůležitějších otázek dědického práva, nenalezeme.“¹

Ve shora uvedeném článku jsem vyjádřil názor, že přechod vlastnického práva na dědice již ke dni smrti zůstavitele je vlastně právní fikcí, neboť ke dni smrti nejenže není známo, kdo je dědicem a jaký majetek zdědil, ale tyto skutečnosti navíc závisejí na právním jednání dědiců, kteří mohou dědictví odmítnout, vzdát se jej ve prospěch druhého dědice, či uzavřít dohodu o rozdělení pozůstalosti (podle níž třeba z pozůstalosti vůbec ničeho nenabudou).

Vzhledem k tomu, že náš občanský zákoník (na rozdíl od občanského zákoníku z roku 1964) takovýto režim (právní fikci) výslovně nezakotvuje, znamenalo by to logicky, že ke dni smrti zůstavitele k přechodu vlastnického práva dojít nemůže a musí platit režim nezatížený použitím právní fikce (dejme tomu tedy režim přirozený). To by dále znamenalo, že by přechod pozůstalosti byl ovládán principem adičním, jak jej známe z práva rakouského i práva římského. Adiční princip ovšem předpokládá institut ležící pozůstalosti, který v našem občanském zákoníku není rovněž výslovně zakotven, ba naopak zákonodárce zjevně počítal s tím, že v našem právním řádu nebude ležící pozůstalost existovat.

V tom jsem tedy spatřoval základní rozpor, kdy občanský zákoník nestanovil ani tak, ani tak, tj. na jedné straně výslovně

Mgr. Šimon Klein

■ notářský koncipient JUDr. Jany Kleinové a JUDr. Ing. Ondřeje Kličky

neumožnil, aby vlastnické právo přešlo na dědice ke dni smrti zůstavitele, ani neumožnil, aby se z jmění zůstavitele stala ležící pozůstalost.

JE PRÁVNÍ FIKCÍ, POKUD DĚDIC NABUDE POZŮSTALOST KE DNI SMRTI ZŮSTAVITELE?

Z výše uvedeného je zřejmé, že má úvaha byla postavena na předpokladu, že přechod práva ke dni smrti zůstavitele není možný bez pomoci právní fikce. To však není jediný možný pohled na danou problematiku. Ze zcela opačného východiska vychází Emanuel Tilsch ve svém díle Dědické právo rakouské z hlediska srovnávací vědy právní.² Podle Tilsche totiž původním a přirozeným principem dědického práva není římskoprávní princip adiční, ale naopak princip přechodu dědictví na dědice ipso iure okamžikem smrti zůstavitele. Tilsch vychází z toho, že vlastnictví původně bylo převážně kolektivní. Zatímco osobní věci náležející zemřelému byly se zemřelým zničeny nebo pohřbeny, ohledně ostatních věcí pak „po úmrtí jednoho člena (kolektivu, pozn. Š.K.) pozůstalí členové vládli dále společným majetkem, a protože vláda nebyla pojímána individuálně, nebylo ani z důvodu piety příčiny k zničení neb opuštění věci.“³ I po vzniku dědického práva a individuálního vlastnictví právo vycházelo

1 Švestka, J.; Dvořák, J.; Fiala, J.; a kol. Občanský zákoník. Komentář, Svazek IV., Wolters Kluwer a. s., Praha 2014, s. 21

2 Tilsch, E., Dědické právo rakouské z hlediska srovnávací vědy právní. Praha: Sborník věd právních a státních (Bursik a Kohout v Praze), 1905.

3 Tamtéž, s. 11

z těchto kořenů, zůstavitel neměl možnost určit, kdo bude jeho dědicem a dědictví přecházelo na dědice ipso iure okamžikem zůstavitelovy smrti.⁴ Z těch samých principů vycházelo ostatně i nejstarší právo římské. Pater familias nedisponoval *stricto sensu* svým vlastním majetkem, ale spíše majetkem rodinným. Jeho potomci se stávali plnohodnotnými subjekty až smrtí zůstavitele (s výjimkou emancipace). Tímto okamžikem na ně také ze zákona přecházelo jmění zůstavitele, aniž by měli možnost dědictví odmítnout.⁵

Pokud tedy dědic nabude dědictví ke dni smrti zůstavitele, není to z tohoto pohledu právní fikcí, kterou by musel zákon výslovně stanovit, nýbrž přirozeným stavem věcí. Právo odmítnout dědictví je v takovém pojetí beneficiem, nabízeným dědicovi, odchylkou od přirozeného stavu. Až teprve pokud první v úvahu přicházející dědic dědictví odmítne, nastupuje zákon, který stanoví, že na dědice, který dědictví odmítl se hledí, jako by dědictví nikdy nenabyl.⁶

Tento princip se zajímavým způsobem projevuje ve švýcarském občanském zákoníku (ZGB). Ten ve článku 560 odst. 1 stanoví, že okamžikem smrti zůstavitele přechází pozůstalost jako celek na (zákonně) dědice ze zákona.⁷ V odstavci třetím pak stanoví, že závětní dědici nabývají pozůstalost se zpětnou platností ke dni smrti zůstavitele a že pozůstalost jim má být vydána dědici ze zákona podle pravidel upravujících držbu.⁸

Z výše uvedeného je tedy patrné, že má dřívější výtka proti současnému znění občanského zákoníku nebyla zcela opodstatněná. Občanský zákoník je sice v otázce přechodu dědictví na dědice nepřehledný, jeho legislativní konstrukce však nebrání tomu, aby dědic nabyl dědictví již okamžikem smrti zůstavitele. Použití právní fikce je nutné pouze tehdy, pokud se má na odmítnuvšího dědice hledět, jako by dědictví nikdy nenabyl, jinak by nutně platilo, že odmítnuvší dědic by od smrti zůstavitele až do odmítnutí dědictví byl vlastníkem majetku náležejícího do dědictví. Na dalšího v úvahu přicházejícího dědice by tak vlastně dědictví přecházelo nikoli od zůstavitele, nýbrž právě od dědice, který dědictví odmítl.

PŘECHÁZÍ DE LEGE LATA POZŮSTALOST NA DĚDICE SMRTÍ ZŮSTAVITELE?

Shora uvedené závěry jsou přirozeně pouze akademické povahy. Je totiž zcela zřejmé, že nebylo záměrem zákonodárce přiklonit se ke koncepci ležící pozůstalosti. Občanský zákoník v již zmíněném § 1486 stanoví, že na odmítnuvšího dědice se hledí, jako by dědictví nikdy nenabyl (pokud by existovala ležící pozůstalost, bylo by takové ustanovení nesmyslné), v § 1670 občanský zákoník stanoví, že soud rozhodnutím v pozůstalostním řízení deklaratorně potvrzuje nabytí dědictví (nikoli konstitutivně dědictví odevzdává, tak jako v případě ležící pozůstalosti). Spornou se však může stát otázka, zda vzhledem k existenci institutu svěřenského nástupnictví lze obecně říci, že smrtí zůstavitele přechází pozůstalost jakožto dědictví na dědice.

Odpověď na tuto otázku ovšem není jednoznačná a záleží na tom, zda na věc nahlížíme z hlediska toho, co se objektivně děje s pozůstalostí, nebo ze subjektivního hlediska dědiců. Pokud se na věc díváme pohledem dědiců, pak dále záleží na tom, zda zvolíme hledisko dědice předního, nebo dědice následného.

Pohled na dědické právo z hlediska dědiců je možné ilustrovat na občanském zákoníku rakouském (ABGB). Ten v první větě § 532 stanoví, že dědické právo je výlučné právo ujmouti se držby celé pozůstalosti nebo její poměrné části⁹. V § 536 stanoví, že dědic toto právo získá smrtí zůstavitele¹⁰. Konečně pak v § 797 a násl. stanoví, jakým způsobem je dědictví dědicům (předním nebo následným) odevzdáno.

Nahlížíme-li oproti tomu na rakouskou úpravu prizmatem toho, co se po smrti zůstavitele objektivně děje s pozůstalostí, vidíme, že smrtí zůstavitele nepřechází pozůstalost na žádného dědice, nýbrž se z ní stává ležící pozůstalost, která je až na základě dědického řízení určitým způsobem rozdělena a odevzdána dědicům.

Jiná je samozřejmě situace v případech právních řádů, které ležící pozůstalost neznají. Z logiky věci zde musí platit, že smrtí zůstavitele musí dojít k přechodu vlastnického práva. Pokud by však zákon stanovil, že dědic nabývá dědictví smrtí zůstavitele, pak by to byla pravda pouze z hlediska dědice předního. Z hlediska dědice následného by to pravda nebyla. Dědic následný totiž může dědit až poté, co je splněna určitá podmínka, nebo uplynul zůstavitelem stanovený čas. Ustanovení o svěřenském nástupnictví by v takovém případě musela být k takovému obecnému ustanovení ve vztahu speciality a upravovala by výjimku z obecného pravidla.

Zákon však na věc může nahlížet též obecně, tak jako německý občanský zákoník (BGB), který v § 1922 odst. 1 stanoví, že smrtí osoby přechází její majetek (pozůsta-

4 Tamtéž, s. 33

5 Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M. Římské právo., 1. vydání, C. H. Beck, Praha 1995, s. 270

6 Viz § 1486 občanského zákoníku.

7 Die Erben erwerben die Erbschaft als Ganzes mit dem Tode des Erblassers kraft Gesetzes.

8 Der Erwerb der eingesetzten Erben wird auf den Zeitpunkt der Eröffnung des Erbganges zurückbezogen, und es haben die gesetzlichen Erben ihnen die Erbschaft nach den Besitzregeln herauszugeben.

9 Das ausschließende Recht, die ganze Verlassenschaft, oder einen in Beziehung auf das Ganze bestimmten Theil derselben (z. B. die Hälfte, ein Drittheil) in Besitz zu nehmen, heißt Erbrecht.

10 Das Erbrecht tritt erst nach dem Tode des Erblassers ein. Stirbt ein vermeintlicher Erbe vor dem Erblasser; so hat er das noch nicht erlangte Erbrecht auch nicht auf seine Erben übertragen können.

lost) jako celek na jednu nebo více osob.¹¹ Konflikt s ustanoveními o svěřenském nástupnictví zde potom vůbec nevzniká (a není tedy na místě uvažovat o vztahu speciality). Zákon jednoduše stanoví, že smrtí zůstavitele jeho jmění přechází na určité dědice (a nestává se z něj ležící pozůstalost). Na jiném místě pak stanoví, že na základě jiné právní skutečnosti může později přejít na někoho jiného. To nemůže zpětně ovlivnit skutečnost, že smrtí zůstavitele došlo k přechodu práva na dědice předního, stejně jako skutečnost, že předáním předmětu koupě bylo převedeno vlastnické právo na kupujícího, nebude ovlivněna tím, že se později na základě jiné právní skutečnosti stane vlastníkem někdo další.

Jeví se tedy, že pro obecné účely může náhled na dědění z hlediska pozůstalosti nejlépe popsat situaci, kdy v rámci jedné dědické věci dochází k dědění vícekrát (tj. v případě svěřenského nástupnictví). Pohled dědice předního je totiž zatížen tím, že až nabytím dědictví následným dědicem je věc vyřešena definitivně. Následný dědic oproti tomu může přijít na řadu až po desítkách let, nebo také vůbec nikdy. Jinými slovy, pohledem dědice není možné obecně popsat dědění ani tak, ani tak. Neplatí, že dědic nabývá dědictví smrtí zůstavitele, ani že je nabývá později.

Z praktického hlediska je ovšem třeba přihlídnout k tomu, že pro řešení konkrétních případů se hodí lépe hledisko subjektivní, konec konců hovoříme o právu dědickém a sluší se tedy soustředit na dědice. Adresáty dané normy (a zejména pak účastníky řízení) totiž v praxi nebude zajímat ani tak to, že se smrtí zůstavitele něco stane s jeho majetkem, ale spíše to, kdy a jak přejde dědictví na dědice.

V tomto ohledu dává ABGB dědici relativně jasný návod. V obecných ustanoveních se dočte, že smrtí zůstavitele mu vzniká právo ujmout se držby a ve zvláštních ustanoveních pak, že toto právo je realizováno aktem odevzdání dědictví dědici. Náš občanský zákoník oproti tomu výslovnou odpověď na tyto otázky nedává. Obecná ustanovení o dědictví se totiž nápadně podobají těm v ABGB. Ustanovení § 1475 odst. 1 občanského zákoníku stanoví, že dědické právo je právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní a podle § 1479 toto právo vzniká smrtí zůstavitele. Ustanovení § 1670 občanského zákoníku (obdobně jako ustanovení § 481 až 483 předchozího občanského zákoníku, tj. z. č. 40/1964 Sb.) pouze stanoví, že soud potvrzuje nabytí dědictví. Z toho je zřejmé, že jde o rozhodnutí deklaratorní a v době vydání rozhodnutí tedy již přechod dědictví na dědice musel nastat.

V občanském zákoníku ale není výslovně stanoveno, kdy nabývá dědictví dědic přední; pouze z okolností dovozu-

jeme, že dědí již okamžikem smrti zůstavitele. Stejně tak občanský zákoník neupravuje, kdy nabývá dědictví dědic následný.

Obojí je (byť pouze implicitně) konkretizováno až v zákoně o zvláštních řízeních soudních, když v § 185 odst. 1 ZŘS stanoví, že soud rozhoduje „účinností ke dni vzniku dědického práva“, tj. podle § 1479 občanského zákoníku ke dni smrti zůstavitele a v § 194 ZŘS, kde stanoví, že „rozhodné skutečnosti se (...) posuzují ke dni, kterým pominulo odsunutí dědického práva následného dědice, a k tomuto dni se také vztahují účinky rozhodnutí o pozůstalosti.“¹²

Předmětnou otázku lze tedy uzavřít tak, že podle platného a účinného práva nelze tvrdit, že na dědice přechází vlastnické právo k dědictví vždy smrtí zůstavitele, je však možné říci, že smrtí zůstavitele přechází pozůstalost na jednoho nebo více dědiců. Z toho důvodu je třeba vždy, když hovoříme o přechodu vlastnického práva dědáním, dbát na rozlišení pozůstalosti a dědictví podle § 1475 odst. 2 a 3 občanského zákoníku, aby bylo zřejmé, zda je daný výrok činěn z hlediska dědice, nebo z hlediska obecného.

ZÁVĚR

Nový občanský zákoník se přidržel koncepce, že pozůstalost přechází na jednoho nebo více dědiců smrtí zůstavitele, a to bez úřední ingerence v podobě odevzdání (pozůstalost na dědice „napadá“). Pozůstalost tedy do rozhodnutí pozůstalostního soudu není majetkovým celkem bez vlastníka a je pouze nejisté, na kterou osobu práva a povinnosti zůstavitele přešly. Samotný okamžik přechodu však bohužel není hmotným právem výslovně upraven a přenechává tuto úpravu právu procesnímu, což nelze považovat za vhodné, neboť jde o otázku zjevně hmotněprávní. ■

11 Mit dem Tode einer Person (Erbfall) geht deren Vermögen (Erbschaft) als Ganzes auf eine oder mehrere andere Personen (Erben) über.

12 Viz. Švestka, J.; Dvořák, J.; Fiala, J.; a kol. Občanský zákoník. Komentář, Svazek IV., Wolters Kluwer a. s., Praha 2014, s. 21.

Evidence a seznam listin o manželském majetkovém režimu

ÚVOD

Podle českého právního řádu vzniká uzavřením manželství tak zvané společné jmění manželů. Podle § 709 občanského zákoníku (dále též jen „OZ“) je součástí společného jmění manželů vše, co jeden z manželů nebo oba z nich nabyli za dobu trvání manželství s výjimkou toho, co

- a) slouží osobní potřebě jednoho z manželů,
- b) nabyt darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízením pro případ smrti projevil jiný úmysl,
- c) nabyt jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech,
- d) nabyt jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví,
- e) nabyt jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.

Součástí společného jmění manželů jsou podle § 710 OZ i dluhy převzaté za trvání manželství s výjimkou dluhů, které

- a) se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, nebo
- b) je převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.

Přitom platí, že k majetku, jakož i k dluhům ve společném jmění manželů nemají manželé podíly, nýbrž oba jsou vlastníky celé věci a oba jsou též solidárními dlužníky.

Zákon však nabízí i možnost podřídit společné jmění manželů a jejich majetkové poměry i smluvenému režimu, a to uzavřením smlouvy o manželském majetkovém režimu, která podle § 716 OZ vyžaduje formu veřejné listiny (notářského zápisu).

SMLOUVY O MANŽELSKÉM MAJETKOVÉM REŽIMU

Smlouvu o manželském majetkovém režimu (dále též jen „smlouvy“) lze uzavřít jak před uzavřením manželství, jako

tzv. předmanželskou smlouvu, smlouvou však lze manželský majetkový režim změnit i kdykoli během manželství.

Ustanovení § 717 OZ rozlišuje několik druhů smluvených majetkových režimů, a to:

- **režim oddělených jmění**, kdy žádné společné jmění manželů nevzniká a manželé majetkově hospodaří tak, jako by manželství vůbec neuzavřeli, tj. každý se svým vlastním výlučným majetkem,
- **režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství**, kdy během trvání manželství manželé hospodaří každý se svým výlučným majetkem, zánikem manželství (smrtí, rozvodem) však vzniká společné jmění manželů v tom samém rozsahu, jako kdyby žádná smlouva o manželském majetkovém režimu uzavřena nebyla a toto společné jmění manželů je následně vypořádáno,
- **režim zúžení společného jmění manželů**, kdy manželům společné jmění vznikne, ale dohodnou si, že jeho rozsah bude určitým způsobem užší, tj., že ve společném jmění manželů nebude určitá věc, určitý druh věcí, věci přesahující, nebo naopak nepřesahující určitou hodnotu, věci nabyté po určitém datu apod.,
- **režim rozšíření společného jmění manželů**, kdy si manželé ujednají, že se součástí společného jmění manželů stane též něco, co by se dle zákona součástí společného jmění manželů nestalo, jako např. dar či dědictví.

Dle ustanovení § 718 OZ „smlouva může obsahovat jakékoli ujednání a týkat se jakékoli věci, ledaže to zákon zakazuje; může se týkat zejména rozsahu, obsahu, doby vzniku zákonného nebo jiného režimu společného jmění, jednotlivých věcí i jejich souborů.“ Smlouva se může týkat již existujících, stejně jako budoucích součástí společného jmění a lze jí uspořádat i majetkové poměry pro případ zániku manželství, např. stanovením odbytného podle § 761 OZ, nebo ustanoveními pro případ smrti jednoho z manželů (pak je zároveň dědickou smlouvou).

Podle § 718 odst. 3 OZ se však smlouva nesmí dotýkat zákonných ustanovení o společné domácnosti a podle § 719 odst. 1 OZ nesmí smlouva vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu.

Podle § 719 odst. 2 OZ se smlouva nemůže dotýkat práv tře-

nejnost
KA
notáře

seznamuje ve
TATO
RUBRI
s prací n

tí osoby, ledaže by tato osoba se smlouvou souhlasila. Toto ustanovení předpokládá výslovný souhlas (nestačí tedy pouhé oznámení), zřejmě se však týká pouze práv vzniklých před uzavřením smlouvy.¹

Účinky vůči třetím osobám, týkající se práv vzniklých po uzavření smlouvy jsou závislé na tom, zda byla smlouva zveřejněna v seznamu listin o manželském majetkovém režimu.

EVIDENCE LISTIN O MANŽELSKÉM MAJETKOVÉM REŽIMU

Podle § 35a odst. 1 písm. b) notářského řádu (dále jen „Not. ř.“) Notářská komora vede, spravuje a provozuje evidenci listin o manželském majetkovém režimu (dále též jen „evidence“). V této evidenci jsou podle § 35d odst. 1 Not. ř. evidovány jak smlouvy, tak soudní rozhodnutí o manželském majetkovém režimu.

Podle § 35d odst. 2 Not. ř. a podle § 5 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o Evidenci listin o manželském majetkovém režimu (dále též jen „předpis o evidenci“) notář, který sepiše smlouvu o manželském majetkovém režimu, bez zbytečného odkladu tuto smlouvu zapíše do evidence. Podle § 5 odst. 2 předpisu o evidenci zapisuje soudní rozhodnutí o manželském majetkovém režimu do evidence Notářská komora.

Podle § 4 předpisu o evidenci se do evidence zapisují identifikační údaje (jméno a datum narození) snoubenců či manželů a dále pak údaje o listině, tj. notářském zápisu (datum sepsání, číslo N-NZ, notář, který ji sepsal a notář, u něhož je uložena) nebo rozhodnutí soudu (označení soudu, číslo jednacích, datum vydání a datum právní moci).

Evidence je podle § 2 předpisu o evidenci neveřejná. Pro účely pozůstalostního řízení poskytuje Notářská komora notáři – soudnímu komisaři přístup do evidence pomocí informačního systému (§ 35d odst. 3 a 4 Not. ř.), vyhledávání probíhá výhradně na základě data narození zemřelé osoby (tím je postižena i případná změna jména). Soudní komisař je v každém pozůstalostním řízení povinen zjistit, zda není v evidenci smlouva (případně soudní rozhodnutí) o manželském majetkovém režimu zůstavitele (§ 140 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních).

Z neveřejnosti evidence plynou právní následky smluv, které jsou evidovány v evidenci, ale nejsou zveřejněny v seznamu smluv o manželském majetkovém režimu (dále též jen „seznam“). Tyto smlouvy jsou tak zásadně účinné pouze mezi manželi. Účinky vůči třetím osobám mají zřejmě pouze tehdy, pokud byly tyto osoby o obsahu smlouvy informovány,² nebo pokud jde o věc zapsanou do veřejného seznamu (§ 720 OZ), typicky do katastru nemovitostí.

1 Viz. Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, 244 s.

2 Tamtéž, 245 s.

Z toho plyne, že smlouvou o manželském majetkovém režimu mohou manželé plnohodnotně upravit své majetkové poměry mezi sebou navzájem.

Takovým případem je typicky zánik manželství rozvodem, kdy smlouva o manželském majetkovém režimu (zejména pak smlouva zavádějící režim oddělených jmění) může předejít složitému vypořádání společného jmění manželů v situaci, kdy je dosažení dohody mezi rozváděcími manžely v důsledku složitě mezilidské situace značně sníženo.

Smlouva však může uspořádat majetkové poměry též pro případ zániku manželství smrtí jednoho z manželů. Podle § 764 odst. 1 OZ posoudí soud v řízení o pozůstalosti majetkové povinnosti a práva bývalých manželů podle majetkového režimu, který mezi manžely ke dni smrti zůstavitele existoval. Zúžením společného jmění manželů je tak např. možné dosáhnout toho, že určitá věc se vůbec nestane předmětem pozůstalostního řízení, rozšířením společného jmění manželů je naopak možné dosáhnout toho, že se určitá věc předmětem pozůstalostního řízení stane. To může být zejména významné v situaci, kdy jeden nebo oba z manželů mají potomky, kteří zároveň nejsou potomky manžela druhého (a po něm by tedy nedědili). Při režimu oddělených jmění pak celá procesní fáze vypořádání společného jmění odpadá a pozůstalostní řízení tak může být zjednodušeno.

Konečně je třeba říci, že smlouvou o manželském majetkovém režimu je možné upravit správu majetku manželů. Svůj výlučný majetek spravují oba manželé samostatně. Správu společného majetku si pak mohou smluvit odlišně od zákona (§ 722 OZ).

Až na shora uvedené výjimky však nelze smlouvou toliko evidovanou v evidenci smluv o manželském majetkovém režimu upravit vztahy vůči třetím osobám, zejména pak věřitelům jednoho z manželů. K tomu je takovou smlouvou třeba zveřejnit.

SEZNAM LISTIN O MANŽELSKÉM MAJETKOVÉM REŽIMU

Podle § 35a odst. 1 Not. ř. vede Notářská komora kromě neveřejné evidence listin o manželském majetkovém režimu též seznam listin o manželském majetkovém režimu, který je veřejný (§ 35l odst. 3 Not. ř.).

Zápis smlouvy do seznamu provede podle § 35k odst. 1 Not. ř. notář pouze tehdy, je-li to ve smlouvě výslovně ujednáno, nebo na základě písemné žádosti obou manželů. Soudní rozhodnutí o manželském majetkovém režimu zapisuje do seznamu notářská komora (§ 35 odst. 3 Not. ř.).

Zápis smlouvy (rozhodnutí) o manželském majetkovém režimu do seznamu má zásadní hmotněprávní důsledky. Podle § 35l odst. 1 Not. ř. se manželé mohou takové smlouvy dovolat vůči třetím osobám, i když tyto s jejím obsahem nebyly seznámeny. Tím samozřejmě není dotčeno ustanovení § 79 odst. 2 OZ (viz výše), co se práva a povinností vzniklých před uzavřením smlouvy o manželském majetkovém režimu týče.

Takovými třetími osobami typicky budou věřitelé jednoho z manželů. Ustanovení § 733 OZ vytváří přechodné šestměsíční období, které běží od změny nebo vyloučení zákonného majetkového režimu. Pokud se během tohoto přechodného období jeden z manželů zaváže k určitému plnění, pak může být tato pohledávka věřitele uspokojena ze všeho, co by jinak společné jmění manželů tvořilo, kdyby ke změně majetkového režimu nedošlo. Jelikož zákon výslovně mluví o tom, že se manžel „zaváže“, zjevně se toto přechodné období nevztahuje na závazky vzniklé jinak (např. protiprávním jednáním), proti takovým věřitelům je listina zveřejněná v seznamu účinná okamžitě.

Po uplynutí přechodného šestměsíčního období podle § 733 OZ se listina o manželském majetkovém režimu stává plnohodnotně účinnou vůči všem věřitelům i jiným třetím osobám. Závazky jednoho z manželů tak nemohou být uspokojeny z majetku, který podle listiny zveřejněné v seznamu patří manželů druhému, a to ani v exekučním řízení.

Na tom nemůže nic změnit ani zdánlivý rozpor ustanovení § 35l odst. 1 Not. ř. s ustanovením § 42 odst. 1 exekučního řádu. Zde je třeba si v první řadě uvědomit, že ustanovení § 35l odst. 1 Not. ř. je ustanovením hmotněprávní povahy, zatímco § 42 odst. 1 exekučního řádu je toliko ustanovení procesní. Účelem exekučního řádu bezpochyby není modifikovat hmotněprávní vztahy mezi dlužníkem a věřitelem, nýbrž dát těmto vztahům procesní průchod. V daném případě je tak § 42 odst. 1 exekučního řádu procesním zohledněním toho, že listiny o manželském majetkovém režimu zásadně nemají vůči třetím osobám, tedy ani věřitelům, účinky. Průlomem do této zásady je však zveřejnění listiny o manželském majetkovém režimu ve veřejném seznamu. Ustanovení § 35l odst. 1 Not. ř. je tedy vůči § 42 odst. 1 exekučního řádu ve vztahu speciality.

Opačný výklad nemůže být ústavně konformní, neboť za situace, kdy je listina o manželském majetkovém režimu vůči věřiteli účinná, je majetek druhého manžela ve vztahu k věřiteli majetkem zcela cizí osoby, obdobně jako majetek jiných rodinných příslušníků. Případná exekuce na takový majetek by neměla hmotněprávní základ a nutně by se tak dostala do rozporu s čl. 11 Listiny základních práv a svobod.

Přesto je třeba si uvědomit, že stávající znění exekučního řádu dosud nezohledňuje existenci seznamu listin o manželském majetkovém režimu a exekutor není povinen se přesvědčit o tom, zda manželé nemají v seznamu zveřejněnou listinu o svém manželském majetkovém režimu. Pokud by tedy exekutor k uspokojení pohledávky vůči jednomu z manželů chtěl postihnout majetek druhého manžela, je třeba ohledně této věci podat vylučovací žalobu. Příslušná změna exekučního řádu však již je v legislativním procesu.

Zvláště je třeba zmínit účinky zveřejněných listin o manželském majetkovém režimu pro případ smrti jednoho z manželů. Výlučné závazky zemřelého přecházejí na pozůstalého manžela stejným způsobem, jako na ostatní dědice, tj. pouze tehdy, pokud dědí. Pokud by tedy v modelovém případě manželé uzavřeli smlouvu o režimu oddělených jmění a tuto

smlouvu zveřejnili v seznamu, pak v případě, že by se jeden z manželů zadlužil a zemřel, se pozůstalý manžel může zcela ochránit před takovými dluhy odmítnutím dědictví.

Není tedy pravda, že smlouva o manželském majetkovém režimu je pro případ smrti jednoho z manželů bezpředmětná, jak ve své tiskové zprávě z 19. 8. 2014 uvedla advokátní kancelář Hartmann, Jelínek, Fráňa a partneři³. Taková informace je zcela chybná. Naopak platí, že právě v těchto případech je smlouva o manželském majetkovém režimu (za předpokladu, že je zveřejněna v seznamu) schopna pozůstalému manželovi poskytnout ochranu. V praxi totiž obvykle nemá pozůstalý manžel žádný důvod, proč by měl předlužené dědictví přijmout a taková dědictví jsou zcela běžně odmítána. Ostatně i v případě, že by se pozůstalý manžel rozhodl dědictví neodmítnout, odpovídal by za zůstavitelovy dluhy stejným způsobem, jako jakýkoli jiný dědic. Mohl by si tedy vyhradit soupis pozůstalosti a odpovídal by pak za dluhy zůstavitele pouze do výše svého dědického podílu. Takový pozůstalý manžel by pak byl v důsledku uzavření smlouvy o manželském majetkovém režimu ve zcela jiné situaci, než kdyby žádnou smlouvu neuzavřel a předmětné dluhy by byly součástí společného jmění manželů, neboť v takovém případě by za tyto dluhy odpovídal v plné výši i kdyby snad uplatnil výhradu soupisu, ba dokonce i tehdy, kdyby dědictví odmítl.

ZÁVĚR

Ve veřejném právním povědomí jsou smlouvy o manželském majetkovém režimu chápány zpravidla toliko jako preventivní nástroj pro uspořádání majetkových vztahů pro případ rozvodu. Jakkoli je nepochybně pravda, že smlouvy o manželském majetkovém režimu jsou s to pro tento případ předejít složitým, zdlouhavým, nákladným a emocionálně velice náročným sporům o vypořádání společného jmění manželů, je takové chápání neúplné a velmi zjednodušující.

Smlouvy o manželském majetkovém režimu též mohou odlišně od zákona upravit pravidla o správě majetku manželů, tak, aby manželům co nejlépe vyhovovala a dokázaly uspořádat majetkové poměry pro případ smrti jednoho z manželů. V neposlední řadě je zejména třeba zdůraznit, že seznam listin o manželském majetkovém režimu dává manželům možnost pomocí smlouvy ochránit jeden druhého před závazky, které by mohly v budoucnu jednomu z manželů vzniknout.

Řada mladých lidí se dnes obává vstoupit do manželství. Jedním z důvodů přitom může být právě obava, že institut společného jmění manželů by mohl v případě finančních potíží jednoho z manželů stáhnout celou rodinu do finanční záhuby. Těmto rizikům přitom může zveřejnění listiny o manželském majetkovém režimu v seznamu vedeném notářskou komorou plnohodnotně předejít. ■

Mgr. Šimon Klein

3 Tisková zpráva dostupná na http://www.hjf.cz/downloads/novinky/hjf_vpi_status-report_srpen_20_.pdf.

seznamuje veřejně
TATO
RUBRIKA
s prací n

Nestíháte? Poradíme, jak s počítačem rychleji.

Ing. Miroslav Pecháček

KDO BY MĚL ČASU NA ROZDÁVÁNÍ? KAŽDÁ UŠETŘENÁ MINUTA DOBRÁ, A KDYŽ SE ZA DEN POSČÍTÁJÍ, MŮŽE BÝT VÝSLEDNÁ ÚSPORA ZAJÍMAVÁ. ZKUSTE NÁSLEDUJÍCÍ RADY, MOŽNÁ BUDETE PŘEKVAPENI, KOLIK ČASU UŠETŘÍTE.

Většina uživatelů používá při své práci s počítačem především myš. Práce s ní je ale pomalá. Musíte sundat ruku z klávesnice, najít myš, najet na příslušný prvek, kliknout. Chcete-li být rychlejší, omezte práci s myší, používejte klávesnici. Existuje řada způsobů, jak stejné úkoly zvládnout z klávesnice rychleji.

V prvním pokračování článku věnované efektivnější práci s počítačem přinášíme šest úplně nezákladnějších postupů. Pokud je doposud nepoužíváte, je dobrý čas začít. Zkuste je a budete překvapeni, jak vám počítač doslova přiroste ke konečkům prstů.

Uvedené postupy platí pro operační systémy Windows 7 a Windows 8. Na starších Windows Vista mohou fungovat jen některé. Windows XP již nejsou podporovány a neměli byste je používat.

RYCHLÉ SPUŠTĚNÍ / HLEDÁNÍ

Klávesa Windows -> text -> klávesa Enter

Potřebujete vyhledat soubor nebo rychle spustit program? Klepněte do klávesy Windows (vlevo od mezerníku se symbolem nebo podobným) a napište, co hledáte.

Chcete spustit MS Word? Napište *word* a stiskněte klávesu Enter. Možná bude stačit napsat jen *wor*. Zobrazilo se více nabídek? Vyberte tu správnou pomocí šipek na klávesnici a teprve pak stiskněte Enter.

Podobně pokud hledáte dokument s názvem Zápis z jednání, stačí napsat pouze *zápis*.

Pro spuštění internetového prohlížeče napište *explorer*, *firefox* nebo *chrome*, podle toho, jaký prohlížeč používáte.

ANO NEBO NE?

Klávesa Enter, klávesa Esc

Často se stává, že na vás vyskočí okno s potvrzujícím dialogem „Chcete uložit soubor? Ano Ne Storno“, „Opravdu chcete odeslat data? Ano Ne“. Hledáte myš a klikáte na jedno z tlačítek? To je zbytečně pomalé, pro Ano stačí stisknout klávesu Enter. Pro Ne použijte klávesu Esc (z anglického escape, utéct).

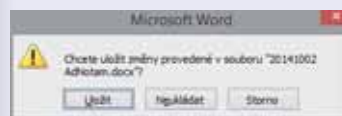
Obecně, chcete-li něco potvrdit, odsouhlasit nebo odeslat formulář na webu, použijte klávesu Enter.

V případě, že chcete něco zavřít, opustit, nesouhlasíte, stiskněte klávesu Esc.

Experimentujte, budete překvapeni, v jak mnoha případech tyto dvě klávesy fungují.

Ing. Miroslav Pecháček

- IT konzultant NK ČR
- zabývá se IT bezpečností a vývojem informačních systémů.
- miroslav.pechacek@seznam.cz

NEJRYCHLEJŠÍ PŘIHLÁŠENÍ

Klávesa Enter, klávesa Tab

Překvapivě řada uživatelů se k webové stránce nebo do svého počítače přihlašuje tak, že vyplní své uživatelské jméno, hledá myš, klikne do políčka heslo, vyplní heslo, hledá myš, klikne na tlačítko Přihlásit.

Víte, že to jde i rychleji a bez použití myši? Zadejte své uživatelské jméno, stiskněte klávesu Tab, zadejte heslo, stiskněte klávesu Enter. Jste přihlášení.

Zobecníme-li, klávesa Tab (tabulátor) slouží k přesouvání mezi políčky nebo položkami. Takže až budete zase vyplňovat dlouhý formulář na webu, vyplňte první údaj, stiskněte Tab, vyplňte další údaj, stiskněte Tab, vyplňte další údaj, stiskněte Enter, tím formulář odešlete.

A mimochodem, mezi položkami se lze přesouvat i zpět, tedy v opačném směru. Použijte Shift + Tab.

PŘEPNOUT OKNO

Alt + Tab

Při běžné práci máte určitě otevřeno více oken s různými programy. Víte, že mezi nimi lze rychle přepínat i bez použití myši? Stiskněte klávesu Alt, držte ji a klepněte do klávesy

Tab. Windows zobrazí nabídku se seznamem všech otevřených oken. Každým dalším klepnutím do klávesy Tab mezi nimi můžete procházet. Až dojdete k programu, který potřebujete, pusťte klávesu Alt.

A podobně jako v předchozím bodě, chcete procházet v opačném směru? Stiskněte navíc Shift.

UZAMKNOUT POČÍTAČ

Klávesa Windows + L

Velmi důležitá kombinace kláves, pokud potřebujete odběhnout od svého stolu. Dojde k okamžitému uzamčení počítače. K odemčení je nutné zadat vaše přihlašovací heslo. Získáte jistotu, že v době vaší nepřítomnosti nebude s počítačem nikdo manipulovat. Nezapomeňte, že počítač obsahuje to nejdůležitější, co vaše kancelář má, vaše data a data vašich klientů.

Mnemotechnická pomůcka pro Windows + L vychází z anglického Lock, uzamknout.

POMOHLY VÁM UVEDENÉ RADY? MÁTE SVÉ VLASTNÍ ZKRATKY? POTŘEBUJETE NAJÍT ZKRATKU K ČINNOSTI, KTERÁ VÁS ZPOMALUJE? PODĚLTE SE O ZKUŠENOSTI, NAPIŠTE NA MIROSLAV.PECHACEK@SEZNAM.CZ. VAŠE NÁMĚTY ZPRACUJEME V PŘÍŠTÍM POKRAČOVÁNÍ.

CHCETE SE PODĚLIT O UVEDENÉ RADY S KOLEGY? RÁDI BYSTE MĚLI TIPY PO RUCI VE SVÉM POČÍTAČI? NAJDETE JE ON-LINE NA WWW.STARFISH.CZ/ADNOTAM

SMAZAT

Klávesa Delete

Mnoho uživatelů pro smazání položky, například souboru ve Správci souborů Windows nebo pro smazání textu ve Wordu, používá pravé tlačítko a volbu Odstranit. Lze to ale provést podstatně rychleji. Stiskněte klávesu Delete. ■

NENAŠLI JSTE NĚKTERÉ KLÁVESY NA SVÉ KLÁVESNICI? JE TO MOŽNÉ, OZNAČENÍ SE MŮŽE LIŠIT. NA OBRÁZKU JSOU ZVÝRAZNĚNÉ VŠECHNY KLÁVESY, O KTERÝCH JE V ČLÁNKU ZMÍNKA.

Klávesa Windows

Šipky na klávesnici

Výjimečný důvod hodný zvláštního zřetele ve smyslu § 150 o.s.ř. nelze spatřovat v procesním nástupnictví

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. září 2014, sp. zn. 21 Cdo 379/2014

Z odůvodnění:

Žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 10 dne 5. 5. 1998 se procesní předchůdkyně žalobců domáhala určení, že „závět zůstavitelky M. P., sepsaná notářským zápisem dne 20. 11. 1995 JUDr. Jiřím Kotrlíkem pod č. j. NZ 194/95, N 231/95, je neplatná“.

Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 18. 6. 2001, č. j. 13 C 169/98-56, žalobě vyhověl a žalovaným uložil povinnost zaplatit procesní předchůdkyni žalobců na náhradu nákladů řízení částku 7 450 Kč a „státu“ částku 2 875 Kč. Vycházel ze závěru, že „zůstavitelka nebyla v době sepisování

závěti schopna rozpoznat následky svého jednání, uvědomit si, co činí, svobodně a vážně se rozhodnout, a byla v té době již podstatně a závažně narušena“.

K odvolání žalované 1) Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 4. 9. 2002, č. j. 39 Co 39/02-84, rozsudek soudu prvního stupně „ve výroku o věci samé“ změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o nákladech řízení před soudem prvního stupně, nákladech státu a nákladech odvolacího řízení. Vycházel ze závěru, že procesní předchůdkyně žalobců „podala žalobu na určení neplatnosti závěti několik měsíců po uplynutí lhůty stanovené soudem v dědickém řízení“; že naléhavý právní zájem na požadovaném určení není dán, neboť „žádné následné rozhodnutí vydané v nalézacím řízení mimo postup uvedený v ustanovení § 175k odst. 2 o.s.ř. již nemůže vést k tomu, aby bylo s procesní

předchůdkyni žalobců v dědickém řízení nakládáno jako s dědičkou“.

K dovolání L. Š. (procesní předchůdkyně žalobců) Nejvyšší soud České republiky rozsudkem ze dne 4. 5. 2005, č. j. 30 Cdo 37/2005-120, rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 9. 2002, č. j. 39 Co 39/02-84, zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Dospěl k závěru, že odvolací soud procesní předchůdkyni žalobců „nepoučil o povinnosti tvrdit a prokazovat skutečnosti, z nichž vyplývá, že má naléhavý právní zájem na požadovaném určení“; že „takového poučení se procesní předchůdkyni žalobců nedostalo ani v řízení před soudem prvního stupně“, a že tím „řízení zatížil vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci“.

Městský soud v Praze – poté, co usnesením ze dne 2. 5. 2006, č. j. 16 Co 444/2005-138, připustil změnu žaloby na určení, že žalovaná 1) není dědičkou po zůstavitelce M. P., rozsudkem ze dne 2. 5. 2006, č. j. 16 Co 444/2005-141, zrušil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 18. 6. 2001, č. j. 13 C 169/98-56, a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Dospěl k závěru, že „důkaz výsledkem znalkyně, o závěry jejíhož znaleckého posudku soud zejména opřel odůvodnění svého rozsudku, nelze považovat za důkaz nerozhodný, který by nemohl směřovat ke zjištění skutkového stavu věci“, a že proto „je nezbytné důkazní řízení doplnit výsledkem této znalkyně a případně provést další žalovanou 1) navržené důkazy, tedy výslech ošetřující lékařky zůstavitelky a případně též notáře JUDr. Kotrlíka“.

Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 28. 1. 2008, č. j. 13 C 237/2006-341, určil, že „žalovaná 1) není dědičkou po zůstavitelce M. P. (dále také jen „zůstavitelka“); žalovaným uložil povinnost uhradit procesní předchůdkyni žalobců na náhradě nákladů řízení „před soudy všech stupňů“ 58 909,50 Kč k rukám „jejího právního zástupce“ a státu 17 614 Kč na účet Obvodního soudu pro Prahu 10. Po doplnění dokazování dospěl k závěru, že „zůstavitelka nebyla v důsledku diagnostikované choroby, středně rozvinuté vaskulární demence, způsobila k právním úkonům“; že „závěř pořízená notářským zápisem sepsaným dne 20. 11. 1995 je neplatným právním úkonem“, a že proto „žalovaná 1) není dědičkou po zůstavitelce“.

K odvolání všech účastníků řízení Městský soud v Praze – poté, co usnesením ze dne 22. 5. 2009, č. j. 16 Co 430/2008-409, rozhodl o procesních nástupcích M. S., tedy v průběhu odvolacího řízení – rozsudkem ze dne 30. 6. 2009, č. j. 16 Co 430/2008-423, rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 28. 1. 2008, č. j. 13 C 237/2006-341, „ve výroku o věci samé“ potvrdil; „ve výroci o nákladech řízení II. a III.“ napadený rozsudek změnil „jen“ tak, že žalovaní jsou povinni tyto náklady zaplatit „společně a nerozdílně“, „jinak“ výroky II. a III. potvrdil a konečně žalovaným uložil povinnost společně a nerozdílně zaplatit procesní předchůdkyni žalobců na náhradě nákladů odvolacího řízení 11 846 Kč k rukám „jejího právního zástupce“. Dospěl k závěru, že „zůstavitelka trpěla v době sepsování závěti rozvinutou vaskulární demencí“; že „její schopnost rozpoznat a posoudit následky svého

jednání, a tedy svobodně a kvalifikovaně činit rozhodnutí, byla podstatně snížena“ a že „je nutno předmětnou závěť považovat za neplatný právní úkon ve smyslu § 38 odst. 2 obč. zák.“; že „je nadbytečné doplňovat dokazování výsledkem ošetřující lékařky zemřelé či zdravotní dokumentací“; že „závěr odborných znaleckých posudků nemohly zvrátit ani výpovědi navržených svědků“, neboť „znalci uváděli, že ostatní osoby její duševní poruchu nemuseli nutně rozpoznat“; dále že „aktivní legitimace žalobkyně v řízení na určení dědického práva je dána obsahem rozhodnutí dědického soudu“; že „okruh účastníků řízení o určení dědického práva je dán okruhem účastníků řízení o dědictví“ a že „pokud snad nyní vyšla najevo existence dalších zákonných dědiců zůstavitelky, není tato okolnost pro posouzení věcné legitimacy v tomto řízení rozhodná“.

K dovolání žalované 1) Nejvyšší soud České republiky – poté, co usnesením ze dne 17. 8. 2011, č. j. 21 Cdo 3701/2010-485, rozhodl o procesních nástupcích L. Š. (procesní předchůdkyně žalobců), zemřelé dne 4. 1. 2011, tedy v průběhu odvolacího řízení – rozsudkem ze dne 27. 6. 2012, č. j. 21 Cdo 3701/2010-500, rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 6. 2009, č. j. 16 Co 430/2008-423, zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení a zrušil také usnesení Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 27. 3. 2004, č. j. 27 D 1440/96-153, a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Dospěl k závěru, že na základě nových skutečností „ohledně dalších v úvahu přicházejících dědiců“ a důkazů, které byly uplatněny až v odvolání, avšak „v odvolacím řízení nebyly přezkoumány“, „nebylo v projednávané věci dosud zjištěno, zda se řízení o určení dědictví účastní všichni ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelčiny dědici“; že „bez takového zjištění je závěr soudu o tom, že žalovaná 1) není dědičkou po zůstavitelce, předčasný, a proto nesprávný“, a že současně bylo třeba zrušit „jako závislý výrok také usnesení, jímž soud projednávající dědictví určil obvyklou cenu zůstavitelčina majetku, výši dluhů a čistou hodnotu dědictví a potvrdil nabytí dědictví po zůstavitelce žalované 1)“. Dovolací soud uložil odvolacímu soudu, aby se „zabýval skutečnostmi, které žalovaná 1) ohledně dalších v úvahu přicházejících dědiců zůstavitelky v odvolání uvedla“, aby „k jejich prokázání provedl účastníky navržené důkazy“ a aby, „v případě, že v řízení bude prokázáno, že jsou zde další v úvahu přicházející zákonní dědicové zůstavitelky, zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a řízení vedené podle ustanovení § 175k odst. 2 o.s.ř. zastavil“.

Městský soud v Praze – vázán právním názorem dovolacího soudu – usnesením ze dne 15. 1. 2013, č. j. 16 Co 430/2008-545, ve znění usnesení ze dne 19. 3. 2013, č. j. 16 Co 430/2008-565, rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 28. 1. 2008, č. j. 13 C 237/2006-341, zrušil a řízení zastavil; současně nepřiznal žalovaným náhradu nákladů řízení před soudy všech stupňů. Po doplnění dokazování (o originály rodných listů zůstavitelky, V. S. a K. S.) vzal za prokázané, že „zůstavitelka, V. S. a K. S., byli dětmi V. S. a T. S. a dovodil z toho, že „kromě již známých účastníků jsou zde ještě další v úvahu přicházející zákonní dědicové zůstavitelky – její plnorodí sourozenci“; že v dědickém řízení „nebyl zjištěn okruh všech v úvahu přicházejících dědiců“; že proto se „řízení o určení

dědického práva neúčastní všichni nerozluční společníci“ a že jde o „takový nedostatek podmínek řízení, který nelze odstranit“. K výroku o náhradě nákladů řízení odvolací soud uvedl, že „k zastavení došlo z viny procesní předchůdkyně žalobců, která dědickému soudu nesdělila, že zůstavitelka měla mimo neplnorodých sourozenců, kteří se účastnili dědického řízení, i další plnorodé sourozence“; že „žalovaným by příslušela náhrada nákladů řízení ve smyslu § 146 odst. 2 věta první o.s.ř.“; že však „v této věci aplikoval ustanovení § 150 o.s.ř.“, neboť shledal výjimečné okolnosti v tom, že „nynější žalobci se dědického řízení neúčastnili“, a také v tom, že „žalovaní nebyli ve věci úspěšní“, jelikož „předmět ná závěr byla neplatná ve smyslu § 38 odst. 2 obč. zák.“.

Proti výroku II., jímž odvolací soud nepřiznal žalovaným náhradu nákladů řízení před soudy všech stupňů, podala žalovaná 1) dovolání. Namítá, že závěr odvolacího soudu o nepřiznání náhrady nákladů řízení je „ve zřejmém rozporu s § 150 o.s.ř., ale i s § 107 o.s.ř.“. Dovolatelka sice souhlasí s názorem odvolacího soudu v tom, že „právní předchůdkyně žalobců zavinila zastavení řízení“, má však za to, že v daném případě „nebyly dány důvody pro použití § 150 o.s.ř.“, a to jednak proto, že soud „nemůže učinit úvahu o výsledku sporu“, došlo-li k zastavení řízení pro nedostatek podmínek řízení, a nemůže „tuto úvahu použít jako důvod hodný zvláštního zřetele podle § 150 o.s.ř.“, jednak proto, že „za důvod hodný zvláštního zřetele podle § 150 o.s.ř. nelze považovat (ani) to, že se právní nástupci zemřelé žalobkyně neúčastnili dědického řízení“, protože „procesní nástupce účastníka nastupuje do řízení na místo původního účastníka s tím, že všechny hmotně právní i procesní účinky, které nastaly zahájením řízení, zůstávají zachovány“, a že proto „se také náklady řízení, které vznikly původnímu účastníku, přičtou k nákladům nástupce“. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud změnil usnesení odvolacího soudu ve výroku o nákladech řízení před soudy všech stupňů tak, že jejich náhradu žalovaným přizná.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o.s.ř.“), neboť řízení ve věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. Čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání směřující jen proti výroku, jímž odvolací soud nepřiznal žalovaným náhradu nákladů řízení před soudy všech stupňů, bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího

soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o.s.ř.).

Dovolání podle § 237 není přípustné a) ve věcech upravených zákonem o rodině, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení (popření) rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení, b) ve věcech mezinárodních únosů dětí podle mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu, nebo podle přímo použitelného předpisu Evropských společenství, c) ve věcech upravených zákonem o registrovaném partnerství, d) proti rozsudkům a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokiem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv, o pracovněprávní vztahy nebo o věci uvedené v § 120 odst. 2; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží, e) ve věcech odkladu provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, f) proti usnesením, proti nimž je přípustná žaloba pro zmatečnost podle § 229 odst. 4, g) proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o předběžném opatření, pořádkovém opatření, znalečném nebo tlumočném (§ 238 odst. 1 o.s.ř.).

V projednávané věci se odvolací soud zabýval otázkou, zda lze důvody hodné zvláštního zřetele ve smyslu ustanovení § 150 o.s.ř. spatřovat jednak v tom, že na straně účastníka, který by měl hradit náklady řízení na základě zavinění (podle § 146 odst. 2 věty první o.s.ř.), došlo k procesnímu nástupnictví, a jednak v tom, že účastník, který zastavení řízení nezavinil a který by jinak měl právo na náhradu nákladů řízení, by nebyl úspěšný, i kdyby řízení skončilo rozhodnutím ve věci samé. Vzhledem k tomu, že tato otázka procesního práva dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena, a protože v souzené věci nejde o případ uvedený v ustanovení § 238 odst. 1 písm. d) o.s.ř., neboť dovoláním napadeným výrokiem usnesení odvolacího soudu bylo rozhodnuto o peněžitém plnění převyšujícím 50.000,-Kč, dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání žalované 1) proti výroku, jímž odvolací soud „nepřiznal žalovaným náhradu nákladů řízení před soudy všech stupňů“, je podle ustanovení § 237 o.s.ř. přípustné.

Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Podle § 224 odst. 1 o.s.ř. ustanovení o nákladech řízení před soudem prvního stupně platí přiměřeně i pro řízení odvolací.

Podle § 150 o.s.ř. jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, nebo odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat.

Z citovaných ustanovení vyplývá, že v odvolacím řízení odvolací soud nemusí výjimečně přiznat náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně nebo náhradu nákladů odvo-

lacího řízení anebo náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů mimo jiné tehdy, jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele. Závěr soudu o tom, zda jde o výjimečný případ a zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, musí vycházet z posouzení všech okolností konkrétní věci. Při zkoumání, zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, odvolací soud přihlíží – obdobně jako soud prvního stupně – v první řadě k majetkovým, sociálním, osobním a dalším poměrům všech účastníků řízení; je třeba přitom vzít na zřetel nejen poměry toho, kdo by měl hradit náklady řízení, ale je nutno také uvážit, jak by se takové rozhodnutí dotklo zejména majetkových poměrů oprávněného účastníka. V soudní praxi nejsou pochybnosti o tom, že úvaha odvolacího soudu o výjimečnosti případu a důvodech hodných zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady nákladů řízení se musí opírat o takové zjištěné okolnosti, pro které by v konkrétním případě bylo nespravedlivé ukládat náhradu nákladů řízení tomu účastníku, který by měl náklady řízení podle jeho výsledku hradit, a za kterých by zároveň bylo možné spravedlivě požadovat na oprávněném účastníku, aby náklady řízení jím vynaložené nesl ze svého. Nejde přitom o libovůli soudu, ale o pečlivé posouzení všech rozhodných hledisek (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2941/2013, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 1. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1878/2013, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 4275/2013, nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 7. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2524/2014).

Z povahy odvolacího řízení, v němž je přezkoumáváno rozhodnutí soudu prvního stupně z hlediska jeho věcné správnosti a bezvadnosti řízení, které předcházelo jeho vydání, vyplývá, že nepřiznání náhrady nákladů odvolacího řízení za přiměřeného použití § 150 o.s.ř. (ve spojení s § 224 odst. 1 o.s.ř.) má být – ve srovnání s náhradou nákladů řízení před soudem prvního stupně – jen zcela výjimečným a ojedinělým opatřením.

V posuzovaném případě odvolací soud shledal naplnění výjimečných okolností pro aplikaci ustanovení § 150 o.s.ř. jednak v tom, že „nynější žalobci se dědického řízení neúčastnili“, jednak v tom, že „žalovaní nebyli ve věci úspěšní“. Do volací soud s tímto názorem odvolacího soudu nesouhlasí.

Podle § 107 odst. 4 o.s.ř. ten, kdo nastupuje do řízení na místo dosavadního účastníka řízení, musí přijmout stav řízení, jaký tu je v době jeho nástupu do řízení.

V právní teorii i soudní praxi není pochyb o tom, že všechny účinky (hmotněprávní i procesní) spojené se zahájením řízení mezi původními účastníky řízení zůstávají i po jeho nástupu do řízení zachovány, že procesní nástupce je vázán všemi procesními a hmotněprávními úkony, které v řízení učinil jeho procesní předchůdce, a že náklady vzniklé za řízení jeho předchůdce patří k nákladům řízení procesního nástupce (srov. Drápal, L. in: Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, str. 729, dále usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7.2. 2006, sp. zn. 21 Cdo 289/2005, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.2. 2003, sp. zn. 33 Odo 23/2000, usne-

sení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.9. 2005, sp. zn. 21 Cdo 225/2005, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.2. 2014, sp. zn. 32 Cdo 4343/2013).

Z uvedeného vyplývá, že za výjimečný důvod hodný zvláštního zřetele ve smyslu § 150 o.s.ř. nelze považovat procesní nástupnictví, neboť – jak správně poukazuje dovolatelka – procesní nástupce podle § 107 odst. 4 o.s.ř. vstupuje do práv a povinností svého předchůdce (dosavadního účastníka řízení) a přijímá stav řízení, jaký tu je v době jeho nástupu do řízení. Okolnost, že žalobci nebyli (ani být nemohli) účastníky dědického řízení po zůstavitelce M. P., sama o sobě nemůže být natolik významnou okolností, aby odůvodňovala postup odlišný od ustanovení § 107 odst. 4 o.s.ř.

Výjimečnou okolnost, jež by odůvodňovala užití § 150 o.s.ř. nelze spatřovat ani v tom, že „žalovaní nebyli ve věci úspěšní“, a to již proto, že v posuzované věci bylo řízení zastaveno pro nedostatek podmínek řízení, který nelze odstranit (sporného řízení se neúčastnili všichni nerozluční společníci). Dospěl-li totiž odvolací soud k názoru, že procesní předchůdkyně žalobců „zavinila“ zastavení řízení (tento závěr odvolacího soudu nemohl dovolací soud přezkoumat, neboť je vázán důvodem vymezeným v dovolání ve smyslu § 242 odst. 3 věty první o.s.ř.), není současně možné dovodit, že žalovaní nebyli ve věci úspěšní, neboť platí, že, kdo zavinil zastavení řízení, neměl ve věci úspěch a úspěch se z hlediska posuzování náhrady nákladů řízení přičítá opačné straně sporu. Proto tam, kde zastavení řízení bylo účastníkem zaviněno, soud přízná ostatním účastníkům (druhé straně) náhradu nákladů řízení, které v řízení účelně vynaložili na uplatňování nebo bránění svého práva. Ustanovení § 150 o.s.ř. nelze aplikovat bez ohledu na základní zásady rozhodování o nákladech řízení. Navíc, bylo-li řízení zastaveno pro nedostatek podmínky řízení, nelze hovořit o úspěchu či neúspěchu stran ve věci samé.

Závěr odvolacího soudu o tom, že v souzené věci jde o výjimečný případ a že zde jsou dány důvody hodné zvláštního zřetele ve smyslu ustanovení § 150 o.s.ř., tedy nemůže obstát.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu není – ve výroku, jímž odvolací soud nepřiznal žalovaným náhradu nákladů řízení před soudy všech stupňů – v souladu se zákonem, neboť spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Protože nejsou splněny podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu napadeného usnesení odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky usnesení odvolacího soudu v napadeném rozsahu podle ustanovení § 243e odst. 1 o.s.ř. zrušil a věc podle ustanovení § 243e odst. 2 věty první o.s.ř. vrátil odvolacímu soudu (Městskému soudu v Praze) k dalšímu řízení.

Právní názor vyslovený v tomto usnesení je závazný; v novém rozhodnutí o věci odvolací soud rozhodne také o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část věty za středníkem a věta druhá o.s.ř.). ■

JUDr. Roman Fiala,
místopředseda Nejvyššího soudu ČR

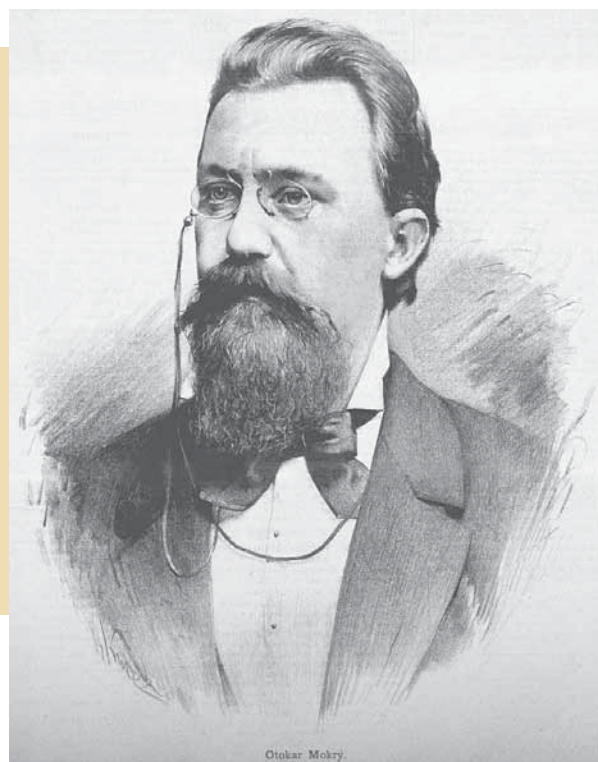
Otakar Mokrý, notář a básník

V parku lemujícím okružní třídu Na Sadech v jihočeské metropoli Českých Budějovicích, může návštěvník spatřit jednoduchý pomník, evokující antickou stélu, který vytvořil na památku svého přítele, českobudějovického rodáka, básníka, spisovatele a notáře Otakara Mokrého, sochař František Bílek. V typickém Bílkově provedení poznáváme snad Erató, múzu lyrické poezie, vzpomínající zemřelého básníka. Objednavatelem byl českobudějovický národopisný spolek Budivoj a památník byl instalován v roce 1919 u příležitosti 20. výročí básníkovy úmrtí.

RODINA A ŠKOLA

Otakar Mokrý se narodil 25. května 1854 v domě U slunce na českobudějovickém náměstí. Jeho otec Antonín Mokrý (v rodině Mokrých, často označovaný jako „Antonín IV.“), byl v té době auskultantem u magistrátu města Českých Budějovic. Narodil se 27. září 1820 v Netolicích. V letech 1848–1849 byl za vodňanský volební obvod poslancem ústavodárného Říšského sněmu ve Vídni a posléze v Kroměříži, kde zasedal na pravici spolu s Františkem Palackým a Františkem Ladislavem Riegrem. V roce 1850 se stal adjunktem okresního soudu v Třeboni. Od roku 1854 pak působil jako aktuár okresního úřadu v malebném jihočeském městečku Vodňany, vzdáleném od Budějovic asi 33 km. Tam také přesídlil s celou svojí rodinou, tj. s manželkou Marií, roz. Pávkovou a se dvěma syny, ročním Jaroslavem a čerstvě narozeným Otakarem. Marie Mokrá pocházela z Lišova u Českých Budějovic. K oběma synům přibýlo časem dalších šest sourozenců, dvě dcery a čtyři synové. Bohužel o prázdninách v roce 1871 Marie Mokrá zemřela na souchotiny v poměrně mladém věku 39 let. František Herites, vodňanský lékárník, spisovatel, básník a pozdější redaktor pražských Národních listů, popsal poslední období života Marie Mokré ve svém roztomilém dílku „Vodňanské vzpomínky“ takto: „Silná, statná, krásná paní začala kašlat a chřádnout, hledala pomoc a zdraví v Meranu, odkud však vrátila se již ku podivu změněná

a nesoucí známku blížící se smrti, na pohled každému viditelnou... A jednoho rána, když dlouho nevstávala a volali ji, byla mrtva... Z toho prýštily Otakarovy stálé strachy, že také zemře mlád, stejnou nemocí, a když pak později zemřeli bratr a sestra, byl si téměř jist, že dojde brzy na něho...“¹ Otakarův otec Antonín zůstal Vodňanům věrný po celý život. Až do své smrti zde působil jako vážený notář a bylo proto samozřejmé, že notariát po něm převezme jeho syn.

Po absolvování základní školní docházky ve Vodňanech, začal Otakar studovat, podobně jako jeho starší bratr Jaroslav, na české paralelce, jak se tehdy říkalo, německého piaristického gymnázia v Českých Budějovicích. Později pak na nově založeném českém gymnáziu. Doba středoškolských studií Otakara Mokrého spadá do období, kdy na českobudějovickém biskupském stolci působil od roku 1851 vlastenecký biskup Jan Valerián Jirsík, obhájce a podporovatel českého národního života jak v diecési, tak ve svém sídelním městě, které bylo z velké části německé.² Pro oba bratry byla ovšem nad jiné důležitá skutečnost, že biskupovým generálním vikářem, kanovníkem a později proboštem budějovické katedrální kapituly byl jejich strýc Msgre. ThDr. Vojtěch Mokrý, profesor teologie na biskupském semináři. Na studiích přibýli k oběma starším bratrům, vždy s ročním odstupem, ještě další dva sourozenci, Antonín a Theodor.

Podle rodinné tradice studoval Otakar Mokrý s vyznamenáním. Gymnázium, které navštěvoval, existuje dodnes a nese jméno svého zakladatele biskupa Jirsíka. Mimobu-

1 František Herites: Vodňanské vzpomínky. Československý spisovatel, Praha 1958, str. 15.

2 Jan Valerian Jirsík, nar. 1798 v Kácově, zemřel 1883 v Českých Budějovicích, biskupem 1851–1883.

Vodňanský trojístek:
František Herites,
Julius Zeyer a stojící
Otakar Mokřý

dějovičtí studenti bydleli většinou v tzv. malém semináři, které vlastenecký biskup rovněž založil pro ubytování nadaných, méně majetných studentů. Ze zápisků Otakara bratra Theodora vyplývá, že se Otakar necítil v semináři dobře.³ Zřejmě již v době studentských let, v době dospívání a zejména po smrti matky se začala u budoucího básníka projevovat jeho jemná, někdy až přecitlivělá povaha se sklonem k melancholii. Od sedmi bydlel na privátě. Všichni bratři dodržovali tradici, že v neděli navštěvovali pravidelně svého strýce kanovníka, kde dostali oběd a malý příspěvek na přilepšenou. Je zřejmé, že strýc, který byl vlastně vysokým církevním hodnostářem a bydlel v kanovníckém domě přímo proti budějovické katedrále, dbal o své synovce s péčí vpravdě otcovskou.⁴

Otakar Mokřý ukončil svá gymnaziální studia v roce 1875 a v tomtéž roce byl přijat ke studiu na právnickou fakultu pražské univerzity. Po promoci nastoupil mladý doktor práv praxi v několika notářských kancelářích, např. u významného českého vlastence Aloise Pravoslava Trojana. Alois Pravoslav Trojan, u kterého vykonával Otakar Mokřý svou koncipientskou praxi, byl pravým typem českého intelektuála 19. století. Tento knovízský rodák, pozdější dlouholetý poslanec českého zemského sněmu a vídeňské říšské rady, byl ještě v době svého života českou veřejností velmi ctěn. I když zpočátku vykonával svou notářskou praxi v Rakovnici a přesídlil do Prahy až v roce 1880, byl s hlavním městem bytostně spjat. V revolučním období 1848–1849 koncipoval Trojan prakticky většinu dokumentů, které směřovaly ke zrovnoprávnění českého národa s německým, zejména patent císaře Ferdinanda V. z 8. dubna 1848. Mimo svoji činnost politickou má Trojan velké zásluhy na zbudování Národního divadla a na ustavení Spolku notářů pro království

České, který také po určitou dobu vedl. Spolek usiloval zejména o vylepšení pozice notářského stavu a za tím účelem zpracovával a předkládal příslušným místům řadu návrhů.⁵ Trojan byl rovněž literárně činný, i když se jednalo většinou o odborné právnické články.

NOTÁŘSTVÍ V DOBĚ OTAKARA MOKŘÉHO⁶

Až do roku 1848 se notářství u nás řídilo josefínským Obecním řádem soudním z 1. května 1781 a několika dalšími předpisy, zejména pak dvorským dekretem č. 656 z 29. dubna 1846. Uvedené předpisy upravovaly ustanovování notářů, jejich věcnou a místní působnost. Obecně lze konstatovat, že notářská působnost byla v té době poměrně omezená a soustřeďovala se na sepisování a ověřování listin, které měly soukromoprávní povahu. Z veřejných listin mohli notáři sepisovat pouze tzv. směnečné protesty. Celé období je charakterizováno pak neustálým, do určité míry skrytým, zápasem mezi advokací a notářským stavem o kompetence.

Důsledkem revolučního vzplanutí v letech 1848–1849 byl nejen konec metternichovského absolutismu, ale také určité změny v organizaci justice a úprava výkonu dalších právnických profesí. Právní rámec notářství, který pocházel většinou z pera rakouského ministra spravedlnosti a vnitřní, pozdějšího autora známé rakouské ústavy z 26. února 1861 Antona Schmerlinga, vymezil císařský patent z 29. září 1850 č. 366 ř. z. Notáři získali pravomoc sepisovat veřejné listiny a jejich účast byla nezbytnou podmínkou platnosti řady právních úkonů. Místní působnost jednotlivých notářů omezoval notářský řád na okres, v němž byl notář ustanoven a kde vykonával svou činnost. Významnou pravomocí notářů bylo jejich ustanovení soudními komisaři v dědických záležitostech. Zmíněný notářský řád upravoval jmenování notářů, podmínky, za kterých k němu mohlo dojít, a stanovil inkompatibilitu pro určité činnosti a funkce, které byly neslučitelné s výkonem notářské profese. V jednotlivých zemích spadajících pod císařskou rakouskou korunu, tedy mimo území Uherského království, byl pro přístup k notářskému povolání určen princip numerus clausus. Současně byly stanoveny povinnosti, které musel nový notář splnit před započítáním výkonu vlastní notářské činnosti, včetně složení určené kauce. Lze konstatovat, že ve svém celku byl tento první notářský řád na našem území, základním kamenem současného moderního notářství u nás.

Počátkem roku 1855 byl notářský řád podroben revizi za účelem odstranění některých nedostatků, ke kterým docházelo v době jeho platnosti. Nový, upravený notářský řád

3 Dr.h.c.Ing.Theodor Mokřý: Nezapomenutelné dojmy zlatého mládí 1857-1877. Nákladem vlastním. Vodňany 1937.

4 Dům na rohu Kanovnícké a Kněžské ulice dnes zdobí pamětní deska připomínající tohoto vlasteneckého církevního hodnostáře.

5 Viz cit. dílo v pozn. 6, str. 78.

6 K tomu viz příslušné kapitoly in Stanislav Balík a kolektiv: Dějiny notářství v českých zemích. Notářská komora ČR a Národní galerie v Praze, Praha 2014.

Vodňany, dům, kde žil a zemřel Otakar Mokřý

Vodňany, pamětní desky na domě, kde žil a zemřel Otakar Mokřý

Vodňany, místo pobytu Julia Zeyera

byl přijat 21. května 1855 pod č. 94 ř.z., a platil až do přijetí dalšího notářského řádu zavedeného zákonem z 25. července 1871 č. 75 ř.z. Zákon, který zůstal v platnosti i po vzniku samostatné Československé republiky, upravil působnost notářů, jejich ustanovování, zánik notářského úřadu apod. Obsahoval také mj. velmi přesná pravidla o notářských kandidátech, substitutech, notářských komorách a zachovával numerus clausus jako základní princip pro počet a sídla jednotlivých notářských kanceláří a notářů. Z celospolečenského hlediska lze konstatovat, že nová právní úprava ve svém celku znamenala pro notářství přínos a v nemalé míře i zvýšení prestiže notářského stavu a osoby notáře. Bylo to sice svobodné povolání, ovšem notář byl také císařským veřejným úředníkem, který spravoval státní úřad – notářství.

POČÁTKY LITERÁRNÍ ČINNOSTI

Již jako student a později notářský koncipient se Mokřý začal intenzivně věnovat literární a žurnalistické práci. Jeho prvotiny vznikaly ještě v době gymnaziálních studií. Byl to opět František Herites, který nám z té doby zachoval vzpomínku na svého přítele. „Z těch dob Mokřého vidím. Hubený, hodně vytáhlý, bledý, dlouhé nazad splývající světle hnědé kadeře, nad čelem vždy hodně rozčuchané... oči vždy přivřené, snivě až blouznivě, jako do vidin se ztrácející, tak trochu bolestně vypadal, s hlavou sehnutou chodil...za básníka Mokřý...platil už obecně a v očích děvčat mu to dodávalo jistě zajímavosti“. S rokem 1872 se pojí u Mokřého vydání literárního almanachu jihočeské omladiny „Anemony“, kde uveřejnil spolu s přáteli, mezi nimiž byl i Jaroslav Vrchlický, své básně pod pseudonymem Otakar Halina. Herites napsal, že „celý obsah Anemonek zapadl jako do vody...vyjma báseň, kterou Vrchlický... vystoupil na českou veřejnost...“⁷

SŇATEK A NOTARIÁT

Otakar Mokřý velice rád a hojně cestoval. Se svými dvěma přáteli Františkem Heritesem a Josefem Holečkem, ve své

době uznávaným a dnes neprávem opomíjeným autorem jihočeské epopeje „Naši“, prochodili několikrát celou Šumavu od Železné rudy (Eisenstein) až po Vyšší Brod. V roce 1873 o prázdninách procestovali Slovensko. Z cest po Slovensku a později po Beskydech, do Krakova a jeho okolí vznikla první skutečná sbírka básní „Z Tater“, uveřejněná v „Lumíru“. Od ní počítal Mokřý svůj literární start. Otakar Mokřý se oženil ještě v době své notářské praxe 4. listopadu 1878 s Marií Vančurovou, měšťanskou dcerkou z Čáslavi. V té době žila v Praze u svého strýce a mladý právník se s ní seznámil v Umělecké besedě. Z manželství se narodila jediná dcera Marie.⁸

Pomník Otakara Mokřého od Františka Bílého, městský park v Českých Budějovicích

22. listopadu 1883 zemřel ve Vodňanech Otakarův otec JUDr. Antonín Mokřý. Otakar převzal po něm zavedenou vodňanskou notářskou kancelář a pokračoval tak v historii jihočeského právníckého rodu. Z doby, kdy byl notářským koncipientem a později samostatným notářem pocházejí jeho práce *Povídky a arabesky* (1874, 1883), *Jihočeské melodie* (1880), *Básně* (1883), *Na dívčím kameni* (1885), *Povídky a drobné kresby* (1886), *Dumy a legendy* (1888), *Jašem a šerem* (1893). Bohužel dnes se jen málo ví, že Otakar Mokřý byl také vynikajícím překladatelem z polštiny a z francouzštiny. Z polštiny překládal zejména díla předního básníka polské emigrace Juliusza Slowackiho.⁹ Přeložil a uveřejnil výbor z jeho básní v několika sbornících světové poezie, které byly u nás postupně vydávány v 2. pol. 19. století. Vztah k rodným jižním Čechám se u Mokřého odráží nejen v jeho básnické nebo povídkové tvorbě. Koncem 19. století vycházelo v Ottově nakladatelství reprezentativní dílo Čechy. Ve druhém svazku, který obsahuje popis povodí Vltavy, je nadšený cestovatel a lokální patriot Mokřý autorem části popisující krajinu a památky vltavského kraje od Vyššího Brodu po hrad Zvíkov.

7 Viz pozn. ad 1, str. 11.

8 Svatba Otakara Mokřého a Marie Vančurové se konala v kostele sv. Vojtěcha v Praze. Marie žila v té době v Praze u svého strýce Karla Teigehe, vrchního inspektora „První české vzájemně pojišťovací společnosti“. Otakarova dcera Marie se provdala za primária Českého kvarteta Karla Hofmana. Manželství skončilo rozvodem a Marie se znovu provdala za skladatele Oskara Nedbala.

9 Juliusz Slowacki, 1809-1849, polský básník, autor divadelních her.

VODŇANSKÝ TROJLÍSTEK

V roce 1886 začíná v životě Otakara Mokrého období, které bylo později nazváno dobou „vodňanského trojlístku“. 15. srpna se totiž poprvé objevil ve Vodňanech Julius Zeyer. Krajina v okolí Vodňan a zejména klid jihočeského městečka, zlákal Zeyera k trvalejšímu pobytu, přerušovanému jeho poměrně častými cestami do zahraničí. Zeyer žil ve Vodňanech od července 1887 do srpna 1889 a znovu od června 1890 do listopadu 1899. „Myslím, že by mě snad samota trochu vyléčila...prosil jsem Mokrého, aby mi nějaký asyl tam dole u Váš někde hledal...“ píše Julius Zeyer Františku Heritesovi 7. května 1887. A Mokrá společně se svým přítelem Heritesem ten „asyl“ našli. Bylo to v domě „U Lubichů“ v dnešní vodňanské Staropoštovské ulici, kde Zeyer bydlel při svém prvním vodňanském pobytu. V jiném dopisu, datovaném ve Vodňanech 14. října 1887 Zeyer píše „Líbilo se mi zde v létě velmi dobře, krajina je mi sympatická a společnost Heritesova a Mokrého tak jako jejich rodin jest nadmíru milá“. Na podzim 1889 odjel Zeyer do Paříže. Tam jej navštívil Mokrá, ale návštěva nedopadla dobře. Mokrá „přišel do Paříže v čas, když jsem byl tak duševně unaven... nedovedl jsem se dosti přemoci... je mi líto, že Mokrá si to jinak vykládal“, psal Zeyer z Paříže 14. listopadu 1889 Heritesovi.¹⁰ V červnu 1890 se Zeyer do Vodňan vrátil a prožil tam dalších 9 let, i když ne zcela spokojených, určitě po literární stránce velmi plodných.¹¹

Hrob rodiny Mokrého, Pietní park Jana Pavla II., Vodňany

EPILOG

Jak řečeno výše, Otakar Mokrá velmi rád cestoval, od Balta po Jadran, procestoval celou Evropu. Navštívil Istanbul, nejvíce si však oblíbil Grado, malé městečko na pobřeží Jaderského moře mezi Benátkami a Terstem. K němu se upínal v době své těžké nemoci...

Otakar Mokrá zesnul po dlouhé těžké nemoci na Nový rok roku 1899. O jeho notářskou kancelář pečoval, a celou ji vlastně již několik let vedl, Otakarův mladší bratr Antonín. Ten jej také vždy zastupoval, když byl Mokrá na některé ze svých zahraničních cest nebo pobýval delší dobu v Praze. Julius Zeyer, který o svého přítele v době nemoci nezištně pečoval, píše své přítelkyni Karle Heinrichové 1. května 1898: „Jak rád bych k Vám zajel... Ale Mokrá je tak těžce nemocen,

nemá zde nikoho a nemohu ho tak o samotě nechat, taky pí. Mokrá je ráda, když si může někomu postěžovat a srdci ulehčit. Má ubohý Mokrá cirrhosu jater, je to hrozná věc, je to hrozná nemoc a sotva kdo se z ní uzdraví“.¹² JUDr. Otakar Mokrá, notář a literát, byl pro své okolí typický svou plnou postavou a mohutnými vousy, které nosil „po polsku“. Při své tělesné statnosti byl povahově vždy jemný, měkký a citlivý jako dítě. Zemřel po dvoudenní agonii v 5 hodin ráno na Nový rok 1899, v přítomnosti rodiny a svého přítele Julia Zeyera, ve věku nedožitých 46 let.¹³

František Herites v promluvě nad hrobem, řekl: „Básníkem byl Otakar Mokrá opravdovým, hlubokým a zůstal jím až do smrti. Nejen tím co psal, ale vším, co myslel, co cítil, v co věřil, celým svým srdcem oddaným, vroucím, celou duší svou horoucí, nadšenou, zanícenou vždy pro vše krásné a vznešené“.

Český notářský stav má bohatou historii a Otakar Mokrá k ní neoddelitelně patří. Až někdo z čtenářů tohoto článku půjde kolem básníkovy pomníčku v parku Na Sadech v Českých Budějovicích nebo se snad dostane do pietního parku sv. Jana Pavla II. ve Vodňanech, kde hrob rodiny Mokrého zarůstá břečtanem, věnujte prosím tichou vzpomínku člověku – básníku a notáři, který svým celým životem nám může být i po takové době příkladem. ■

JUDr. Jan Kotous

Autor působí na Právnické fakultě

UK v Praze.

10 Citáty ze Zeyerových dopisů z publikace Julius Zeyer, 1841–1901–2001, Městská knihovna Vodňany, 2001.

11 Zeyer obýval dům „U čápů“, Vodňany čp. 43/II v dnešní ul. Zeyerovy sady. Měl pronajatu část domu v 1. poschodí, kterou si s velkým vkusem zařídil. Část zařízení je dnes uložena ve vodňanském muzeu. Zeyer zůstal z trojlístku nakonec ve Vodňanech po smrti Mokrého sám, protože Herites žil již delší dobu v Praze. Po smrti Mokrého to vydržel jen několik měsíců a vrátil se zpátky do Prahy.

12 Viz pozn. ad 8, str. 44

13 O posledních chvílích Mokrého píše až dojemně Zeyer J. V. Sládkovi z Vodňan 8.1.1899. Zeyer se o svého přítele obětavě několik měsíců staral, jak ve Vodňanech, tak v lázních v Brandýse nad Orlicí, kde se Mokrá snažil léčit. V rodině Mokrého se traduje, že zemřel v náručí svého bratra Antonína, za přítomnosti manželky Marie, Zeyera a dalšího bratra Theodora. To potvrzuje i Zeyer v cit. dopise.

JUDr. Antonín Mokrý:

„Chtěl jsem se stát zárukou spravedlivých lidských hodnot.“

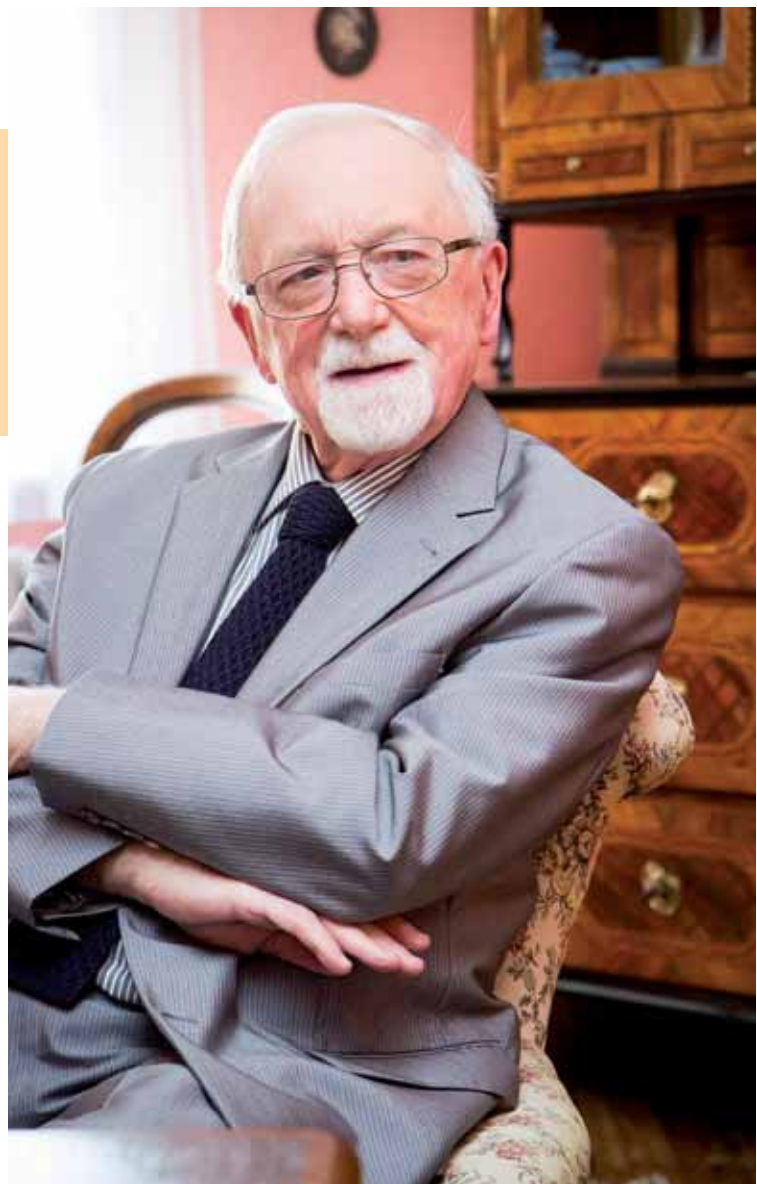
Ad Notam přináší čtenářům rozhovor s nestorem české právnické obce a představitelem slavného právnického rodu **JUDr. Antonínem Mokrým**. Rozhovor uskutečnili JUDr. et Ing. Ondřej Klička, vedoucí redaktor Ad Notam a JUDr. PhDr. Stanislav Balík, člen redakční rady Ad Notam.

Dalo by se říct, že právo patří k Vaší rodinné tradici. Ví se o Vás, že zpracováváte rodinnou kroniku a do publikace Dějiny notářství v českých zemích jste dal k dispozici některé dokumenty z rodinného archivu. V čem Vás Vaši předkové inspirovali?

Ano, je tomu skutečně tak. Právnické povolání patří u nás už v páté generaci k rodinné tradici, notářů mezi mými nejbližšími příbuznými bylo celkem šest. Přitom jsme vystřídali všechny tři základní typy právnické profese: notářství, soudnictví i advokacii. Když jsem se na gymnáziu rozhodoval o svém budoucím povolání, zvítězil při mé určité konzervativnosti a respektu k tradici opět právnický stav. Abych vyzkoušel jinou než notářskou parketu, rozhodl jsem se pro dráhu soudce. Považoval jsem ji za vrchol právnického poslání, k němuž se uchylují ti, kteří svého práva nedosáhli smírnou cestou. Chtěl jsem se stát zárukou spravedlivých lidských hodnot. A ačkoliv moje právnická studia bohužel začala až po nástupu totalitního režimu, zůstalo v té době na pražské právnické fakultě ještě po nějakou dobu několik starých pánů profesorů, kteří nám naznačili, jak máme právo pojímat a chápat, abychom si uchovali úctu k lidským právům. Chtěl bych tu vzpomenout zejména právního filozofa pana profesora Tomsu, který se tehdy nedávno vrátil z nacistického koncentračního tábora.

Jméno Antonín Mokrý zná snad každý absolvent tuzemské právnické fakulty. Vy sám patříte k nejvýznamnějším postavám českého práva. Co Vás vedlo k tomu, že jste se rozhodl pro právnickou kariéru?

Vaše hodnocení mé osoby mne samozřejmě těší, ale i poněkud překvapuje. Nemyslím si, že nejmladší generaci jsem

JUDr. Antonín Mokrý (*1928)

- Právník, působil nejprve jako notář, následně soudce.
- Do roku 1999 zastával funkci předsedy Vrchního soudu v Praze.
- Podílel se na velkých komentářích k občanskému zákoníku, občanskému soudnímu řádu a notářskému řádu.
- Je dlouholetým předsedou pražského sdružení Jednoty českých právníků.

všeobecně znám. Čas zejména dnes velmi rychle běží a i tu platí přísloví „sejde z očí, sejde z mysli“. Rád se však s mladými právníky scházím a hovořím a s radostí mezi nimi, a to i mezi mladými notáři, nacházím lidi vzdělané a podobných zásad, o nichž jsem již hovořil. Rád vzpomínám, s jakým zaujetím sledovali svého času mladí studenti pražské právnické fakulty moje přednášky o právnické etice. Až mne to někdy překvapovalo, protože současně vidím, že do našich povolání pronikají z jiných společenských sfér i trendy zcela opačné. Musíme si na ně dávat pozor, aby nás neovládly.

Pokud jde o mne samotného, vždy mě ovlivňovali i moji právníci i nepravniční předci, zejména můj otec. Šlo vesměs o lidi, pro které při výkonu jejich notářských povolání nebyl na první místě majetkový prospěch. Nehromadili nadměrně pozemské statky, hleděli jen, aby zabezpečili slušný život sobě a hlavně svým blízkým. Vždy se také věnovali kulturním zájmům a snažili se být společensky prospěšní. Můj praděd se jako poslanec na Říšském sněmu v Kroměříži podílel na zákonodárných aktech, které od základu změnily společenské zřízení monarchie a celé tehdejší feudální společnosti, angažoval se v tehdejších revolučních událostech, jeho syn Otakar byl básníkem a politikem, další jeho syn Theodor byl vynikajícím lesníkem a rybníkářem, další jeho syn Antonín, můj děd, byl mezi předními činiteli tehdejší notářské komory. Mého otce, rovněž notáře, bohužel postihly tragické události druhé poloviny minulého století v podobě nejprve nacistické a hned poté komunistické totality. U něho jsem se však zase naučil tomu, že i za takových poměrů je třeba především dbát na uchování vlastní cti a slušnosti.

Proto jsem se také po odchodu do penze rád hluboce ponořil do bohaté rodové historie a sepsal ji až do druhé poloviny 16. století.

Je o Vás známo, že ve své soudcovské profesi jste vždy měl blízko k notářům. Zůstala Vám k notářství určitá náklonnost?

Ač se nyní mnohde mylně traktuje, že jsem původně byl notářem, není tomu tak. Nikdy jsem jím nebyl, protože od počátku jsem byl soudcem. Je však pravda, že pod vlivem rodinné tradice a toho, co mi o poslání tohoto stavu vštěpoval můj otec, jsem měl k notářům vždy dobrý vztah a oceňoval jsem jejich postavení v justici v širším slova smyslu. Model notářství, jak se vyvinul v 19. století v Rakousku a později přetrval i v ČSR až do socialistického postátnění, jsem považoval za logický, vyvážený, osvědčený a hodný následování. Vrchol

JUDr. Antonín Mokřý v přátelském rozhovoru s tajemníkem NK ČR Ing. Jaroslavem Šustrem, MBA, kterého přijal v interiéru sídla rodiny Mokřých.

absurdity jsem však viděl v tom, že se za socialismu stali z notářů mimo jiné i výběřčí daní. To bylo zcela inkompatibilní spojení funkcí a některé notáře to mohlo neblaze ovlivňovat v jejich rozhodování v ostatních agendách. I třeba podvědomě totiž mohli vést věci tak, aby neutrpěl poplatkový výnos pro stát, někdy i bez ohledu na zájmy jejich klientů.

S notáři jsem se velmi sblížil od r. 1964, kdy jsem se v Praze stal předsedou odvolacího senátu, který mimo jiné rozhodoval o odvoláních proti rozhodnutím státních notářů. Takto jsem s nimi spolupracoval třicet let a za tu dobu se s nimi dokonale poznal a sblížil. I staří pánové pamatující lepší časy se snažili, mladí byli hloubaví, učenliví a pro své povolání žili. Obdivuhodně se pak po r. 1989 vložili do nové role a umně si připravili návrat ke klasickému modelu svého milovaného povolání. Mám mezi nimi mnoho dobrých přátel.

Po odstátnění notářství v roce 1993 došlo v této oblasti k významným změnám. Na notáře přešly významné pravomoci v oblasti korporátního práva, ale i práva občanského. Jak tyto změny hodnotíte?

Mnoho závažných funkcí určité instituce vždy pro ni znamená nejen výhody, ale je spojeno i se vzrůstem nejen vysoké odpovědnosti, ale i různých neblahých svodů. To je třeba mít vždy a neustále na mysli. Vzrůstá odpovědnost samosprávných orgánů instituce a důležitost jejich neustálého působení k dodržování etických principů povolání. Pokud se to vše bude dařit, přeji notářům mnoho úspěchů na této cestě.

Jste dlouholetým předsedou Pražského sdružení Jednoty českých právníků. V letošním roce si Jednota českých právníků připomenula 150. výročí svého založení i výročí narození a úmrtí Antonína rytíře Randy. Pokračuje Jednota v tradici, založené v roce 1864?

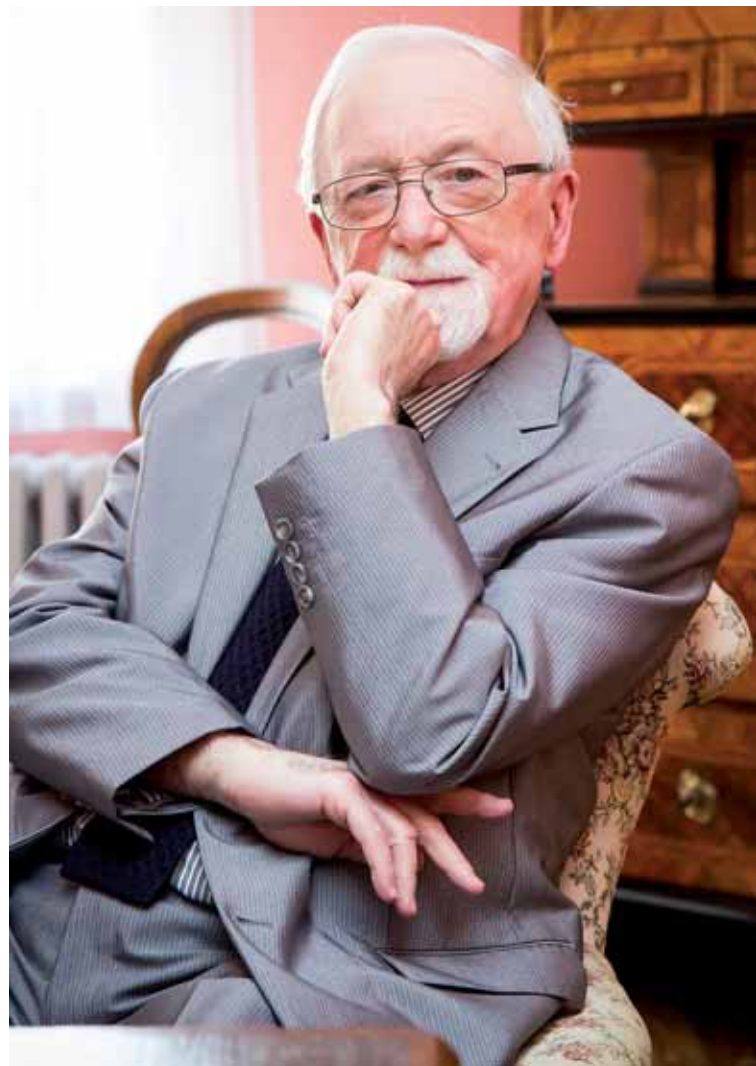
Jsem rád, že mohu i po ukončení právní praxe udržovat kontakt s právnickým prostředím v Jednotě českých právníků. Vážím si i její historie a jejích zakladatelů. Významné výročí jednoho z vůbec nejstarších českých spolků jsme letos důstojně oslavili a bylo nám ctí, že jsme mohli 4. 11. tr. udělit na slavnostním zasedání ve velké aule staroslavného Karolina Karlovy university v Praze zlatou medaili prof. Antonína rytíře Randy čelnému představiteli rakouského notářství a světového latinského notářství ve světě panu Dr. Woschnakovi. JČP důsledně vychází z cílů, které si předsevzali její zakladatelé. Jde tu zejména o to, aby se působilo ke sblížení všech druhů právnických profesí k základnímu cíli, jímž je spravedlivé uplatnění práv a svobod v demokratické společnosti.

Vy sám jste byl v roce 2008 oceněn nejvyšším jejím oceněním – zlatou Randovou Medailí. V soutěži právníků roku 2008 jste navíc získal cenu sv. Yva a byl jste uveden do Právníkové síně slávy. Osob, které taková ocenění získaly, je jen velmi málo. Jak se na tato ocenění s odstupem času díváte?

Vzpomínáte významných ocenění, jichž se mi ke konci mé právní kariéry dostalo. Po pravdě musím říci, že jsem je neočekával a že zejména síň slávy mne opravdu překvapila. Děkuji znovu za tyto pocty, nesmírně si jich vážím a jsem za ně právníké veřejnosti velmi vděčný. Také je mi ctí, že jsem se ocitl ve společnosti výkvetu právníké společnosti, která, jak doufám, se bude i nadále rozrůstat k prospěchu nás všech.

Váš syn Antonín Mokřý dal přednost advokacii, je místopředsedou a zástupcem České advokátní komory v Radě evropských advokátních komor (CCBE) a kandiduje na post místopředsedy CCBE. Jste jeho konzultantem na tomto poli?

Se svým synem jsme se od počátku jeho vstupu do advokacie výslovně dohodli, že já jako soudce nebudu v žádné formě jeho podpůrcem v advokátní praxi. Vždy jsme to dodržovali a jsem rád, že jemu to nevadilo. To neznamená, že jsme nikdy nekonzultovali právní problémy v obecné rovině. Zřeknout se něčeho takového by bylo určitě nemístné a nikomu by to neprospělo. Jsem rád, že v obecných principech se shodujeme a mne těší, že on se toho i ve své praxi podržuje. Také on sám, jak se domnívám, klade velký důraz na etická pravidla výkonu advokacie a poměruje jimi vše, co se v jeho profesi odehrává. Rozhodl se to vše podporovat i v důležitých funkcích ve stavovských orgánech, z čehož usuzuji, že majetkový prospěch není jeho hlavním cílem. Z debat s ním pozoruji, jak je dnes mnohdy obtížné zmíněné zásady a hodnoty ochraňovat a prosazovat a jakým opačným tlakům jsou vystaveny. To se samozřejmě netýká jen advokacie, do určité míry je to jistě i problém notářů, o němž jsem se již zmínil. My jsme museli čelit docela jiným problémům a kladu si otázku, či postavení bylo obtížnější. Dnešní výhodou je, že nikomu nehrozí

nebezpečí, že bude ohrožen na svobodě pro svůj názor. Přeji svému synovi i všem dalším generacím právníků, aby si vždy počínali čestně, a to i tam, kde se jim hned vše zcela nedaří. Vždyť ke hvězdám se vždy kráčí přes překážky.

Jaké životní krédo byste doporučil střední a nejmladší právníké generaci?

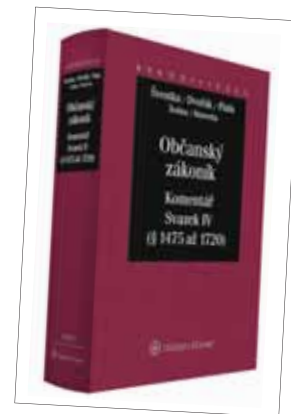
Myslím, že moje životní krédo, které bych doporučil mladým právníkům, vyplývá jasně z toho, jak jsem odpověděl na Vaše výstižné otázky. Jsem rád, že jste mi tuto příležitost ve svém zajímavém časopisu poskytli. Při jeho četbě obdivuji, jak se naši starší i mladí notáři aktivně angažují v uplatňování svých stavovských a společenských zájmů doma i v zahraničí a srovnávám, jaký pokrok neustále zaznamenáváte. V tom se dnešní generace oproti těm předcházejícím snad vůbec ani nedá srovnávat. Nepřestaňte si toho vážit. ■

JUDr. et Ing. Ondřej Klička,
vedoucí redaktor Ad Notam, notář v Praze
JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
člen redakční rady Ad Notam,
Foto Michal Tvrđík

Jiří Švestka, Jan Dvořák, Josef Fiala,
Martin Šešina, Karel Wawerka

Občanský zákoník

**Komentář, Svazek IV, Dědické právo
(§ 1475 až 1720 včetně výkladu řízení
o pozůstalosti), Wolters Kluwer 2014**

S VELKÝM OČEKÁVÁNÍM SE V POSLEDNÍCH DNECH OBJEVIL V PRODEJNÁCH ODBORNÉ LITERATURY IV. SVAZEK KOMENTÁŘE K OBČANSKÉMU ZÁKONÍKU VYDANÝ NAKLADATELSTVÍM WOLTERS KLUWER. TÝM AUTORŮ SE ZAMĚŘIL NA VÝKLAD ČÁSTI TŘETÍ, ABSOLUTNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA, OBSAHUJÍCÍ V HLAVĚ III DĚDICKÉ PRÁVO.

V úvodu do problematiky dědického práva se JUDr. Martin Šešina, emeritní notář v Benešově, zabývá pojmem „dědické právo“ se zřetelem na historický vývoj právní úpravy dědického práva na našem území. Upozorňuje na zásadní obrat oproti občanskému zákoníku č. 40/1964 Sb., který potlačil vůli zůstavitele na minimum s tím, že dědické nástupnictví nyní ovládá závaznost a autonomie vůle zůstavitele. Autor se zamýšlí nad základním pravidlem výkladu úpravy pořízení pro případ smrti a zdůrazňuje, že je zapotřebí ji vždy vyložit tak, aby byla co nejvíce naplněna vůle zůstavitele. V úvodu dále upozorňuje na nové možnosti věřitelů ohledně úhrad svých pohledávek. Zmiňuje důsledky neuplatnění výhrady soupisu dědici a následné odpovědnosti za dluhy zůstavitele bez omezení. JUDr. Šešina v tomto úvodu připomíná zásady dědického práva, které ovlivňují úpravu přechodu práv a závazků zůstavitele na pravého dědice. V úvodu jsou pak dále rozebírány základní předpoklady dědění, tedy smrt zůstavitele, dědický titul, způsobilý dědic a existence majetku, tvořícího pozůstalost.

Právo na pozůstalost je upraveno v Díle prvním, v § 1475 až 1490 OZ. Zde je vyloženo dědické právo subjektivní jako právo věcně působící proti každému, kdo si chce přisvojit pozůstalost, dále je definován pojem „pozůstalost“, „dědic“ a „dědicství“ včetně „společenství dědiců“. Ve výkladu k následujícímu § 1476 (dědické tituly) se autor zabývá vzájemným vztahem mezi jednotlivými dědickými tituly, případně konkurencí stejného dědického titulu a dále dovětkem. V následujících částech komentáře v rámci tohoto prvního dílu je vyloženo zřízení odkazu a postavení odkazovníka. Za velmi významnou změnu v dědickém právu, která byla praxí postrádána, lze považovat možnost zřeknutí se dědického práva, která je upravena v § 1484. Autor komentáře zde podrobně objasňuje právní postavení potomka zřeknuvšího se dědického práva

a důsledky zřeknutí se dědického práva dědici v jednotlivých dědických třídách. Přínosný pro notářskou praxi je výklad smlouvy o zřeknutí se dědického práva ve prospěch třetí osoby. Zejména tato pasáž je zpracována velmi přehledně a srozumitelně s uvedením konkrétních případů.

Dále se rozebírá forma smlouvy o zřeknutí se dědického práva a důsledky zápisu do Evidence Notářské komory České republiky o právních jednáních pro případ smrti. Ukazuje se na důsledky uzavření smlouvy o zrušení tohoto právního jednání v případě, že nebude sepsána ve formě veřejné listiny, neboť zákon tuto formu nepředepisuje. Rovněž upozorňuje na otázku změny obsahu smlouvy o zřeknutí se dědického práva s tím, že o formě změny smlouvy zákon nic nestanoví. S ohledem na ustanovení § 564, který stanoví, že vyžaduje-li zákon pro právní jednání určitou formu, lze obsah právního jednání změnit projevem vůle v téže, nebo přísnější formě autor dovozuje, že by změna měla být provedena ve formě notářského zápisu a zanesena v Evidenci právních jednání pro případ smrti.

Díl druhý, pořízení pro případ smrti, v oddíle I rozebírá § 1491 a věnuje se tedy zejména pojmu a druhům pořízení pro případ smrti. V oddíle druhém je pojednáno o závěti s tím, že výklad se soustředí především na to, jaké jsou při současném znění občanského zákoníku náležitosti závěti a jak má být závěť vyložena, tedy aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele. Zcela novým fenoménem, kterému je věnován výklad, jsou vedlejší doložky závěti, čímž je myšleno uvedení podmínky závěti, doložení času nebo příkaz. Autoři této části komentáře, JUDr. Šešina a JUDr. Wawerka, se věnují doložkám, k nimž se nepřihlíží, tj. například, kdy je zůstavitelem uloženo dědici nebo odkazovníku, aby neuzavřel manželství, popřípadě aby v manželství setrval nebo manželství zrušil.

Dalším novým institutem je možnost zřízení vykonavatele závěti, kterého zůstavitel povolá s tím, že mu určí povinnosti a zda a jak bude odměňován. Výklad je učiněn přehledně, analyzuje funkci vykonavatele, jeho úkoly a podmínky zbavení, resp. zániku funkce vykonavatele.

V komentáři k § 1561 jsou analyzovány historické kořeny a podstata podmínek a zejména pak jejich splnění anebo opakování. Je poukázáno na možnou obtíž při budoucím prokázání „zřejmého obtěžování dědice“ a „zjevné zůstavitelovy svévole“.

K § 1567, který se zabývá právem předního dědice, učinili autoři přehled výkladu obsahující nejen výklad vedlejší doložky v závěti nazvané jako příkaz, ale upozornili i na skuteč-

nost, že ustanovení musí platit pro všechny případy svěřeneckého nástupnictví, neboť v ustanoveních § 1512 až 1524 o svěřeneckém nástupnictví právě takovéto pravidlo o vzájemném vyrovnání předního a následného dědice chybí. Novou možností odvolání závěti je její vydání, byla-li závěť pořízena ve formě veřejné listiny. V komentáři k tomuto ustanovení obsaženému v § 1579 je podán výklad k hmotné právním důsledkům a popis postupu při vydání.

Průlom do spektra jednotlivých pořízeních pro případ smrti se očekával od dědické smlouvy, kterou upravuje ust. § 1582 o.z. Komentář autora prof. Dvořáka upozorňuje, že zákon nemožňuje uzavřít smlouvu k celé pozůstalosti, ale že jedna čtvrtina musí zůstat volná. Pokouší se dojít k objasnění výpočtu čtvrtiny, která má z pozůstalosti zůstat volná. Neméně zajímavý je komentář k § 1588, který se zabývá volností nakládat s majetkem po uzavření dědické smlouvy, resp. neúčinností právních jednání zůstavitele. Komentář ke zrušení dědické smlouvy pořízením závěti se zabývá souhlasem smluvního dědice a dovozuje, že tento souhlas lze ve formě notářského zápisu učinit i po smrti zůstavitele. Výklad k ustanovením o dědické smlouvě uzavřené mezi manželi poukazuje na poznatky z praxe s tím, „že se jedná o aktuální společenský požadavek, který zatím nelze právně uspokojit“.

Oddíl třetí se věnuje institutu odkazu. Dr. Šešina se pokusil o objasnění tohoto staronového institutu, který se po řadě let vrací do našeho právního řádu a přehledně vyjmenovává zásady, jimiž se tento institut spravuje. Definuje ty, kteří mohou odkaz zřídit i ty, kteří se mohou odkazovníky stát. Tato část věnovaná odkazům je propracována velmi detailně s návazností na ustanovení § 1598 občanského zákona, který stanoví, že každému z dědiců musí zůstat z hodnoty dědictví alespoň čtvrtina odkazy nezatížená. V komentáři je poukázáno na vzor k tomuto ustanovení, který byl v Římské říši stanoven zákonem Lex falcidia v roce 40 př. n. l., jenž stanovil stejnou zásadu, tedy, že dědici musí zůstat v každém případě alespoň čtvrtina dědictví prostá odkazů. Pro snadnější pochopení krácení či omezení odkazů uvádí autor příklad výpočtu a odkazuje na využitelnou judikaturu.

Čtvrtý díl je věnován zákonné posloupnosti. Zatímco zák. č. 40/1964 Sb. vycházel z teze, že dědění ze zákona je dominantní, občanský zákoník vychází z teze zcela opačné.

Autoři seřadili dědění podle dědických titulů a na prvním místě, tak, jak vyplývá ze zákona, mají nejsilnější postavení dědici povolání dědickou smlouvou, následují dědici povolání závětí, zákonní dědici podle dědické posloupnosti atd. Pozornost je věnována změně postavení státu, na který se nově hledí jako by byl zákonný dědic. Skvělou praktickou pomůckou pro pochopení dědění v šesti třídách dědiců jsou grafická znázornění připojená k výkladu u každé z tříd.

V díle pátém je obsažen komentář k povinnému dílu, započtení na povinný díl a na dědický podíl. Důležité je upozornění na změny oproti předchozí úpravě v konstrukci práva nepominutelných dědiců. Důležitá pro pochopení nové koncepce je skutečnost, že nárok na povinný díl je pouze pohledávkou nepominutelného dědice vůči dědicům, kteří mají povinnost nepominutelného dědice vyplatit v penězích. Pro praxi je důležitý i výklad k listinám o vydědění sepsaným před 1. 1. 2014, mimo jiné v případě, je-li důvodem pro vydědění odsouzení k trestu odnětí svobody pro úmyslný trestný čin

v trvání minimálně jednoho roku, neboť nové znění příslušného ustanovení zákona tento důvod pro vydědění neobsahuje. Stejně tak v komentáři je polemizováno o dalších dvou důvodech pro vydědění, kterými jsou zadluženost a marnotratnost. Zcela jistě bude nutné každý případ posuzovat subjektivně, což může v praxi přinášet určitou nejistotu. Rovněž JUDr. Šešina polemizuje o tom, jak bude posuzováno zadlužení dědice, zda bude přihlíženo k jeho zavinění, nebo zda došlo k zadlužení následkem jiných skutečností. Jak autor komentáře uvádí, teprve budoucí praxe a judikatura bude muset ukázat cestu k řešení.

V díle šestém jsou vyložena ustanovení vycházející z § 1665 a následujících, obsahující právo na nutnou výživu, nebo například právo manžela na slušnou výživu po dobu šesti týdnů po smrti manžela. Autoři se mimo jiné věnují výkladu, kdo je „oprávněnou osobou“ i pojmem „slušná výživa“. Stejně tak se věnují výkladu citlivých sociálních otázek směřujících k zajištění práva manžela na vybavení domácnosti a pokoušejí se vyložit pojmy „obvyklé vybavení“ a „základní vybavení“. Dále je poukázáno na skutečnost, že k nabytí těchto věcí dochází mimo řízení o pozůstalosti a mimo proces rozdělení společného jmění manželů a charakterizují toto nabytí jako přednostní odkaz ex lege.

Díl sedmý je věnován přechodu pozůstalosti na dědice. Jako první je rozebrán § 1670, který stanoví, že nabytí dědictví potvrzuje soud. Autor se ve svém výkladu věnuje skutečnosti, že titulem potvrzujícím jeho právní nástupnictví po zůstaviteli je usnesení soudu o potvrzení nabytí dědictví. V komentáři k § 1672 a 1673 podrobně rozebírá řešení sporů o dědické právo. Uvádí příklady, kdy dojde ke sporu mezi dědici ze stejných právních titulů, na což občanský zákoník nepamatoval. Vypočítává, jaké spory o dědické právo mohou nastat a pokouší se nastínit, jak má postupovat soudní komisař při jejich řešení. Komentář podává návod na formulaci výroku usnesení, určení účastníka řízení o pozůstalosti, který má podat žalobu, tj. podobu žalobního petitu a další náležitosti, které by mělo usnesení obsahovat. K této problematice odkazuje autor na celou řadu judikátů. Jak je v samotném úvodu uvedeno, velmi důležitou změnou je možnost uplatnění práva na výhradu soupisu, neboť má velký význam z hlediska odpovědnosti za dluhy pozůstalosti. Proto je věnován této problematice rozsáhlý komentář, pojednávající také o všech druzích odpovědnosti za dluhy zůstavitele, včetně nového institutu, tzv. odloučení pozůstalosti.

Neméně důležitou problematikou je správa pozůstalosti upravená v § 1677, která je rozdělena přehledně do jednotlivých fází od smrti zůstavitele až do potvrzení dědictví. Dále se komentář věnuje osobám vykonávajícím správu pozůstalosti. Jistě důležitým vodítkem pro praxi bude výklad k otázce odměny správce a její úhrada.

Za pozornost stojí výklad některých pojmů, které sice zákon užívá, avšak blíže je neupřesňuje. Komentář se věnuje pojmu dědic neznámého pobytu, nepřítomný dědic, neznámý dědic, případům nejistoty, zda je někdo dědicem a nejistoty, kdo je dědicem. Pro soudní praxi bude zcela jistě důležitý výklad pojmu „závěra pozůstalosti“. K vyložení tohoto pojmu si autor pomáhá i vysvětlením příslušných ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních a jednacím řádu. Komentář je doplněn řadou judikátů zejména ze sbírky Vážný, které mohou být návodem k řešení problémů v praxi do té doby, než vznikne judikatura nová.

To, co je veřejností přijímáno s obavami a nevolí, je provádění soupisu pozůstalosti soudním komisařem. Velmi praktickou pomůckou pro to bude výklad k § 1684 věnující se soupisu pozůstalosti jako celku, vysvětlení, kdy je třeba soupisu provést, jaké osoby mohou být přítomny soupisu a kdo hradí náklady apod. Užitečný návod pro postup při provádění soupisu, který nařídí soud, najdeme v komentáři k § 1685 a následujících. Zcela jistě bude využíván v praxi § 1687 umožňující nahrazení soupisu pozůstalosti seznamem pozůstalostního majetku. Aby se praxe v této situaci dobře orientovala, tomu jistě pomůže rozsáhlý komentář k tomu zákonnému ustanovení.

Poslední část vydání komentovaného občanského zákoníku, který se věnuje dědictví, obsahuje shrnutí úkonů notáře jako soudního komisaře v řízení o pozůstalosti. Tato část již není komentářem jednotlivých ustanovení občanského zákoníku, ale popisem jednotlivých úkonů předcházejícím potvrzení nabytí dědictví. Domnívám se, že zejména v tomto počátečním období aplikace dědického práva podle nového občanského zákoníku je tento přehled procesních úkonů

obdivuhodný a bude zcela jistě nejen notáři – soudními komisaři vyhledávaný jako pomůcka pro praxi, stejně jako nová učebnice Civilního práva procesního, autorského kolektivu pod vedením A. Winterové a A. Mackové.

Závěrem lze s potěšením a úctou k autorskému kolektivu konstatovat, že se jedná o velmi důkladně propracované dílo s použitím širokého spektra pramenů opírající se o knižní publikace a články v odborných časopisech. Jsou zde shrnuty a zhodnoceny poznatky praktické i teoretické. Jsem proto přesvědčen, že tento svazek IV. Komentáře k Občanskému zákoníku je přínosem pro odborníky i širokou laickou veřejnost. Forma vyjadřování je totiž zvolena tak, že každý čtenář je schopen pochopit obsah, který často ze samotné dikce zákona je obtížně srozumitelný.

Stranou nelze ponechat ani grafickou a tiskovou úroveň hodnocené publikace, která je na vysoké úrovni, jak již je u nakladatelství Wolters Kluwer zvykem. ■

JUDr. Martin Foukal, prezident Notářské komory České republiky, notář v Praze

Recenze publikace Vzory podání a smluv s vysvětlivkami

NAKLADATELSTVÍ LEGES VYDALO KNIHU „VZORY PODÁNÍ A SMLUV S VYSVĚTLIVKAMI“. PUBLIKACE NAVAZUJE NA TRADICI VZORŮ, KTERÁ SE U NÁS VYVÍJELA JIŽ Z DOBY PŘED 1. SVĚTOVOU VÁLKOU. JEJICH SBÍRKY BYLY MEZI PRÁVNICKOU I NEPRÁVNICKOU VEŘEJNOSTÍ OBLÍBENY. PŘÍZNAČNÝ BYL V TOMTO SMĚRU NÁZEV JEDNÉ TAKOVÉ KNIHY VZORŮ „PROSTONÁRODNÍ ADVOKÁT“.

Za první republiky vycházely sbírky vzorů v právnickém a nakladatelství a knihkupectví Linhart, po válce pak v nakladatelství Orbis je vydal Josef Pužman. Posléze se se značným zájmem setkávaly publikace bývalého (dnes již zesnulého) soudce Nejvyššího soudu a legislativního činitele JUDr. Milana Holuba.

Nový občanský zákoník učinil velkou část dříve vydaných vzorů smluv nepotřebnou, neboť občanskoprávní úprava se od počátku roku 2014 změnila téměř k nepoznání. Na novou situaci reagovala skupina patnácti právních expertů pod vedením dr. Jana Tuláčka.

Z autorů je pro notářskou veřejnost významný JUDr. Jiří Grygar, Ph.D., soudce Obvodního soudu pro Prahu 1, který je autorem více než šedesáti vzorů z oblasti dědického práva. Text v této oblasti přitom recenzovala JUDr. Šárka Tlášková, notářka v Praze a současná předsedkyně Mezinárodní komise prezidia Notářské komory ČR. Tato skupina vzorů obsahuje řadu úkonů v řízení o pozůstalosti (např. odmítnutí dědictví, vzdání se dědictví, výhradu soupisu, návrh dědiců o nahrazení soupisu pozůstalosti prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku). Zahrnuje však i vzory právních jednání učiněných zůstavitelem, jako jsou závět, dědická smlouva, prohlášení o vydědění, povolání vykonavatele závěti apod., včetně formy notářského

zápisu v případech, kdy je to nutné či možné. Jednotlivé vzory doprovází příslušný komentář. Vzory mohou notářům sloužit jako inspirace při pořizování právních jednání zůstavitele či v řízení o pozůstalosti. Cenné je, že publikace umožňuje i využití elektronické formy těchto vzorů.

Publikace ovšem zahrnuje i další vzory podle nového občanského zákoníku, např. z oblasti rodinného práva, vzory týkající se společného jmění manželů, podílového spoluvlastnictví, bytového spoluvlastnictví včetně stanov společenství vlastníků, nájemního a družstevního bydlení, věcných práv, autorského práva a závazků z právních jednání. Vedle vzorů podle nového občanského zákoníku obsahuje publikace i vzory podle zákona o obchodních korporacích včetně společenské smlouvy o založení společnosti s ručením omezeným či zakladatelské listiny. Konečně jsou v publikaci obsaženy i vzory podle občanského soudního řádu či podle exekučního řádu.

Z dalších spoluautorů je možno jmenovat JUDr. Danielu Kovářovou, advokátku v Praze, šéfredaktorku časopisu „Rodinné listy“ a bývalou ministryni spravedlnosti, Mgr. Michala Králíka, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu v Praze, JUDr. Stanislava Křečka, zástupce veřejné ochránčyně práv či JUDr. Danielu Šustrovou, vedoucí Kanceláře Katastrálního úřadu pro hlavní město Prahu či nakladatele JUDr. Jana Tuláčka.

Praktickému využití publikace jistě napomohou údaje obsažené v každém výtisku knihy o jednoduché možnosti získání elektronické podoby jednotlivých vzorů.

Domnívám se, že publikace se může stát prospěšnou pomůckou a inspirací pro notářskou praxi a že ji lze notářům doporučit. ■

JUDr. Karel Wawerka, emeritní notář

Udílení Randových medailí za rok 2014

LETOŠNÍ UDÍLENÍ RANDOVÝCH MEDAILÍ ZA ROK 2014 BYLO PRO ČESKÉ NOTÁŘE ZVLÁŠTĚ VÝZNAMNÉ. PROBĚHLO DNE 4. 11. 2014 VE VELKÉ AULE KAROLINA A ODEHRÁVALO SE V ROCE, KDY JEDNOTA ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ SI PŘIPOMÍNALA STÉ VÝROČÍ ÚMRTÍ A 180. VÝROČÍ NAROZENÍ SPOLUZAKLADATELE JEDNOTY ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ, VÝZNAMNÉHO ČESKÉHO CIVILISTY prof. ANTONÍNA RYTÍŘE RANDY. NAVÍC V LETOŠNÍM ROCE SI JEDNOTA ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ SI PŘIPOMÍNÁ 150. VÝROČÍ SVÉHO ZALOŽENÍ V ROCE 1864.

České notáře jistě potěší, že zlatou Randovou medailí byl z rukou předsedy Jednoty českých právníků dr. Pavla Rychetského oceněn Dr. Klaus Voschnak, bývalý dlouholetý prezident Rakouské notářské komory. Dr. Klaus Voschnak náleží k legendárním představitelům rakouského, evropského i světového notářství. Českým notářům je dobře znám již ze své vydatné pomoci naší komoře v době jejího konstituování před více než dvaceti lety.

Jeho citlivá a organizačně dobře promyšlená pomoc byla v této době zásadním přínosem a napomohla k uskutečnění úspěšné obnovy svobodného notářství v České republice. Jako konzultant významným způsobem přispěl k přijetí Notářské komory ČR za člena Mezinárodní unie latinských notářství v roce 1994 ve Vídni.

Klaus Voschnak byl v roce 2007 úspěšným prezidentem Rady notářství Evropské unie. Je také čestným prezidentem Iniciativy středoevropských notářství neboli Hexagonály, o notářství přednáší a publikuje. V loňském roce vydal knihu „Místo setkání: Střed Evropy“, která pojednává o reformě notářství ve střední Evropě v letech 1989 až 1995 z rakouského pohledu.

V neposlední řadě lze uvést, že dr. Voschnak patří k organizátorům Evropských notářských dnů, které se od roku 1989 každoročně konají v Salzburku. Konečně nelze ani opomenout iniciativu Dr. Voschnaka k pořádání nyní již tradičních pravidelných setkání českých a rakouských notářů „Vltava – Dunaj“, která se každoročně konají střídavě v rakouských či českých příhraničních městech.

Zlatou Randovu medaili převzal rovněž dr. Karel Čermák, který dlouhá léta působil jako první předseda České advokátní komory po ustavení nezávislé advokacie v devadesátých letech minulého století a jako hlavní činitel při obnově české advokacie do demokratické podoby. Dr. Karel Čermák také v letech 2003 – 2004 zastával funkci ministra spravedlnosti.

Zlatou Randovou medailí byl oceněn Dr. Klaus Voschnak, bývalý dlouholetý prezident Rakouské notářské komory.

Je znám jako moudrý právní filozof a sociolog a pověstně jsou jeho četné úvahy v časopise Bulletin advokacie. Dlouhodobě se zabýval profesionální etikou advokáta.

V neposlední řadě obdržela zlatou Randovu medaili dr. Ludmila Suchá, dlouholetá první místopředsedkyně Pražského sdružení Jednoty českých právníků a místopředsedkyně této jednoty. Dr. Suchá je všem členům

dobře známa jako vynikající a obětavá organizátorka činnosti Jednoty a jejího pražského sdružení. Je dlouholetou šéfredaktorkou „Zpravodaje Jednoty českých právníků“, který náleží k vysoce hodnoceným a oblíbeným právníckým periodikům. Dr. Suchá také patří k hlavním organizátorům mezi všemi právníckými profesemi populární přednáškové a seminární činnosti, kterou pořádá pražské sdružení Jednoty českých právníků.

Stříbrnou Randovu medaili obdržela emeritní ústavní soudkyně v letech 2003 až 2013 JUDr. Dagmar Lastovecká, která je rovněž známá jako oblíbená primátorka města Brna v letech 1994 – 1998 a posléze jako senátorka Senátu Parlamentu ČR.

Bronzové medaile převzali JUDr. Dominik Brůha, pražský advokát a odborník na medicínské a pracovní právo, a JUDr. Libor Rambousek, bývalý advokát v Brně, který inicioval vydání knihy o spisovateli Bohumilu Hrabalovi „Brněnské návraty“ a je aktivním členem Městského sdružení Jednoty českých právníků v Brně.

Slavnostní charakter udílení letošních Randových medailí zvýraznila skutečnost, že se odehrálo ve Velké aule Karolína. Slavnostní projev o nezištnosti právníků přednesl právní historik JUDr. PhDr. Stanislav Balík. Pěvecké vystoupení přednesla za doprovodu varhan Tereza Mátlová. Důstojný charakter letošního předávání Randových cen navázal na mnoha lety vytvořenou a mezi českými právníky respektovanou tradici. ■

JUDr. Karel Wawerka, emeritní notář

Návštěva viceprezidentek UINL pro Asii a Jižní Ameriku v sídle NK ČR

Praha, 13. 10. 2014

Unión Internacional del Notariado
União Internacional de Notários
International Union of Notaries

DNE 13. 10. 2014 NAVŠTÍVILA SÍDLO NOTÁŘSKÉ KOMORY ČR PREZIDENTKA ČÍNSKÉ NOTÁŘSKÉ KOMORY A VICEPREZIDENTKA UINL PRO ASII PANÍ DING LU A VICEPREZIDENTKA UINL PRO JIŽNÍ AMERIKU A NOTÁŘKA V URUGUAYI PANÍ SARA ETHEL CASTRO ESTEVES.

Paní Ding přijela v doprovodu členky Rady Čínské notářské komory a ředitelky notářské kanceláře Harbin v Heilongjiangu paní Zhang Zuhong a zástupkyně ředitele oddělení mezinárodních vztahů Čínské notářské komory paní Li Sha. Všechny hosty v sídle NK ČR přijal prezident NK ČR JUDr. Martin Foukal v doprovodu předsedkyně Mezinárodní komise prezidia NK ČR Mgr. Šárky Tláškové, JUDr. Aleny Procházkové, notářky v Praze, a členů kanceláře NK ČR.

Během jednání, které se neslo v přátelském duchu, si účastníci vyměňovali poznatky o organizaci notářství a kompetencích notářů ve svých zemích. Z jednání například vyplynulo, že v Číně je notářství organizováno podobně jako v České republice v tom ohledu, že v zemi existuje národní notářská komora, která sdružuje 31 regionálních notářských komor. Delegáti těchto regionálních komor pak volí vedení národní notářské komory. Naproti tomu v Uruguayi nejsou notáři sdruženi v klasické profesní komoře, ale v Asociaci uruguayských notářů. Ta čítá přibližně 3000 členů – notářů, na jejichž činnost nedohlíží ministerstvo spravedlnosti, ale Nejvyšší soud. Ten má také pravomoc notáře odvolat z jejich funkce.

V obou zemích mají notáři kompetence v oblasti dědictví, kde jim zejména přísluší pravomoc sepisovat závěti. Liší se však v systému evidence závětí, neboť v Číně vede evidenci závětí Čínská notářská komora, zatímco v Uruguayi je to Nejvyšší soud, který také oficiálně zahajuje veškerá dědická řízení. Více podobností mezi uruguayským a českým notářstvím lze naopak nalézt v oblasti práva obchodních společností, kde mají uruguayští notáři významné kompetence v oblasti zakládání společností s ručením omezeným a dále pak také při zakládání zemědělských družstev a nevládních neziskových organizací. Naproti tomu čínští notáři nemožou sepisovat zakladatelské listiny obchodních společností.

Více informací o čínském notářství se můžete dočíst v rozhovoru s prezidentkou čínského notářství paní Ding v rubrice Notářství v zahraničí. Paní prezidentce ještě jednou velmi děkujeme za laskavé poskytnutí tohoto rozhovoru. ■

Mgr. Kateřina Jarolímková, asistentka NK ČR
pro mezinárodní vztahy

Vltava–Dunaj 2014

VE DNECH 5. AŽ 7. ZÁŘÍ SE V RAKOUSKU, V MĚSTEČKU RETZ, NACHÁZEJÍCÍM SE VE VYHLÁŠENÉ VINAŘSKÉ OBLASTI WEINVIERTEL SPOLKOVÉ ZEMĚ DOLNÍ RAKOUSY (NĚM. NIEDEROESTERREICH), KONALO JIŽ V POŘADÍ 19. TRADIČNÍ SETKÁNÍ ČESKÝCH A RAKOUSKÝCH NOTÁŘŮ NAZVANÉ „VLTAVA-DUNAJ“.

Jedná se o setkání, které je pro výměnu informací mezi českými a rakouskými notáři zásadní a které v minulosti opakovaně přispělo k zavedení nových institutů, souvisejících s notářskou činností, do českého právního řádu (např. rejstřík zástav atd.).

Pro tento rok byla pro odbornou část setkání zvolena dvě témata, a sice „Důchodové zabezpečení notářů“ a dále „Srovnání nové právní úpravy dědického práva v České republice s právní úpravou platnou v Rakousku“.

Odbornou část setkání zahájil Dr. Felix Proksch, ředitel Pojišťovny rakouského notářství, svým příspěvkem na téma „Důchodové zabezpečení notářů“. V úvodu zmínil důvody vytvoření vlastní stavovské pojišťovny, kterými jsou zejména ohrožení státních modelů důchodového zabezpečení obyvatelstva v důsledku celé řady faktorů. Mezi nejvýznamnější z nich patří demografický vývoj evropské populace, stoupající míra nezaměstnanosti a opakující se ekonomické a finanční krize.

Rakouská notářská komora má, obdobně jako některé jiné členské státy EU (např. Spolková republika Německo, Francie, Itálie, státy Beneluxu atd.), vlastní stavovskou pojišťovnu (tzv. Versicherungsanstalt des österreichischen Notariats – překl. Pojišťovna rakouského notářství). Naopak Česká republika je, společně se státy jako Španělsko, Portugalsko, Slovensko nebo pobaltské státy, státem, kde stavovská pojišťovací instituce momentálně neexistuje.

Dr. Proksch vyzvedl skutečnost, že základy této instituce byly položeny již v roce 1858, kdy na tehdejším historickém území Země koruny české byl založen „Spolek pro vdovy a sirotky notářů v Království českém“. Jednalo se o první model sociálního zabezpečení notářů, resp. jejich rodinných příslušníků, na území Rakouského císařství, jehož cílem bylo hmotně zabezpečit rodinu notáře v případě jeho úmrtí.

Na území dnešního Rakouska byl v roce 1862 založen tzv. „Podpůrný spolek pro advokáty, notáře, jejich pomocné síly, vdovy a sirotky pro všechny země Rakouského císařství“. Dále Dr. Proksch shrnul historii sociálního zabezpečení notářství do 20 století a následně uvedl, že aktuální právní úprava penzijního pojištění notářů a notářských kandidátů

v Rakousku je obsažena v zákoně o pojištění notářů z roku 1972 (něm. Notarversicherungsgesetz), v platném znění.

Pojišťovací instituce rakouského notářství je veřejnoprávní korporací, která má vlastní právní subjektivitu a je jednou ze složek systému rakouského sociálního zabezpečení, avšak nadanou významnou mírou autonomie. Pojištění se vztahuje na případy nemožnosti výkonu činnosti notáře, resp. notářského kandidáta, ať z důvodu nemožnosti pro nemoc, pro jinou překážku výkonu činnosti notáře nebo pro případ skončení výkonu funkce notáře po dosažení 70 let věku, nebo pro úmrtí notáře.

Přispívat do systému jsou povinni všichni členové, tedy notáři a notářští kandidáti. Příspěvky jsou odváděny každý měsíc a jejich výše je velmi podrobně rozpracována ve shora uvedeném zákoně. Notáři (494 notářů v roce 2014) a notářští kandidáti (476 notářských kandidátů v roce 2014) hradí v průměru 14 % z téměř veškerých příjmů (s výjimkou nemnoha případů, které jsou osvobozeny), tedy ne pouze z těch, které souvisí s notářskou činností. Konkrétní výši sazby stanoví valná hromada Pojišťovny rakouského notářství vždy pro každý rok, s tím, že zohledňuje předpokládaný vývoj na dobu 20 let. Dalšími přispěvateli jsou od roku 2002 bývalí notáři, které z tohoto systému pojištění pobírají starobní penzi. Konkrétní výši příspěvku těchto osob pro každý rok stanoví valná hromada pojišťovny rakouského notářství. Výše příspěvku je vyjádřena procentuální sazbou a nesmí překročit 2,3 % příjmů, které bývalí notáři z tohoto systému pobírají. Výše procentuální sazby se dlouhodobě drží pod 1 %.

Ročně se na příspěvcích vybere zhruba 27 milionů EUR. Naopak výdaje např. tento rok činí zhruba 26,6 milionů EUR.

Pro představu uvedl Dr. Proksch, že tento rok se ze systému vyplácí 239 starobních penzí, 7 penzí pro nemožnost výkonu povolání, 170 vdovských a vdoveckých penzí, a 14 sirotčích důchodů.

(AP = starobní penze; WiP – vdovská nebo vdovecká penze; WaiP = sirotčí penze)

Jedním z důvodů pro zavedení tohoto systému důchodového zabezpečení je skutečnost, že stát, na rozdíl od jiných systémů důchodového zabezpečení v Rakousku, do tohoto systému neposkytuje žádný státní příspěvek a tudíž nepředstavuje zátěž pro státní rozpočet.

Fungování tohoto modelu, postaveného na průběžném financování, kdy zdrojem je povinné pojištění, a realizovaném veřejnoprávní korporací, se osvědčilo v praxi a je doslova exportním artiklem. Např. v Rumunsku byl, právě za podpory Rakouska, zaveden totožný systém, který momentálně je již zcela funkční.

Následně za českou delegaci pronesl JUDr. Martin Foukal zhodnocení situace v České republice a vyjádřil se o přínosnosti vlastního systému důchodového pojištění pro notářský stav, avšak zmínil též úskalí, která by mohla spočívat v náročnosti zabezpečení chodu takového systému a potřebě získat silného partnera, který by chod tohoto systému zabezpečil.

Dr. Proksch, který je ředitelem Pojišťovny rakouského notářství, následně přislíbil maximální podporu z rakouské strany při zavedení tohoto systému důchodového zabezpečení notářů v České republice, a to jak osobní účastí při jednáních s institucemi v České republice, ale též poskytnutím veškerých potřebných materiálů.

Dalšího tématu, kterým bylo „**Srovnání nové právní úpravy dědického práva v České republice s právní úpravou platnou v Rakousku**“, se v roli přednášejících ujali Mag. Alexander Winkler, notář se sídlem ve Vídni a Mgr. Bohumil Kunc, notářský kandidát JUDr. Lenky Řezáčové, notářky se sídlem ve Zlíně. Oba přednášející vybrali z daného tématu několik právních institutů, s jejichž právní úpravou v dané zemi seznámili auditorium, vždy nejprve Mgr. Kunc a následně Mag. Winkler a bezprostředně po představení každého z těchto institutů následovala diskuse. Pokusím se níže shrnout to nejzásadnější, co k jednotlivým právním institutům zaznělo.

PRVNÍ INSTITUT – DĚDICKÁ SMLOUVA

V obou právních úpravách se jedná o vícestranné pořízení pro případ smrti, které může být měněno pouze na základě shodného projevu vůle všech účastníků a jedná se tedy o nejsilnější dědický titul. V České republice může dědickou smlouvu uzavřít na straně jedné zůstavitel a na straně druhé jakýkoliv subjekt, resp. více subjektů. Občanský zákoník platný v České republice (dále také „NOZ“) nestanoví žádná omezení, kdo může být subjektem dědické smlouvy. Občanský zákoník platný v Rakousku (dále také „ABGB“) koncipuje dědickou smlouvu výhradně jako smlouvu buď mezi manželi, registrovanými partnery nebo snoubenci navzájem (v případě snoubenců s účinností k okamžiku uzavření manželství). ABGB, na rozdíl od NOZ, nepřipouští, aby dědickou smlouvou byla k dědění povolána osoba odlišná od smluvní strany, tedy jednoho z manželů, registrovaných partnerů nebo snoubenců.

Další shodný znak spočívá v zákonném požadavku formy veřejné listiny, tedy notářského zápisu. ABGB však navíc pro veškerá pořízení pro případ smrti sepsaná ve formě notářského zápisu vyžaduje přítomnost buď dvou svědků úkonu, nebo jednoho notáře (v rakouském právu platí, že jeden notář se rovná dvěma osobám).

Obě právní úpravy shodně stanoví, že zůstavitel může dědickou smlouvou pořídit nejvýše o $\frac{3}{4}$ svého majetku – pozůstalosti (posuzováno dle obou právních úprav ke dni úmrtí zůstavitele). Pokud zůstavitel pořídí o větší částí pozůstalosti než o $\frac{3}{4}$, pak je pořízení ohledně části přesahující $\frac{3}{4}$ pozůstalosti neplatné. Pokud však předmětné pořízení splňuje zákonné formální požadavky pro závět, pak je nahlíženo jako na závět.

V Rakousku, na rozdíl od České republiky, mohou manželé nebo registrovaní partneři pořídit společnou závět v jedné listině. V Rakousku je tedy častou praxí, že manželé uzavřou ohledně $\frac{3}{4}$ pozůstalosti dědickou smlouvu a v téže listině pořídí ohledně zbylé $\frac{1}{4}$ vzájemnou závět.

Česká právní úprava nepřipouští uzavření dědické smlouvy v zastoupení na základě plné moci. V Rakousku však Nejvyšší soudní dvůr (německy „Oberlandesgericht“) dovedl, že toto možné je.

DRUHÝ INSTITUT – ZŘEKnutí SE DĚDICKÉHO PRÁVA

Obě právní úpravy koncipují zřeknutí se dědického práva jako smlouvu mezi zůstavitelem a tím, kdo se svého práva zříká.

V Rakousku se pro účely vyřešení majetkoprávních poměrů v rámci rodiny pro případ úmrtí zůstavitele jedná o velmi frekventovaný institut. Nejčastěji je využíván v případech, kdy zůstavitel má tzv. nepominutelného dědice, který má nárok na povinný díl a u kterého si zůstavitel přeje, aby, a to z jakéhokoli důvodu, předmětný nárok na povinný díl pozbyl. Nárok na povinný díl však může, s výjimkou situací, kdy je daná osoba platně vyděděna nebo kdy je dědicky nezpůsobilá, pozbyt pouze vlastním projevem vůle právě tzv. zřeknutím se svého práva.

Pro uzavření takové smlouvy vyžaduje česká právní úprava obligatorně formu notářského zápisu. Rakouská právní úprava vedle formy notářského zápisu připouští uzavření této smlouvy formou záznamu souhlasného projevu vůle smluvních stran do protokolu před soudem.

Rakouská úprava na rozdíl od té české připouští zastoupení při uzavírání dohody o zřeknutí se dědického práva, a to na základě plné moci s úředně ověřenými podpisy.

Pro zrušení zřeknutí vyžaduje ABGB formu notářského zápisu nebo projev vůle do protokolu před soudem, naproti tomu dle NOZ postačí pro zrušení takové smlouvy forma soukromé listiny, což oslabuje tento institut jako takový.

Česká právní úprava umožňuje zřeknout se budoucího dědického práva po zůstaviteli, tedy práva na povinný díl včetně práva z dědické posloupnosti, v takovém případě se jedná o zřeknutí se úplné, nebo se dědic zřeká pouze části svého budoucího dědického práva, např. práva na povinný díl. Dle úpravy v NOZ není zcela zřejmé, zda je možné se vzdát dědického práva k určité věci. V Rakousku je zřeknutí ve vztahu ke konkrétní věci běžnou praxí.

Zřeknutí se dědického práva může být, dle obou právních úprav, učiněno buď obecně (pokud se smluvní strany nedohodnou jinak, působí zřeknutí i vůči potomkům osoby, která se svého dědického práva zřekla a její dědický podíl tak přiroste poměrně ostatním dědicům), nebo je učiněno ve prospěch třetí osoby (odlišné od zákonných dědiců), s tím, že zřeknutí ve prospěch třetí osoby je účinné pouze tehdy, stane-li se osoba, v jejíž prospěch bylo zřeknutí učiněno, dědicem zůstavitele.

TŘETÍ INSTITUT – VEDLEJŠÍ DOLOŽKY V ZÁVĚTI

Pod vedlejší doložky v závěti řadí obě právní úpravy podmínky, doložení času a příkaz. Dle občanského zákoníku z roku 1964, platného v České republice do 31.12.2013, se k vedlejším doložkám v závěti nepřihlíželo, čímž často došlo k nenaplnění zůstavitelovy vůle. Jedním z principů dědického práva dle nové právní úpravy je naopak požadavek, aby v nejvyšší možné míře byla respektována vůle zůstavitele.

Vedlejší doložky v závěti představují v obou právních úpravách možnost, jak vyjádřit vůli zůstavitele.

K některým z těchto doložek se, dle obou právních úprav, ze zákona nepřihlíží a dle ABGB mohou některé doložky dokonce způsobit neplatnost celého pořízení pro případ smrti jako takového. Dle NOZ se nepřihlíží např. k takové doložce, která směřuje pouze ke zřejmému obtěžování dědice nebo odkazovníka ze zjevné zůstavitelovy svévole, nebo která zjevně odporuje veřejnému pořádku, je nesrozumitelná nebo která ukládá dědici či odkazovníkovi, aby uzavřel nebo neuzavřel manželství, popřípadě aby v manželství setrval, anebo aby manželství zrušil.

Dle ABGB jsou některé podmínky reálně nemožné nebo nedovolené pro rozpor se zákonem nebo dobrými mravy (např. určitá osoba se má stát dědicem po zůstaviteli pouze tehdy, pokud do dne úmrtí zůstavitele uzavře manželství s osobou šlechtického stavu).

Na rozdíl od úpravy v NOZ stanoví ABGB, že nemožná nebo nedovolená odkládací podmínka činí celé pořízení pro případ smrti neplatným.

Naopak nemožná nebo nedovolená rozvazovací podmínka je dle ABGB nicotná a nepůsobí neplatnost celého pořízení pro případ smrti. Dle ABGB je přípustnou např. podmínka – pokud neuzavře s určitou osobou manželství. Za nepřipustnou považuje podmínku – pokud s určitou osobou, nebo

s osobou určitého náboženského vyznání nebo určité národnosti, uzavře manželství.

Příkaz je koncipován v obou úpravách prakticky totožně. Dle NOZ i dle ABGB je možné splnění příkazu vymáhat soudně.

V rámci rakouského řízení o pozůstalosti se veškeré vedlejší doložky uvádějí v konečném usnesení o pozůstalosti a v případě jejich porušení pozbude dědic to, co mu bylo zůstaveno.

ČTVRTÝ INSTITUT – SVĚŘENSKÉ NÁSTUPNICTVÍ

Úprava svěřenského nástupnictví v NOZ je prakticky identická s úpravou v ABGB. Jedním z rozdílů je časové omezení svěřenského nástupnictví, tedy okamžik zániku svěřenského nástupnictví ze zákona.

Dle NOZ zaniká svěřenské nástupnictví, pokud dědictví nabude první svěřenský nástupce, který nebyl zůstavitelovým současným, nejpozději však uplynutím 100 let od smrti zůstavitele. Je-li však povoláno více svěřenských nástupců, z nichž někteří v době smrti zůstavitele jako osoby ještě neexistují, zanikne svěřenské nástupnictví, jakmile jmění nabude první svěřenský nástupce z těch, kteří nebyli zůstavitelovými současnými. ABGB rovněž neomezuje počet svěřenských nástupců, kteří jsou zůstavitelovými současnými. Pro ty, kteří nejsou zůstavitelovými současnými, se stanoví omezení co do trvání svěřenského nástupnictví pro movité věci omezením na dva stupně a u nemovitých věcí na jeden stupeň nabytí svěřenského nástupnictví.

Dle procesní úpravy platné v Rakousku musí být v případě svěřenského nástupnictví proveden z úřední povinnosti soupis majetku, ke kterému bylo svěřenské nástupnictví zřízeno, tento majetek musí být oceněn, pokud se jedná o nemovitou věc, musí dojít k vyznačení svěřenského nástupnictví do pozemkové knihy (něm. Grundbuch) a omezení vlastnického práva předního dědice svěřenským nástupnictvím musí být uvedeno v konečném usnesení o dědictví (tzv. Einantwortungsbeschluss).

PÁTÝ INSTITUT – POVINNÝ DÍL

Povinný díl přiznává NOZ pouze nepominutelným dědicům. V tom, kdo je nepominutelným dědicem, navázal NOZ na předchozí právní úpravu a za nepominutelné dědice označuje děti zůstavitele a není-li jich, pak jejich potomky, kteří vstupují do postavení svých právních předchůdců.

Naproti tomu úprava ABGB pojímá okruh nepominutelných dědiců šířeji a řadí do něho nejbližší příbuzné, tedy potomky, manžele, resp. registrované partnery, a pokud není potomků zůstavitele, pak rodiče zůstavitele.

Povinný díl koncipuje jak NOZ, tak ABGB nikoliv jako konkrétní podíl na pozůstalosti, ale jako peněžitý nárok. Odchylnou dohodu nepominutelného dědice s ostatními dědici však obě právní úpravy připouštějí.

Konkrétní nárok stanoví NOZ ve výši $\frac{3}{4}$ zákonného dědického podílu pro nezletilého nepominutelného dědice a ve výši $\frac{1}{4}$ zákonného dědického podílu pro zletilého nepominutelného dědice. ABGB stanoví nárok nepominutelného dědice ve výši $\frac{1}{2}$ zákonného dědického podílu, s výjimkou rodičů zůstavitele, kteří jako nepominutelní dědicové mají nárok pouze ve výši $\frac{1}{3}$ zákonného dědického podílu.

Dědický podíl nepominutelného dědice může být snížen v důsledku započtení na dědický podíl, a to např. darů nebo jiných zvýhodnění poskytnutých za života zůstavitele, s výjimkou obvyklých darování. Započtení se dle NOZ provádí v hodnotě k okamžiku realizace takového zvýhodnění. NOZ obsahuje, v porovnání s občanským zákoníkem platným do konce roku 2013, novou úpravu započtení, dle které se započte to, co nepominutelný dědic od zůstavitele bezplatně obdržel v posledních třech letech před jeho smrtí, ledaže zůstavitel přikáže, aby se započtení provedlo za delší dobu. Dále se na povinný díl potomka započte to, co mu zůstavitel dal za svého života na úlevu v nákladech spojených se založením samostatné domácnosti, se založením manželského či obdobného soužití nebo s nástupem povolání či se počítáním podnikání. Na povinný díl se započte i to, co zůstavitel použil na úhradu dluhů zletilého potomka. Stalo-li se tak dříve než v posledních třech letech před zůstavitelovou smrtí, provede se započtení, pokud zůstavitel neprojeví opačnou vůli.

ABGB rozlišuje, zda jde o započtení na podíl nepominutelného dědice, které není časově nikterak omezené nebo zda se jedná o započtení na podíl jiného než nepominutelného dědice, které se týká pouze zvýhodnění poskytnutých dva roky před smrtí zůstavitele. Započtení se rovněž provádí v hodnotě k okamžiku poskytnutí.

Dle ABGB je nepominutelný dědic účastníkem dědického řízení a má možnost požadovat provedení soupisu pozůstalosti a jejího ocenění. Pokud je nepominutelný dědic nezletilý nebo omezený ve svéprávnosti, musí být jeho nárok na povinný díl uspokojen nebo zajištěn (např. zástavním právem) v rámci konečného rozhodnutí o dědictví.

POSLEDNÍ TÉMA – SOUPIS POZŮSTALOSTI

Toto opatření slouží, dle úpravy NOZ i ABGB, k řádnému zjištění rozsahu pozůstalosti.

Dle NOZ nařídí notář soupis pozůstalosti v případech, kdy dědic uplatní právo výhrady soupisu, pokud je to potřebné pro výpočet povinného dílu, je-li mezi dědici tzv. osoba pod zvláštní ochranou (tj. osoba nezletilá, omezená ve svéprávnosti, neznámá či veřejně prospěšná právnická osoba) a v určitých případech i na žádost věřitele.

Dle ABGB se soupis pořídí, pokud byla podána tzv. podmíněná dědická přihláška (týkající se omezeného ručení), pokud tak vyžaduje nepominutelný dědic nebo správce pozůstalosti, pokud je nepominutelný dědic nezletilý nebo omezený ve svéprávnosti, pokud povolal zůstavitel svěřen-

ského nástupce anebo pokud zůstavitel zřídil v pořízení pro případ smrti nadaci, pokud bylo schváleno odlučení pozůstalosti anebo pokud pozůstalost připadla jako odúmrť státu.

Soupis pozůstalosti by měl představovat kompletní soupis majetku a závazků náležejících do pozůstalostního jmění ke dni úmrtí zůstavitele. Movitý majetek bývá nejčastěji oceněn soudním znalcem ustanoveným soudním komisařem. U drobného majetku může postačit souhlasné prohlášení dědiců, pokud by náklady soudního znalce překročily hodnotu oceňovaného majetku. Nemovité věci bývají oceňovány trojnásobkem tzv. daňové jednotkové ceny (něm. steuerlicher Einheitswert). Jedná se o hodnotu určenou na základě zákona o oceňování místně příslušným finančním úřadem a slouží jako podklad pro vyměření celé řady daní. Pouze pokud na tom některý z účastníků trvá, je nemovitá věc oceněna soudním znalcem. Soupis pozůstalosti je dle ABGB opatřením důkazního charakteru, které má vztah pouze k danému řízení o pozůstalosti a v žádném případě nemá vliv na třetí osoby.

Na rozdíl od úpravy dle NOZ má soupis pozůstalosti dle ABGB vždy ten účinek, že poskytuje ochranu dědicům tím, že odpovídají za dluhy zůstavitele jen do výše ceny majetku uvedeného v soupisu pozůstalosti, a to bez ohledu na to, kdo uplatnil výhradu soupisu majetku. Ochrana je v ten moment poskytnuta všem dědicům bez rozdílu. Dle úpravy v NOZ je tato ochrana poskytnuta pouze těm dědicům, kteří výhradu soupisu uplatnili a dále státu, který má pozůstalost nabýt jako odúmrť.

S ohledem na aktuálnost nové právní úpravy dědického práva v České republice a na skutečnost, že na celou řadu otázek nedává samotný text zákona přímou odpověď a dosud není k dispozici příslušná judikatura, nabízí nám rakouské právo jedinečnou příležitost představit si možné budoucí vývojové tendence českého dědického práva.

Setkání s rakouskými kolegy bylo opět velmi přínosné a organizace celé akce byla na vysoké úrovni. Závěr setkání byl věnován kultuře a společenskému setkání. Doufám, že i setkání v roce 2015 bude pokračovat ve stejném duchu. ■

Mgr. Daniel Borský, notářský kandidát
JUDr. Borské, notářky v Praze

Zpráva z cesty JUDr. M. Foukala na zasedání Správní rady CNUE do Bruselu

DNE 18. ZÁŘÍ 2014 SE V BRUSELU V SÍDLE CNUE JUDr. MARTIN FOUKAL, PREZIDENT NK ČR, A Mgr. RADIM NEUBAUER, PREZIDENT NK PRO HLAVNÍ MĚSTO PRAHU, ÚČASTNILI ZASEDÁNÍ SPRÁVNÍ RADY CNUE.

HLAVNÍ JEDNACÍ BODY JEDNÁNÍ:

1) Zpráva prezidenta CNUE pro r. 2014, Dr. A. Michielsense

Vzhledem k tomu, že zasedání Správní rady CNUE se konalo po volbách do Evropského parlamentu a v době sestavování nové Evropské komise, byli členové Správní rady informováni o tom, že předseda Evropské komise, Jean-Claude Juncker, plánuje centralizovat komunikaci kolem své osoby a hodlá pracovat s týmem sedmi místopředsedů. Z hlediska evropského notářství bude velmi důležitý první místopředseda, Frans Timmermans z Nizozemska, který bude odpovídat za zlepšení regulačních pravidel, vztahů mezi evropskými institucemi a za právní otázky. Právě postavení místopředsedů Evropské komise je podle Junckera pro práci jeho sestavy klíčové, mají fungovat jako jakýsi „filtr“ mezi ním a skupinami komisařů. České eurokomisařce Věře Jourové má být přidělen resort spravedlnosti, spotřebitelské politiky a rovnosti pohlaví.

2) Diskusní oběd v sídle CNUE dne 7. října 2014

Prezident CNUE, Dr. André Michielsens, informoval o konání tzv. Týdne malých a středních podniků v Bruselu počátkem října, v jehož rámci CNUE připravuje uspořádat ve svém sídle diskusní oběd za účasti asi 60 pozvaných hostů z řad notářství i mimo něj. Při této příležitosti bude CNUE oficiálně veřejnosti prezentovat svůj dokument Plán 2020 (existuje již v 8 jazykových verzích), který bude tvořit strategii evropského notářství až do roku 2020. Při této příležitosti budou vytvořeny dva diskusní panely, z nichž první – moderovaný prezidentem Spolkové notářské komory ze SRN, panem Timmem Starkem – se bude zabývat úlohou notáře při konkrétní pomoci malým a středním podnikům, např. v souvislosti s poskytováním poradenství při zakládání společností, změně jejich stanov apod. Druhý panel za moderace italského notáře, pana Corrado Malbertiho bude věnován návrhu směrnice o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem (tzv. SUP – *societas unius personae*), který je evropským notářstvím považován za nebezpečný pro evropskou ekonomiku, neboť např. zakládání společností má

probíhat on-line, aniž by bylo možno zjistit totožnost zkladatele, jeho způsobilost apod. Uvedený návrh směrnice bude nicméně ještě předmětem jednání v Radě a v Evropském parlamentu.

3) Program vzdělávání evropských notářů

Koordinátorka programu vzdělávání CNUE, paní Cindy Fökehrer z Rakouska, informovala členy Správní rady o probíhajícímu projektu notářského vzdělávání, který má být slavnostně zakončen závěrečným seminářem v Paříži dne 6. listopadu 2014 a jehož dosavadní průběh je ze strany příslušných orgánů Evropské komise velmi kladně hodnocen. Paní Fökehrer uvedla, že je možnost zažádat o kofinancování dalšího projektu vzdělávání (tzv. program vzdělávání II) u Evropské komise, jehož obsahem by mohlo být nařízení o dědictví (podrobnosti, konkrétní použití, EDO), manželské majetkové režimy a mezinárodní právo soukromé. Tento program v délce dvou let by byl organizován v rámci seminářů pro vždy cca 60 notářů s tím, že celkové náklady podle současného rozpočtu by činily 600 000 – 700 000 EUR, a byl by z 80 % hrazen Evropskou komisí. Novinkou by bylo pořádání tzv. „Master classes“ pro pouze 12 notářů, kteří by mohli projednávaná témata probírat do větší hloubky.

Prezident CNUE, Dr. André Michielsens, připomenul, že vzdělávání notářů je jednou z priorit v Plánu 2020, který CNUE již schválila a že představuje důležitý signál vůči evropským institucím. Pro konečné rozhodnutí však bude zapotřebí ještě vypracovat vyvážený rozpočet. ■

Ing. Ivana Horáková, spolupracovnice Mezinárodní komise, a Mgr. Radim Neubauer, člen prezidia NK ČR, prezident NK ČR pro hl. m. Prahu a notář v Praze

Zpráva z cesty JUDr. M. Foukala na zasedání Rady předsednictví, Generální rady a Shromáždění členských notářství UINL v Budapešti 8.-11. října 2014

Ve dnech 8.-11. října 2014 se v hlavním maďarském městě Budapešti sešlo zasedání Rady předsednictví a Generální rady UINL, kterého se účastnil JUDr. Martin Foukal, prezident NK ČR, jako řádný člen těchto dvou nejvyšších orgánů UINL. Jednání Generální rady a Shromáždění členských notářství byla rovněž přítomna členka Generální rady, Mgr. Šárka Tlášková, předsedkyně Mezinárodní komise NK ČR. Celé zasedání uvedených orgánů UINL řídil prezident této organizace, Dr. Daniel Sédar Senghor, senegalský notář.

Unión Internacional del Notariado
Union Internationale du Notariat
International Union of Notaries

prohlubovat vztahy s notářstvími, která ještě z různých důvodů – hlavně politických – nespĺňují zatím podmínky pro přijetí do UINL. Jedná se o notářství Ázerbájdžánu, Běloruska, Iránu, Laosu a Kambodže. Těmto notářstvím bude poskytována odborná pomoc zvláště v případě potřeby přípravy nové legislativy nebo případných legislativních změn.

V rámci zahájení zasedání uvítal účastníky zasedání prezident Maďarské notářské komory (Magyar Országos Közjegyzői Kamara), Dr. Ádam Tóth, který stručně charakterizoval současnou situaci maďarského notářství (specifickou činností maďarských notářů již řadu let je vydávání platebních rozkazů, kdy lhůta pro jejich vydávání byla stanovena na 72 hodin) a jeho aktuální úkoly (od března 2014 byli maďarští notáři pověřeni vedením evidence, tzv. zajištění úvěrových pohledávek /movité zástavy, leasing, faktoring, výhrada vlastnického práva/ a vedením registru smluv o manželském majetkovém režimu).

Kromě obvyklých bodů jednání, jako např. pravidelné zprávy nejvyšších představitelů UINL, předsedů jednotlivých kontinentálních i mezikontinentálních komisí a pracovních skupin a finanční zprávy pokladníka, byla na programu budapešťského zasedání Rady předsednictví a Generální rady řada důležitých témat:

a) Vztahy s CNUE: Je žádoucí usilovat o konstruktivní a vzájemně přínosnou spolupráci mezi CNUE a UINL (především v rámci její Komise pro evropské záležitosti CAE, kde jsou kromě členských zemí CNUE zastoupeny rovněž státy jako např. Rusko, Turecko, Švýcarsko atd.), a to zvláště v otázkách společného zájmu při pravidelné vzájemné výměně informací. Tato spolupráce by se mohla konkretizovat např. formou pomoci zástupců CAE v rámci pracovních skupiny CNUE či pořádáním společných zasedání zemí CAE a CNUE. Úloha CAE je zcela kompatibilní s úlohou CNUE, aniž by zde muselo docházet k jakémukoliv zasahování do kompetencí, které obě tyto struktury mají.

b) UINL prostřednictvím své Komise pro mezinárodní notářskou spolupráci (CCNI), jejímž posláním je napomáhat rozvoji základních principů notářství latinského typu, hodlá

c) Plánovaná mezinárodní konference o nabývacích titulech k půdě, kterou UINL hodlá pořádat spolu se Světovou bankou v Hanoji (Vietnam) v termínu 12.-13. prosince 2014 a která by měla navázat na obdobné konference, jež UINL v minulosti pořádala pro jiné kontinenty (Afrika, Latinská Amerika). Cílem těchto významných konferencí je posoudit, jak mohou notáři v této specifické oblasti činnosti nejlépe přispívat svou činností k rozvoji svých zemí a porovnat různé metody získávání nabývacích titulů v rozvojových státech. Odbornou přípravou této konference byl pověřen bývalý prezident UINL, Dr. Jean-Paul Decorps, francouzský notář.

d) Nově vytvořená pracovní skupina UINL „Task Force Civil Law-Common Law“ byla pověřena shromáždit a zpracovat podrobné informace o všech notářských komorách/asociacích z anglosaského světa, které usilují o sblížení a popř. o pozdější členství v UINL (Irsko, Skotsko a Wales, americké státy Alabama a Florida, kanadská provincie Britská Kolumbie, australské státy Victoria a Nový Jižní Wales). V květnu 2014 odjela delegace UINL na zdvořilostní návštěvu do Britské Kolumbie.

Hovoří dr. Ádám Tóth, prezident Maďarské notářské komory

e) Účastníci zasedání byli podrobně informováni o úspěšně se rozvíjícím projektu „Oběh notářských zápisů“ s použitím bezpečnostního notářského kolku, jehož zkušební fáze byla rozšířena z původních 10 na současných 30 zemí. Realizaci tohoto významného projektu byl pověřen italský notář Franco Salerno-Cardillo.

f) Zástupci francouzského notářství informovali o zahájených přípravách ke konání příštího XXXVII. mezinárodního kongresu UINL, který se uskuteční v Paříži v termínu 19.-22. října 2016. Prezidentem kongresu byl vybrán španělský notář a uznávaný odborník na občanské právo, Dr. Pedro Carrión García de Parada.

Účastníci zasedání všech orgánů UINL konstatovali, že Maďarská notářská komora zvládla náročnou organizaci skvěle a zasloužila si uznání. ■

Ing. Ivana Horáková, spolupracovnice Mezinárodní komise,
JUDr. Martin Foukal, prezident Notářské komory
České republiky, notář v Praze

ENN přeshraniční workshop o notářské činnosti

POD ZÁŠTITOU NOTÁŘSKÉ KOMORY SLOVENSKÉ REPUBLIKY SE DNE 21. 10. 2014 USKUTEČNIL V PROSTORÁCH HOTELU CROWNE PLAZA V BRATISLAVĚ PŘESHHRANIČNÍ SEMINÁŘ O NOTÁŘSKÉ ČINNOSTI (ENN CROSS-BORDER WORKSHOP ON NOTARIAL ACTIVITY).

Seminář byl organizovaný Radou notářství Evropské unie (CNUE) prostřednictvím Evropské notářské sítě (ENS) za finančního přispění Evropské komise v rámci dotačního programu JUST/2014/JCOO/OG/NE14/6451.

Cílem semináře bylo přímé propojení notářů v přeshraničních regionech Evropy a usnadnění konkrétním a interaktivním způsobem výměnu právních informací, znalostí a osvědčených postupů týkajících se vnírostátních právních předpisů, postupů a dokumentů, které se často využívají v notářské činnosti. Seminář ve formě diskusní platformy byl určen pro 20 notářů ze Slovenska, České republiky, Rakouska a Maďarska. Za Českou republiku se semináře účastnili Mgr. Martin Říha – notář v Plzni, JUDr. Iva Celnarová – notářka v Břeclavi, Mgr. Daniel Borský – notářský kandidát JUDr. Jany Borské, notářky v Praze a Mgr. Ing. Tomáš Kremr – notářský kandidát a trvalý zástupce Marie Filipi, notářky v Hodoníně.

Seminář byl rozdělen do dvou bloků. Dopolodní blok byl zaměřen na praktické aspekty při vypořádání dědictví s ohledem na majetkové důsledky (zejména na majetkový režim manželů nebo partnerů). Tématem odpolední části bylo zakládání a slučování obchodních společností a právní požadavky na jejich registraci v obchodním rejstříku (s ohledem na aktuální vývoj na evropské úrovni). Oba bloky byly zahá-

jeny stručnými prezentacemi právní úpravy v daném státě, na které pak navázala diskuse k danému tématu.

Předmětem diskuse byly např. vývoj a postavení notářů ve Slovenské republice, porozsudková agenda soudu v dědických věcech, rozvrh práce soudních komisařů, aplikace judikatury ve věcech českého dědického práva slovenskými soudy, historický exkurs a současné postavení manželů, partnerů, majetkového režimu manželů a partnerů a jejich ochrany v maďarském právu, resp. v základním zákoně („nová ústava“) a novém občanském zákoníku, podmínky zakládání obchodních společností, jejich registrace, zápis do obchodního rejstříku a úprava přímého zápisu do obchodního rejstříku notářem v České republice.

Přeshraniční seminář byl pro účastníky velmi užitečný a přínosný. Velký dík zasluží Notářská komora Slovenské republiky za dokonalou organizaci semináře a za připravené záze-
mí, které měli účastníci k dispozici. ■

Mgr. Ing. Tomáš Kremr, zástupce Marie Filipi,
notářky v Hodoníně

Zasedání Správní rady CNUE

Brusel, 16. 10. 2014

Jedním z hlavních témat jednání Správní rady Rady notářství Evropské unie (CNUE) konaného dne 16. 10. 2014 v Bruselu byl návrh směrnice o soukromé jednočlenné společnosti s ručním omezením (*SUP: societas unius personae*), který představila Evropská komise. Deklarovaným cílem je vytvořit novou formu evropské obchodní společnosti, která by měla být určena pro malé a střední podnikatele, a která v maximální možné míře odstraní vše, co je Komisí chápáno jako překážky v podnikání. Návrh směrnice je tak výsledkem absolutní liberalizace v oblasti zakládání a fungování obchodních společností (označováno též jako „race to the bottom“). Předpokládá např. založení on-line bez fyzické přítomnosti zakladatele, zakladatelský dokument v podobě soukromé listiny dle vzorového formuláře, absenci kontroly veřejnou institucí či notářem a přijímání veškerých rozhodnutí jediného společníka včetně těch nejzásadnějších, týkajících se přeměn, přemístění sídla či změn základního kapitálu v prosté písemné formě. Ze stručného popisu vyplývá, že inspirací při přípravě návrhu nařízení byla Komisi především oblast angloamerického práva. Je třeba zdůraznit, že odstraňování údajných „překážek v podnikání“ s sebou nese mnohem závažnější problémy.

Těmi jsou zejména nemožnost ověření, kdo je skutečným zakladatelem, což je klíčový aspekt ve vztahu k opatřením proti praní špinavých peněz, odklon od teorie skutečného sídla k formálnímu sídlu registrace a odbourání předběžného přezkumu zákonnosti rozhodnutí jediného společníka veřejnou institucí. Předpokládá se tak neformálnost i těch rozhodnutí, která mají pro společnost zcela zásadní význam. Znepokojující je rovněž záměr Komise přijmout předpis nikoli formou nařízení, ale ve formě směrnice, pro jejíž schválení není potřeba jednomyslný souhlas Evropské rady. Důvod je zcela zřejmý: nařízení by s ohledem na dosavadní neúspěchy Komise při projednávání předpisů z oblasti práva společností mělo při projednávání jen malou šanci na úspěch.

Správní rada CNUE rovněž schválila pokračování příprav dalšího programu vzdělávacích seminářů evropských notářů v oblasti mezinárodního práva. K organizaci jednoho ze seminářů se přihlásilo i české notářství. ■

Mgr. Radim Neubauer, člen prezidia NK ČR, prezident NK ČR pro hl. m. Prahu a notář v Praze

Přeshraniční seminář Evropské notářské sítě v Brně, 24. 10. 2014

V PÁTEK 24. ŘÍJNA 2014 SE V BRNĚ USKUTEČNIL JEDEN Z PŘESHRANIČNÍCH SEMINÁŘŮ, KTERÉ SE V TOMTO ROCE ROZHODLA USPOŘÁDAT RADA NOTÁŘSTVÍ EVROPSKÉ UNIE (CNUE) PROSTŘEDNICTVÍM EVROPSKÉ NOTÁŘSKÉ SÍTĚ (ENS) ZA FINANČNÍHO PŘÍSPĚNÍ EVROPSKÉ KOMISE V RÁMCI DOTAČNÍHO PROGRAMU JUST/2014/JCOO/OG/NE14/6451.

Organizace akce se zhostila Notářská komora České republiky ve spolupráci s Notářskou komorou v Brně. Semináře, který se uskutečnil v moderních prostorách brněnské restaurace Bohéma, se zúčastnilo celkem 20 notářů z České republiky, Slovenska, Rakouska a Polska. Diskuse se zaměřila na 2 odborná témata: 1) Formy a obsah plných mocí zejména s ohledem na sepisování notářského zápisu o právním jednání a 2) Zápis do veřejných rejstříků s ohledem na činnost notáře. Cílem semináře přitom bylo přímo propojit notáře v přeshraničních regionech Evropy a usnadnit konkrétním a interaktivním způsobem výměnu právních informací, znalostí a osvědčených postupů týkajících se vnitrostátních právních předpisů, postupů a dokumentů, které se často využívají v notářské činnosti.

Celým průběhem semináře provázel JUDr. Zdeněk Ryšánek, který byl také hlavním tematickým koordinátorem této akce na straně českého notářství. U každého panelu nejdříve zástupci jednotlivých notářství informovali, jak je daná oblast notářské činnosti upravena v jejich právním řádu. Za české notářství příspěvky připravili Mgr. Pavel Bernard, notář v Brně a předseda legislativní komise prezidia Notářské komory ČR, a dále Mgr. Richard Brázda, notář v Brně a člen legislativní komise prezidia Notářské komory ČR. Za rakouské notářství příspěvky připravil Mag. Arno Sauberer, notář ve Vídni, za polské notářství pak p. Tomasz Kot, notář v Krakově. Za slovenské notářství se svými příspěvky vystoupili všichni členové slovenské delegace: Katarína Valová, členka prezidia Notářské komory Slovenské republiky a předsedkyně Legislativní skupiny NK SR, notářka v Bratislavě, Martina Mižiková, předsedkyně Vzdělávací komise a členka Legislativní skupiny NK SR, notářka v Košicích, Ján Hamara, člen Legislativní skupiny, notář v Popradě, dále Katarína Nagyová, notářka v Komárně, a konečně Martin Selecký, člen Legislativní skupiny a notářský kandidát v Trebišově. Po prezenta-

cích jednotlivých notářství pak následovala diskuse účastníků k tématům.

FORMY A OBSAH PLNÝCH MOCÍ

Téma 1. diskusního panelu brněnského semináře, tj. téma „Obsah a forma plných mocí zejména s ohledem na sepsání notářských zápisů o právním jednání“, navrhlo české notářství s ohledem na aktuální odbornou diskusi týkající se změny občanského zákoníku, který od 1. 1. 2014 zavedl paralelismus forem pro právní jednání a plné moci udělené za účelem vykonání daného právního jednání. České notářství se tedy rozhodlo využít přeshraničního semináře ENS v Brně k tomu, aby zjistilo, jaká je praxe v této oblasti v ostatních zúčastněných zemích, nejen pro praktické účely aplikace výše uvedeného požadavku paralelismu forem, ale také pro případnou inspiraci ke změně příslušného ustanovení občanského zákoníku.

Z příspěvků polského, rakouského a slovenského notářství a z navazující diskuse vyplynuly následující závěry. Na Slovensku stále platí původní úprava občanského práva dle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, tj. pro plné moci je vyžadována maximálně písemná forma s úředně ověřeným podpisem (např. v případě převodů nemovitostí či uzavření společenské smlouvy o založení obchodní společnosti). Je tedy možné akceptovat i plné moci sepsané v zahraničí. Nicméně pokud plnou moc posuzuje orgán veřejné moci, musí být tato plná moc sepsána ve slovenštině (resp. v češtině, která je také akceptována) nebo musí být do slovenštiny úředně přeložena. Pokud je právní úkon proveden formou notářského zápisu, je plná moc součástí tohoto notářského zápisu a musí být předložena před jeho podepsáním. Zároveň však existují jistá omezení pro účel plné moci. Na základě zplnomocnění například není možné sepsat závět nebo listinu o vydědění.

Rakouská právní úprava také primárně nevyžaduje paralelismus forem pro plné moci, z obecného pravidla však existují četné výjimky. Je-li plná moc vydána za účelem pořízení notářského zápisu, musí mít dle § 69 odst. 1 rakouského notářského řádu buď formu veřejné listiny, nebo takové soukromé listiny, na které je podpis zmocnitele ověřen soudně, notářem nebo rakouským zastupitelským úřadem. V zásadě tedy postačuje notářem ověřená plná moc, přičemž rakouské právo akceptuje veřejné listiny sepsané či soukromé listiny ověřené zahraničním notářem. Navíc plná moc pořízená v zahraničí v zásadě nevyžaduje žádné další vyšší ověření (apostilu či superlegalizaci), s výjimkou plných mocí určených pro zápis do veřejného rejstříku. Plná moc s ověřeným podpisem zmocnitele je požadována např. pro sepsání společenské smlouvy společnosti s ručením omezeným, sepsání stanov akciové společnosti (dle § 16 odst. 1 zákona o akciových společnostech) a dále pro zastupování při hlasování na valných hromadách společnosti s ručením omezeným (§ 39 odst. 3 zákona o společnostech s ručením omezeným) či zastoupení akcionářů na valné hromadě akciové společnosti (§ 114 odst. 1 zákona o akciových společnostech). Plná moc s ověřeným podpisem zmocnitele je

požadována také pro úkony v oblasti pozemkového práva (§ 31 BGB). Rakouská úprava však vykazuje jednu zvláštnost, a sice možnost předložit písemnou plnou moc odpovídající požadavkům dle § 69 odst. 1 notářského řádu až do 30 dnů po sepsání notářského zápisu. Tato možnost se využívá např. v situacích, kdy plná moc existuje, nebyla však ještě opatřena potřebným ověřením. V takovém případě notářský zápis nabývá síly veřejné listiny teprve po řádném dodání formálně platné plné moci.

České úpravě formy plných mocí se tedy nakonec nejvíce podobá polská úprava této otázky, která dle § 99 odst. 1 zákona ze dne 23. května 1964 (občanský zákoník) také požaduje striktní paralelismus forem, tj. je-li pro platnost právního jednání nutná zvláštní forma, musí být i plná moc pro uskutečnění tohoto jednání udělena ve stejné, tj. zvláštní formě. Polské právo se však nepotýká se stejným problémem uznatelnosti cizích notářských zápisů díky ustanovení v § 23 zákona ze dne 4. února 2011 o mezinárodním právu soukromém, které stanoví, že plná moc se řídí právem zvoleným zmocnitelem nebo v případě neexistence volby rozhodného práva podléhá mimo jiné např. právu země pobytu zmocněnce. Tato volba práva následně ovlivňuje formu plné moci: dle § 25 odst. 1 téhož zákona se forma právního jednání řídí právem rozhodným pro toto jednání a postačí, je-li dodržena forma předepsaná právními předpisy země, v níž bylo jednání vykonáno. Na dotaz, jak si mohou být polští notáři jisti, že je plná moc udělena v zahraničí v souladu s tímto cizím právem, polský zástupce odpověděl, že notář je povinen zjistit si potřebné informace o cizím právu, což může učinit osobně nebo prostřednictvím znalců na cizí právo (vyžádá si zpracování znaleckého posudku) či prostřednictvím soudu. V budoucnu by notáři měli mít možnost požádat o tuto informaci i své ministerstvo spravedlnosti.

Čeští zástupci uzavřeli jednání k tomuto tématu informací, že úprava § 441 odst. 2 českého občanského zákoníku je jedním z prioritních bodů plánované novely nového občanského zákoníku. Současný pracovní návrh novelizace počítá s přidáním dalšího ustanovení, které stanoví menší formální nároky pro plné moci vydávané za účelem provedení úkonů vyžadujících formu veřejné listiny ve věcech obchodních korporací a v případech, kdy je zmocněncem advokát. V těchto případech se navrhuje požadovat pouze plnou moc s úředně ověřeným podpisem. V případě schválení takové novely by tedy česká právní úprava šla cestou spíše rakouské právní úpravy, která v takových případech akceptuje zahraniční plné moci s ověřeným podpisem zmocnitele.

ZÁPISY DO VEŘEJNÝCH REJSTŘÍKŮ

Odpolední panel přeshraničního semináře se zaměřil na téma „Zápisy do veřejných rejstříků s ohledem na činnost notáře“. Téma opět navrhlo české notářství v souvislosti s aktuální vnitrostátní situací, konkrétně s ohledem na nabytí účinnosti zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, který rozšiřuje pravomoci českých notářů o zápisy do veřejných rejstříků v ČR. Mgr. Bernard tedy informoval účastníky semináře o pod-

mínkách a způsobu provádění zápisů do veřejných rejstříků v ČR, zejména obchodního rejstříku, notáři. Dále také zmínil zápisy, které notáři provádějí do rejstříků, evidencí a seznamů vedených Notářskou komorou ČR, zejména zápisy do rejstříku zástav.

V následném vystoupení zástupců Notářské komory Slovenské republiky se ukázalo, že rejstřík zástav vede i slovenské notářství, a to pod názvem „Notársky centrálny register záložných práv“. I v jeho případě vzniká zástavní právo až registrací v tomto registru. Na rozdíl od českého rejstříku však slovenský rejstřík zástav má jen informativní charakter, nejedná se o rejstřík s autenticitou. Slovenští notáři při registraci zástavního práva nemají právo zkoumat platnost zástavní smlouvy, ani její obsahové náležitosti. Vykonnávají tedy pouze funkci registrátora a nijak neodpovídají za správnost zapisovaných údajů. Dalším rozdílem mezi českým a slovenským rejstříkem zástav je fakt, že slovenský rejstřík zástav je veřejně přístupný, každý do něj může nahlížet a požadovat z něj výpisy. Vyhledávacími kritérii jsou osoby nebo předmět zástavy.

Co se týče zápisů notářů do obchodního rejstříku, slovenští notáři i přes několikaleté snahy nejsou oprávněni takové zápisy provádět, což souvisí i s jejich výrazně menšími kompetencemi v souvislosti s právem obchodních korporací. Z rejstříku mohou pouze vydávat výpisy prostřednictvím Notářského centrálního rejstříku přístupu do osobních rejstříků veřejné správy.

Významnou roli v oblasti zápisů do obchodního rejstříku však mají rakouští notáři, kteří mohou podávat elektronické žádosti o zápis do obchodního rejstříku prostřednictvím systému zvaného Web-ERV. Zápisy provádí zemské soudy, notáři jim však přímou elektronickou cestou postupují listiny nezbytné pro zápis, a to tak, že soudy poskytnou identifikační údaje listin v notářském elektronickém archivu listin CyberDoc. Soud si následně přetáhne tyto listiny do svého vlastního archivu a provede požadovaný zápis, načež zašle notáři elektronické vyrozumění o vyřízení jeho žádosti. Kromě toho existuje možnost podání elektronické žádosti ve formě strukturovaného formuláře. Tento postup je však možný pouze v případě tzv. zjednodušených žádostí, definovaných v § 11 zákona o obchodním rejstříku jako žádosti, které nevyžadují ověřený podpis orgánů. Konkrétně se jedná např. o změnu adresy, změnu společníka ve společnosti s ručením omezeným, žádost týkající se členů dozorčí rady atd. Pro tyto případy existuje online formulář, který je přístupný jen na základě občanského průkazu. Zvláštností rakouského systému je také fakt, že notář, který osvědčil nebo ověřil listinu, jež má být zapsána do obchodního rejstříku, může převzít rozhodnutí o zápisu do obchodního rejstříku. Jako takový je také oprávněn podávat a podepisovat žádosti, zejména žádosti soudu o doplnění.

Podobně jako u obchodního rejstříku rakouští notáři využívají systém pro elektronický právní styk také pro podávání žádostí u soudů, které vedou pozemkové knihy. Žádosti o zápis do pozemkové knihy podávají notáři ve strukturované elektronické formě, přičemž podávací masky (software) jsou k dispozici u různých soukromých operátorů. Přístup soudu k listinám se opět uskutečňuje prostřednictvím CyberDoc. Po přezkoumání dat zasláných prostřednictvím strukturovaného podání pak soud může vydat usnesení pouhým kliknutím. Usnesení pozemkového soudu je notáři zasláno elektronicky přes Web-ERV, oběma zúčastněným stranám pak poštou.

Polští notáři nemají možnost přímých zápisů do veřejných rejstříků, ale mají význačné postavení v procesu přípravy podkladů pro zápis, a to zejména v případě zápisu do katastru nemovitostí a rejstříku dědických věcí. Změny nebo zřízení vlastnického práva k nemovitostem je do katastru nemovitostí možné zapisovat pouze na základě notářského zápisu, jehož opis je notář povinen zaslat příslušnému pozemkovému soudu spolu s dalšími dokumenty nezbytnými pro zápis do tří dnů od jeho sepsání. V elektronicky přístupném katastru nemovitostí je pak kromě obvyklých údajů o nemovitosti uvedeno i jméno notáře, před kterým byla uzavřena kupní smlouva k nemovitosti.

Polští účastníci dále upozornili na zvláštnost svého státního soudního rejstříku, který nahradil dřívější rejstřík právnických osob, a obsahuje informace o všech v Polsku registrovaných obchodních subjektech. Rejstřík je volně přístupný a je možné z něj volně tisknout výpisy. Tyto výpisy jsou však právně závazné, neboť každé stažení výpisu je evidováno a každému výpisu je tedy udělováno zvláštní registrační číslo. Tento výpis pak již nevyžaduje žádné další ověření pro získání právní síly.

Celodenní seminář Evropské notářské sítě v Brně byl odborně velmi obohacující, zejména díky pečlivé přípravě odborných příspěvků na straně všech zúčastněných notářství. Účastníci měli možnost se dozvědět mnoho důležitých poznatků o právní úpravě zvolených oblastí v okolních zemích střední Evropy, s nimiž mají nejužší přeshraniční vazby, a tím i nejvíce přeshraniční agendy.

Notářská komora coby hlavní organizátor semináře by tedy chtěla poděkovat všem přednášejícím za jejich vysoce odbornou přípravu semináře a také Evropské notářské síti a Radě notářství Evropské unie za možnost uspořádat tento seminář i v České republice.

Mgr. Kateřina Jarolímková, asistentka NK ČR
pro mezinárodní vztahy

20 let chorvatského notářství

Záhřeb 14.–16. 11. 2014

JUDr. MARTIN FOUKAL, PREZIDENT NK ČR, SE NA POZVÁNÍ Dr. LUCIJE POPOV, PREZIDENTKY CHORVATSKÉ NOTÁŘSKÉ KOMORY ÚČASTNIL JAKO ČESTNÝ HOST V TERMÍNU 14.-16. LISTOPADU 2014 OSLAV 20. VÝROČÍ OBNOVENÍ CHORVATSKÉHO NOTÁŘSTVÍ, KTERÉ SE KONALO V ZAGREBU ZA ÚČASTI ZÁSTUPCŮ CHORVATSKÉHO MINISTERSTVA SPRÁVEDLNOSTI A VÝZNAMNÝCH OSOBNOSTÍ ZE SOUDNICTVÍ A AKADEMICKÝCH KRUHŮ.

Přítomno bylo také 20 zahraničních delegací. Chorvatští notáři při této příležitosti rovněž prezentovali pamětní knihu o celé historii notářství na území dnešního Chorvatska, která sahá až do 11. století díky vlivu blízké Itálie.

Tato velmi dlouhá a zajímavá historie byla bohužel na více než půl století přerušena během 2. světové války, kdy bylo notářství zcela zrušeno a notářské kompetence byly převedeny na tzv. lidové soudy. Po získání nezávislosti v r. 1991 přistoupilo Chorvatsko k rozsáhlým reformám soudního systému a budování nového právního řádu. Notářství jako svobodné povolání bylo obnoveno v červenci 1993, kdy došlo ke schválení nového zákona o notářství a první notáři složili přísahu 17. 11. 1994 (tento den je v Chorvatsku označován za „Den notářství“). Od 2. ledna 1995 začali působit ve svých nových notářských kancelářích.

Během uplynulých 20 let si chorvatské notářství vydobylo uznání jako stabilní instituce, což mu umožnilo získávat postupně i nové kompetence. Kromě běžných notářských činností získali notáři rozsáhlé kompetence v oblasti obchodního práva, např. při změnách stanov obchodních společností obligatorního charakteru. Notáři jsou také oprávněni zasílat elektronicky zakladatelské listiny obchodních společností do obchodního rejstříku anebo vyhotovovat výpisy z obchodního rejstříku. Novelou pozemkového zákona byla notářům svěřena i kompetence k zápisům převodů vlastnického práva do pozemkových knih. Podání na příslušný pozemkový úřad jsou prováděna elektronicky při použití elektronických podpisů. Notáři též vyhotovují výpisy z pozemkových knih.

Od r. 2003 po schválení nové úpravy dědického práva jsou notáři jako soudní komisaři pověřeni prováděním dědických řízení a od r. 2004 vede Chorvatská notářská komora rejstřík závětí. Od konce r. 2013 je rovněž pověřena vedením rejstříku obligací. K zápisům a nahlížení jsou oprávněni pouze notáři a finanční úřady.

V Chorvatsku působí 320 notářů, platí numerus clausus i územní princip. Dlouhodobá strategie Chorvatské notářské komory počítá s dalším vývojem informačních systémů tak, aby byla připravena na vedení dalších rejstříků a aby všechny notářské kanceláře disponovaly jednotným IT systémem. V závěrečné fázi je i propojení databáze Chorvatské notářské komory s databázemi ministerstva vnitra, ministerstva financí a ministerstva státní správy. Všem notářům tak má být v budoucnu umožněno prověřit totožnost smluvních stran, resp. účastníků řízení, čímž se sleduje minimalizování možnosti zneužití a podvodného jednání.

Chorvatské notářství, které v r. 1997 bylo přijato do UINL a v r. 2013 po vstupu své země do EU také do CNUE, může být právem považováno na efektivní, moderní a úspěšné, neboť v poměrně krátké době se mu podařilo získat stabilitu a uznání ze strany státních orgánů i veřejnosti. ■

Ing. Ivana Horáková, spolupracovnice Mezinárodní komise,
JUDr. Martin Foukal, prezident Notářské komory
České republiky, notář v Praze

26. kolokvium středoevropských notářů v maďarském Egeru

LÁZEŇSKÉ MĚSTO EGER PŘIVÍTALO VE DNECH 13. AŽ 15. LISTOPADU 2014 JIŽ 26. KOLOKVIUM STŘEDOEVROPSKÝCH NOTÁŘŮ, KTERÉ JE NEJVYŠŠÍ REPREZENTATIVNÍ AKCÍ MAĎARSKÉHO NOTÁŘSTVÍ. LETOŠNÍHO ROČNÍKU SE ZÚČASTNILO NA 500 NOTÁŘŮ A NOTÁŘSKÝCH KANDIDÁTŮ.

Účast asi dvacítky hostů z okolních zemí – tradičně z Rakouska, Slovenska, Rumunska, Polska, České republiky, ale také z Francie a letos i z geografického rámce vybočujícího Turecka a Portugalska – propůjčuje kolokviu mezinárodní charakter. O odbornou náplň kolokvia se postaralo přijetí nového maďarského občanského zákoníku (účinný od 15. března 2014), který oťrásl tamější občanskoprávní naukou i praxí s razancí nám dobře známou. Původně ryze maďarské téma tak získalo přesah i pro (jediného) českého účastníka kolokvia.

Odborného úvodu do kolokvia se zhostil Dr. Ádám Tóth, prezident Maďarské notářské komory. Ve své řeči zmínil čtyři hlavní vlivy, které podle jeho názoru nejsilněji působí na maďarské notářství – elektronizace, přetrvávající finanční krize, oslabování role státu (což mi při vědomí aktuálního vývoje v Maďarsku přijde překvapivé) a naopak sílící anglo-americký svět (se svým volným pojetím notářství). Na konferenci poté zaznělo celkem šest přednášek od právníků, kteří se na přípravě nového občanského zákoníku podíleli (mezi přednášejícími však nebyl žádný notář). Páteční, spíše obecnější program naplnili Dr. Tamás Éless (advokát), který uvedl přítomné do hlavních změn ve smluvním právu, Dr. György Wellmann (soudce Nejvyššího soudu), který podal výklad o kogentnosti a dispozitivnosti v občanském zákoníku, a Dr. Lénárd Darázs (akademik), který ve své přednášce pojednal o neplatnosti smlouvy. V sobotu mohli účastníci volit mezi dvěma specificky zaměřenými bloky – smlouvami v oblasti rodinného práva, nebo transakcemi s vedlejším zajištěním, přičemž tlumočený byl pouze druhý blok. V jeho rámci vystoupili Dr. András József Pomeisl (tajemník Nejvyššího soudu) s výkladem na téma vztah mezi zajišťovacími smlouvami a neplatnými spotřebitelskými smlouvami, Dr. Balázs Bodzási (akademik) se zabýval trojstrannými právními vztahy ve sféře osobního zajištění – nároky na regres a narovnáním, blok pak uzavřel Dr. Péter Györfi-Tóth (advokát) s přednáškou o hmotných zástavách a vztahem mezi právními účinky a zápisy do rejstříků.

Mezi nejzajímavější patřila přednáška o kogentnosti a dispozitivnosti. Kogentními jsou ta ustanovení nového zákoníku, u kterých je to výslovně uvedeno, která formulují základní práva a principy, která jsou nezbytná pro zachování elementární právní jistoty a rovněž ta ustanovení, jejichž smluvní derogace by zjevně poškodila zájmy věřitelů, zaměstnanců a slabších stran; ostatní ustanovení jsou dispozitivní. Kogentní povahu má v tomto smyslu nepochybně např. celá úprava náhrady škody, ale v mnoha dalších případech bude odpověď výsledkem velmi složité interpretace (a samozřejmě judikatury). Např. úprava obchodních společností má v zásadě dispozitivní povahu (od společenské smlouvy až po organizační strukturu společnosti), ale zákoník obsahuje i zákaz, aby členem představenstva akciové společnosti byl zaměstnanec, což podle některých výkladů implikuje kogentnost tohoto konkrétního ustanovení. Někdy dokonce nelze obecně říci, že určité pravidlo je kogentní/dispozitivní, může totiž záležet na kontextu, ve kterém se aplikuje. Např. obvykle dispozitivní právo na odstoupení od smlouvy se stává kogentním, pokud svědčí slabší smluvní straně. Poru-

1 Anglický překlad nového maďarského občanského zákoníku je dostupný na adrese <http://tdziegler.wordpress.com/2014/06/25/the-text-of-the-new-civil-code-of-hungary-in-english/>

šení kogentního ustanovení znamená absolutní neplatnost smlouvy, ale i nepřijatelný odklon od dispozitivního ustanovení může být sankcionován, a to relativní neplatností takového ujednání. V případě pochybností se proto pochopitelně doporučuje neodchylovat se od textu zákona.

Pokud se týká poznatků z přednášky o neplatnosti smlouvy, nový zákoník posílil smluvní autonomii, čímž zredukoval výskyt situací, v nichž soud může prohlásit smlouvu za neplatnou. Soudu se naopak dostává neobyčejně široké pravomoci prohlásit i neplatnou smlouvu za platnou – pokud už bylo dle smlouvy částečně plněno, pokud by neplatností smlouvy byly poškozeny zájmy všech smluvních stran, příp. pokud důvod neplatnosti pominul. Neplatná smlouva, která odporuje (kogentní) právní úpravě účinné v době uzavření smlouvy, se automaticky zhojí tehdy, pokud po uzavření smlouvy nabude účinnosti nová právní úprava, s níž smlouva rozporná nebude. V zájmu zachování alespoň částečné platnosti smlouvy zákoník umožňuje podrobit smlouvu testu oddělitelnosti neplatného ustanovení – ustanovení je oddělitelné, pokud by strany uzavřely smlouvu, i kdyby věděly, že její část je neplatná.

Z bloku o transakcích s vedlejším zajištěním pak považují za inspirativní především působení maďarských notářů

v této oblasti. Maďarští notáři staví na své důvěryhodnosti a tradičně sepisují všechny zástavní smlouvy a většinu ostatních zajišťovacích instrumentů (zejména pro banky), přestože maďarská právní úprava nepožaduje, aby byly tyto listiny sepsány formou notářského zápisu. V případě notářů z větších měst jde dokonce o hlavní náplň jejich notářské činnosti.

Odbornou část kolokvia hodnotím jako kvalitní a podnětnou. Bylo pozoruhodné zjistit, že právní úprava může být odlišná, ale z ní vzniklé praktické problémy jsou podobné povahy. Kolokvium vynikalo vřelou, téměř slavnostní atmosférou, vstřícností účastníků, pohostinností organizátorů, velkorysým zázemím Hotelu Eger & Park (v němž se kolokvium konalo) a v neposlední řadě originálním kulturním programem, o který se postaral notářský herecký spolek, složený z notářů a kandidátů z celého Maďarska. Ti excelovali jak v divadelní hře od Neila Simona (herecké výkony diváka spolehlivě zabavily i přes skutečnost, že dialogy byly v maďarštině), tak v životopisném filmu o maďarském notáři z 19. století Istvánu Gidófalvy. ■

Mgr. Bohumil Kunc, notářský kandidát,
zástupce JUDr. Lenky Řezáčové – notářky ve Zlíně,
člen Mezinárodní komise

Zasedání Komise pro Evropské záležitosti (CAE) UINL

Barcelona 21. a 22. listopadu 2014

VE DNECH 21. A 22. LISTOPADU 2014 SE V BARCELONĚ KONALO 2. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ KOMISE PRO EVROPSKÉ ZÁLEŽITOSTI (CAE) UINL V LEGISLATIVNÍM OBDOBÍ 2014 – 2016.

Předseda Komise Pierre Becque úvodem zmínil situaci notářství Bosny a Hercegoviny, jejíž delegace se zasedání nezúčastnila z finančních důvodů v důsledku nedávných povodní, které zemi zasáhly. Na odstranění jejich následků svým darem přispěla i Notářská komora České republiky. Jednalo se zároveň o první zasedání komise, jehož se již neúčastnili pozorovatelé z řad veřejných notářů z Velké Británie (tzv. *notaries public*). Pracovní skupina „Common law/civil law“, které předsedali, byla v rámci UINL přesunuta z evropské na mezinárodní úroveň a z tohoto důvodu pozbyli svůj pozorovatelský status.

Dále bylo rozhodnuto o zpracování nových studií zabývajících se vývojem notářství v oblasti rodinného práva, spoluprací mezi notáři navzájem a notářskou činností ve vztahu

k zahraničí. Ta se zaměří mimo jiné na formu a oběh plných mocí k sepisování notářských zápisů.

Italský notář Franco Salerno prezentoval systém bezpečnostních kolků UNIL, které mají v budoucnu napomoci k potvrzení pravosti notářských listin. Každý kolek obsahuje jedinečné registrační číslo a rovněž tzv. QR kód, po jejichž zadání na internetové stránce www.uinlsns.com lze ověřit pravost předložené listiny. V současné době probíhá testovací provoz jejich používání a řeší se zabezpečený způsob jejich distribuce.

Komise se též zabývala žádostí genealogické společnosti Decuyper z kanadské provincie Quebec, která ve spolupráci s nakladatelstvím Thomson Reuters Canada připravuje knihu o manželských majetkových režimech v Evropě. Z důvodu přínosu této publikace pro notáře byl vedení komise udělen mandát k vyjednání podmínek vzájemné spolupráce. ■

Mgr. Radim Neubauer, člen prezidia NK ČR, prezident NK ČR pro hl. m. Prahu a notář v Praze

Zasedání Správní Rady CNUE

Brusel 20. 11. 2014

DNE 20. LISTOPADU 2014 SE V BRUSELU, V SÍDLE CNUE, ÚČASTNIL JUDr. MARTIN FOUKAL, PREZIDENT NK ČR, CELODENNÍHO ZASEDÁNÍ SPRÁVNÍ RADY CNUE, JAKO ŘÁDNÝ ČLEN TOHOTO ORGÁNU PRO ROK 2014. VZHLEDEM K NEPŘÍTOMNOSTI PREZIDENTA CNUE, DR. ANDRÉ MICHIELSENSE, PŘEDSEDAL JEDNÁNÍ VICEPREZIDENT CNUE, DR. JEAN TARRADE Z FRANCIE

rady o tom, že dne 14. listopadu 2014 byla Evropské komisi předána žádost o kofinancování ENS na roky 2015-2017. Záměrem je vytvořit velkou IT platformu, která umožní propojit všechny evropské notáře s úmyslem kontaktovat jeden druhého, propojit kontaktní body ENS a vyměňovat si své zkušenosti v diskusních fórech. Notáři by tak získali přístup ke všem projektům ENS (bilingvní formuláře, příručky, kontrolní seznamy apod.). ENS bude platformu postupně doplňovat dalšími novými projekty.

HLAVNÍ BODY JEDNÁNÍ:

1) Veřejné listiny

Správní rada přijala rozhodnutí aktualizovat stanovisko evropského notářství jako reakci na zprávu italského předsednictví Rady EU ze dne 30. října 2014 a podniknout kroky v rámci lobbingu s ohledem na zasedání Rady pro justici a vnitřní věci (JAI) plánované na 4. a 5. prosince 2014, kde mají být schváleny hlavní politické linie. V rámci CNUE bude předseda pracovní skupiny „Evropská veřejná listina“, Dr. Sagaut, požádán o spolupráci při přípravě nového dokumentu. Bylo také rozhodnuto uskutečnit schůzku s lucemburskou europoslankyní Mady Delvaux, zpravodajkou pro téma veřejných listin ve výboru pro právní věci (JURI) Evropského parlamentu.

2) Žádosti o kofinancování projektů

a) Program vzdělávání evropských notářů

Vzhledem k tomu, že první vzdělávací projekt evropských notářů, který byl slavnostně zakončen v Paříži 6.11.2014 s velmi kladným hodnocením příslušných orgánů Evropské komise, bylo u Evropské komise dne 14.11.2014 zažádáno o kofinancování dalšího projektu vzdělávání, jehož obsahem bude nařízení o dědictví, manželské majetkové režimy a mezinárodní právo soukromé. Tento program v délce dvou let by měl být organizován v rámci seminářů vždy pro cca 60 notářů s tím, že celkové náklady podle současného rozpočtu by byly z 80 % hrazeny Evropskou komisí. Novinkou by bylo pořádání tzv. „Master classes“, a to vždy pro pouze 12 notářů, kde by bylo možné zvolená témata probírat do větší hloubky.

Vzdělávání notářů je jednou z priorit v Plánu 2020, který CNUE již v červnu 2014 schválila a který představuje důležitý signál vůči evropským institucím.

b) Evropská notářská síť /ENS/

Koordinátor ENS, pan Raulo Radoi, informoval členy správní

3) Optimalizace fungování kanceláře CNUE v Bruselu

Členové správní rady byli informováni o prvních 11 odpovědích na podrobný dotazník SWOT týkající se zlepšení fungování bruselské kanceláře CNUE. Bylo rozhodnuto vyzvat členská notářství, která ještě dosud nezareagovala, aby tak učinila, aby bylo následně možno na příštím Generálním shromáždění zanalyzovat všechny odpovědi a vyvodit z nich příslušné závěry a opatření.

4) Task Force pro ekonomické aspekty

Předseda této pracovní skupiny, Dr. Jean-Pierre Ferret, informoval o probíhající realizaci ekonomické studie o notářství, kterou byli pověřeni dva renomovaní profesoři, a to prof. Helmenstein z Vídně a prof. du Marais z Paříže, jejímž cílem je prezentovat notářství pomocí ekonomických ukazatelů. Tato studie, zpracovávaná v součinnosti se skupinou Task Force CNUE, by měla být finalizována v roce 2015.

5) Rozpočet na r. 2015

Kancelář CNUE seznámila členy správní rady s upraveným rozpočtem na rok 2015, který zohledňuje podané žádosti o kofinancování (program vzdělávání II a ENS), neboť v případě odsouhlasení těchto žádostí bude CNUE ze svého rozpočtu hradit přibližně 20% nákladů. ■

Ing. Ivana Horáková, spolupracovnice Mezinárodní komise,
JUDr. Martin Foukal, prezident Notářské komory
České republiky, notář v Praze

Notářství v...

ČÍNA

PRO ROZHOVOR DO RUBRIKY NOTÁŘSTVÍ VE SVĚTĚ JSME TENTOKRÁT OSLOVILI PANÍ DING LU, PREZIDENTKU ČÍNSKÉ NOTÁŘSKÉ KOMORY (CHINA NOTARY ASSOCIATION).

Viděno z evropské perspektivy je systém latinského notářství typický pro kontinentální Evropu a případně také pro bývalé kolonie některých evropských států. Nicméně tento systém existuje rovněž v zemích s právní tradicí, která by se mohla zdát pro evropského pozorovatele zcela exotickou. Právě Čínu lze do těchto zemí zahrnout. Můžete prosím vysvětlit, jak a kdy byl vytvořen notářský systém ve vaší zemi a kde pro své vytvoření našel inspiraci?

Na konci 19. století a počátkem 20. století představovala Čína polokoloniální a polofeudální společnost a systém notářství zde byl zaveden pod vlivem Japonska, Německa, Ruska a dalších států.

Po revoluci v roce 1911 z důvodu potřeb ruských občanů v Číně přebírala čínská Beiyangská vláda postupně notářské úřady zřízené Ruskem ve městě Charbinu a schvalovala příslušné zákony pro zachování právní subjektivity těchto notářských úřadů.

V červenci 1935 vláda tehdejší Čínské republiky schválila tzv. Provizorní notářské předpisy („Provisional Rules of Notarization“) a tím bylo vlastně rozhodnuto o zřízení notářského systému, který vycházel především ze skutečnosti, že celý tehdejší právní systém v Číně odpovídal systému kontinentálního práva.

V říjnu roku 1949 byla založena Čínská lidová republika, která sice zrušila právní systém bývalé Čínské republiky, ale zachovala notářské úřady v působnosti místního soudu a začala se více seznamovat s notářským systémem používaným v tehdeším Sovětském svazu.

Oficiální název státu: Čínská lidová republika

Hlavní město: Peking

Rozloha: 4. největší země světa

Počet obyvatel: 1,363 mld.

Hustota zalidnění:

141,5 ob. / km²

Měna: 1 Renminbi/CNY

(yuan, jüan)

1 USD = cca 6,15 CNY

Náboženství:

buddhismus, taoismus, islám,

křesťanství

Nezaměstnanost: 4,1 %

Inflace: míra inflace 2,6 %

Notáři v Číně: 12 725

Paní Ding Lu, prezidentka Čínské notářské komory

V srpnu 2005 byl schválen čínský zákon o notářství (*Notarization Law of the People's Republic of China*) především pro účely prevence soudních sporů a ochrany legitimních práv a zájmů jak fyzických, tak právnických osob a dalších organizací.

Čína představuje obrovské území. Jak jsou notáři ve vaší zemi organizováni, existují u vás regionální notářské komory? Existují mezi různými regiony v Číně nějaké rozdíly ve výkonu notářské funkce?

V Číně máme 31 provinčních notářských komor podle územně-správního rozdělení na 31 místních provincií, tyto notářské komory fungují v souladu s jejich vlastními předpisy vytvořenými na základě zákona o notářství (*Notarization Law of the People's Republic of China*).

Kolik notářů je v současnosti v Číně? Máte k dispozici statistické údaje o tom, kolik z nich je mužů a žen? Existuje ve vaší zemi numerus clausus (regulatus), pevný tarif a v jakých oblastech poskytujete notářské služby?

Dle údaje ke konci r. 2013 jsme měli celkem 12 725 notářů, z nichž bylo na 5309 žen, což představuje téměř 42 %.

Co se poplatků a tarifů týče, v Číně jsou notářské úřady považovány za neziskové organizace. V rámci notářství existují tři hlavní typy poplatků. První z nich je základní paušální poplatek, jehož výše závisí na typu úkonu, druhý typ poplatku se odvíjí od hodnoty transakce a činí určité procento z této hodnoty, třetí typ poplatku se určuje v závislosti na časové náročnosti, popřípadě době trvání úkonu (například při uchování závětí je tímto ukazatelem doba, po kterou je závěť u notáře uložena).

Co se oblastí činnosti týče, rozdělují se notářské služby v Číně do dvou hlavních kategorií. Do první kategorie patří notářské osvědčování a do druhé kategorie patří veškerá ostatní agenda.

První uvedená kategorie přitom tvoří důležitější a podstatnější část a podle zákona o notářství zahrnuje celkem jedenáct různých činností (např. osvědčování uzavření smlouvy, osvědčení dědického titulu, sepsání závětí před notářem, osvědčení o dohodě o rozdělení majetku, osvědčení skutečností notářem v příslušném místě). Ostatní agendy (druhá kategorie) jsou pak vlastně odvozené a vyplývají z první kategorie (např. vydávání potvrzení o registraci, notářská úschova, uchovávání závětí, sepisování listin a poskytování právního poradenství).

Existuje v Číně pro notáře deontologický kodex?

Ano, jeho oficiální název je Základní notářská deontologická a disciplinární pravidla (*Basic Rules of Deontology and Discipline for Notaries*).

Jaké požadavky musí u vás splňovat uchazeč o notářský úřad?

Čína je země s dlouhou a bohatou historií...

...která v posledních dekadách prochází nebyvalým ekonomickým rozvojem.

Čínští notáři jsou jmenováni ministerstvem spravedlnosti, a to při splnění následujících předpokladů: státní příslušnost Čínské lidové republiky, věk od 25 do 65 let, musí se jednat o osobu nesobeckou, čestnou, chovající se důstojně a dodržující zákony.

Uchazeč musí složit tzv. státní soudní zkoušku a musí mít minimálně dvouleté praktické zkušenosti z působení v některém notářském úřadě anebo mít minimálně tříletou právnickou praxi a absolvovat nejméně roční praxi v notářském úřadě, a dále musí ještě úspěšně složit notářskou zkoušku.

Základním pilířem činnosti notářů je poskytování vyšší právní jistoty. Jakým způsobem je řešena bezpečnost transakcí, například ověřování totožnosti účast-

níkú, přidělování čísel jednacích notářským zápisům apod.?

Sepisování notářských listin má v Číně tři základní účinky.

Prvním účinkem je průkaznost, tj. použití jako důkaz v soudním řízení pro doložení právních skutečností, pokud nebude soudu předložen opačný důkaz, který by platnost notářské listiny dostatečným způsobem vyvrátil.

Druhým účinkem je vykonatelnost: notářské listiny jsou vykonatelné tím, že obsahují závazek dlužníka, který akceptuje, že pokud nebude v budoucnu plnit v plné výši, může podat věřitel návrh na výkon rozhodnutí u lidového soudu.

Třetím právním účinkem, je-li listina sepsána formou notářské listiny, má se za to, že její obsah je v souladu se zákony a s právními předpisy, bez sepsání notářem by taková listina žádný právní účinek neměla.

Vede vaše notářská komora nějaké elektronické rejstříky?

Ano, vede. Veškeré notářsky ověřené závěti v Číně musí být povinně uloženy v rejstříku závětí (*Notarial Testament Query Platform*), který vede naše celostátní notářská komora (China Notary Association).

Jakým způsobem provádí vaše notářská komora kontroly činnosti notářů?

V Číně se používá kombinace administrativního a odborného řízení. Administrativním řízením je pověřeno ministerstvo spravedlnosti, jehož hlavním úkolem je zřizovat příslušné úřady, vydávat povolení k výkonu činnosti, stanovovat profesní předpisy, disciplinární tresty atd. Odborné řízení je zajišťováno Čínskou notářskou komorou v součinnosti s 31 provinčními notářskými komorami, jejichž posláním je poskytovat odborné vedení, ochrana stavovských práv, odborné vzdělávání a výměna praktických poznatků a zkušeností mezi notáři atd.

Jednou z hlavních funkcí Čínské notářské komory jako celostátní řídicí organizace notářské samosprávy je dohled nad působením příslušných orgánů notářské komory a řadových notářů po celé zemi; dále pak pomoc příslušným vládním úřadům při řízení notářské činnosti a poskytování podpory jednotlivým provinčním komorám; vytváření příslušných profesních kritérií a hájení zákonných práv a zájmů svých členů a jejich podpora při výkonu jejich funkcí v souladu se zákonem, zajišťovat vzdělávání svých členů, vydávání notářských publikací a odborných časopisů, organizovat diskuse, výměnu zkušeností a spolupráci ve vazbě na notářskou problematiku s cizími státy a dále s Hongkongem, Macaem a Tchaj-wanem.

Co považujete za největší úspěch vašeho notářství v posledních letech? Jaké jsou největší výzvy, před kterými vaše notářství v současnosti stojí?

Co se týče našich úspěchů, od 1. března 2006 vstoupil v platnost zákon o notářství („*Notarization Law of the People's Republic of China*“) a čínské notářství tak vstoupilo do nové éry svého vývoje. Na území Číny tak došlo k rozvoji notářské činnosti, k výraznému zvýšení objemu notářské činnosti s tím, že ekonomické ukazatele této činnosti neustále rostou.

Co se týče našich výzev – ne všichni zaměstnanci notářských kanceláří v Číně jsou odborně plně připraveni na výkon notářského povolání, je to patrné především v západních oblastech. Stává se, že ti, kteří skládají celostátní soudní zkoušku a chtějí vstoupit do notářství, splňují některé parametry nepříliš uspokojivým způsobem. Podle statistických údajů v současnosti přibližně 40% notářských kanceláří funguje v rámci tzv. administrativního režimu, kdy tyto kanceláře nejsou finančně soběstačné a musejí pobírat příspěvky od státu.

Notářských kompetencí získaných v rámci občanského a obchodního práva také zatím není příliš mnoho. Usilujeme o to, abychom v rámci Nařízení o registraci převodů nemovitostí získali kompetence při převodu nemovitého majetku v rámci dědického řízení tj. obligatorní sepisování notářských listin.

Vážená paní prezidentko, co Vás přivedlo k rozhodnutí stát se notářkou? Co se Vám na notářské činnosti líbí nejvíce?

K notářské profesi mne přivedla snaha o zachování důstojnosti práva a respektování spravedlnosti. Dle mého názoru představuje notářství jedno z nejvznešenějších a nejrespektovanějších povolání na světě.

A závěrem, abychom nehovořili pouze o práci: čím se zabýváte ve svém volném čase, pokud Vám při vašich mnohých povinnostech vůbec nějaký zbývá?

Ráda čtu a chodím na výlety, ve volném čase také ráda tvořím drobné dekorativní předměty. ■

Připravila Mgr. Šárka Tlášková, předsedkyně Mezinárodní komise prezidia Notářské komory České republiky, notářka v Praze ve spolupráci s Ing. Ivanou Horákovou a Mgr. Kateřinou Jarolímkovou

Z mezinárodního tisku aneb Novinky od zahraničních kolegů

**ARS NOTARIA 3/2014
(SLOVENSKO)**

Návrh zákona o dobrovolných dražbách

Podle nového zákona o veřejných dražbách, jehož návrh se nyní nachází v meziresortním připomínkovém řízení, bude nově upravena možnost konat kromě klasické i dražbu elektronickou. El. dražba se bude konat prostřednictvím centrální adresy, která je součástí centrálního informačního systému Notářské komory Slovenské republiky. O průběhu a výsledku každé, tj. klasické i elektronické dražby musí být sepsán notářský zápis, který slouží jako nabývací listina pro vydražitele a pro zápis změny vlastnického práva do veřejných rejstříků.

Zákon o nabývání zemědělské půdy

Na začátku tohoto roku nabyl účinnosti zákon, kterým se zavádí přísnější podmínky pro nabývání zemědělské půdy.

Jeho smyslem je zabezpečit, aby zemědělská půda jako nenahraditelný výrobní prostředek zajišťující potravinovou soběstačnost státu, byla k tomuto účelu skutečně využívána. Omezení spočívají zejména v tom, že nabyvatelem zemědělské půdy může být pouze subjekt podnikající v oboru zemědělství, který má sídlo či bydliště v dané obci nepřetržitě alespoň 10 let před uzavřením smlouvy. Tato úprava je podle autora článku v souladu s právem EU, která nabývání vlastnictví k půdě neupravuje a ponechává tuto regulaci v plné kompetenci jednotlivým členským státům. Pro slovenské notáře zákon přináší nové povinnosti při sepsování smluv o převodu zemědělských pozemků spočívající v ověření, zda nabyvatel splňuje podmínky tohoto zákona.

Z judikatury Nejvyššího soudu SR

Smlouva o převodu nemovitých věcí, v níž nejsou pozemky označeny parcelním číslem, obcí a katastrálním územím, je objektivně neurčitá. To zároveň znamená, že je vždy absolutně neplatná, ačkoli bylo smluvním stranám zřejmé, které pozemky jsou předmětem převodu. V takovém případě

totiž převažuje veřejný zájem na určitosti vlastnických práv nad individuálním zájmem smluvních stran. Pokud však povahou nejde přímo o převodní smlouvu („všechny pozemky, které jednou zdědím po své matce, následně prodám osobě XY“), nelze k požadavkům na identifikaci nemovitých věcí přistupovat přehnaně formalisticky a smlouvu automaticky považovat za neplatnou.

Přestože Evropská komise proti této zprávě silně intervenovala, je hospodářský a sociální výbor první institucí Evropské unie, která se postavila proti návrhu citované směrnice. Výsledek projednání návrhu na půdě tohoto výboru je důležitý signál pro další jednání v Radě a Evropském parlamentu.

NOTA BENE 10/2014 (RAKOUSKO)

Notáři v Srbsku zahájili svou činnost

V Srbsku byla vytvořena instituce svobodného notariátu latinského typu. Tento legislativní počín byl před několika týdny uveden v život, kdy bylo ministrem spravedlnosti Republiky Srbsko jmenováno prvních 94 notářů. Zároveň byla ustavena notářská komora a byly zvoleny její orgány. Tím byla zaplněna i poslední „bílá skvrna“ na mapě evropského notářství.

Červená karta pro „evropské sro-light“

Plány Evropské komise na zavedení evropské „jednočlené“ společnosti s ručením omezeným (Societas Unius Personae – ve zkratce SUP) byly hospodářským a sociálním výborem Evropského parlamentu neobyčejně silně kritizovány. Ve svém stanovisku podpořil tento výbor kritiku vznesenou notáři na adresu Návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem [COM (2014) 2012 final]. Stanovisko zpravodaje Olivera Röpkeho bylo dne 10. 9. 2014 po dlouhé diskusi přijato většinou 127 hlasů, proti hlasovalo 50 hlasů a 15 hlasů se zdrželo. Zpráva mimo jiné obsahuje požadavek kontroly a zjištění zakladatele takové společnosti prostřednictvím notáře nebo úřadů stejně jako požadavek přeshraničního prvku takové společnosti.

ÖSTERREICHISCHE NORATIATSZEITUNG 6/2014 (RAKOUSKO)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Rakouské republiky (OGH) – přeshraniční změna sídla společnosti

Evropský soudní dvůr opakovaně judikoval, že i přes absenci evropské legislativy je přeshraniční změna sídla obchodních společností (bez nutnosti zrušení původní společnosti a založení nové) možná. Na základě těchto závěrů OGH připustil změnu sídla italské společnosti do Rakouska, i když tato forma přeměny není rakouským právem upravena. Taková změna sídla je však možná pouze za splnění předpokladu, že v rámci této přeměny bude do Rakouska přesunuto i faktické sídlo a společnost splní všechny požadavky cílového státu, které jsou kladené na danou formu korporace (obsahové náležitosti zakladatelského dokumentu, výše základního kapitálu, soustava orgánů). V posuzovaném případě byl návrh zamítnut, neboť italská společnost rozhodla pouze o přeshraniční změně sídla, aniž by se zabývala komplexním přizpůsobením rakouské právní úpravě. ■

Připravili: JUDr. Irena Bischofová, členka MK, notářka v Prostějově,
Mgr. Martin Říha, místopředseda MK, notář v Plzni,
Mgr. Bohumil Kunc, člen MK, zástupce
JUDr. Lenky Řezáčové, notářky ve Zlíně.

BULLETIN ADVOKACIE 10/2014:

Vlastnická služebnost a katastr nemovitostí
Mgr. Petr Borovička, JUDr. Daniela Šustrová

PRÁVNÍ ROZHLEDY 22/2014:

Darování pro případ smrti a ochrana dědiců (k diskusi o novelizaci občanského zákoníku)
JUDr. Ondřej Horák, Ph.D., Olomouc, Brno

PRÁVNÍ ROZHLEDY 20/2014:

Vlastnické žaloby v novém občanském zákoníku
JUDr. Jiří Spáčil, Brno

PRÁVNÍ ROZHLEDY 19/2014:

Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku

JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M., JUDr. Petr Tégl, Ph.D.,
JUDr. Renáta Šínová, Ph.D., Olomouc

Odvolání daru pro nouzi a vyživovací povinnost obdávajícího

Mgr. Bc. Stanislav Bruncko, Brno

JUDIKATURA

Nejvyšší soud České republiky: Oprávnění zakladatele odvolat členy statutárního orgánu obecně prospěšné společnosti

§ 12 ObPrSp

Zakladatel, který jmenuje členy správní (či dozorčí) rady obecně prospěšné společnosti, je tyto oprávněn také odvolat. Zákon jej v možnosti odvolávat členy orgánů obecně prospěšné společnosti nikterak neomezuje (např. taxativním výčtem důvodů pro odvolání z funkce)

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 18. 6. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2985/2012

PRÁVNÍ RÁDCE 11/2014:

Stanoviska KANCL k novému občanskému zákoníku (8. díl):

Nabytí vlastnictví závodu a některé otázky kolem kapitálových společností

Další díl výkladových stanovisek Komise pro aplikaci nové civilní legislativy přináší interpretaci tří otázek spojených s aplikací občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích. První souvisí s převáděním závodu a zbylá dvě se věnují rozdělování zisku a příplatkům v kapitálových společnostech.

František Korbek, partner, Havel, Holásek & Partners

Daniel Askari, Jan Váňa, Havel, Holásek & Partners

PRÁVNÍ RÁDCE 10/2014:

Rozhovor právního rádce (s prvním náměstkem ministryně spravedlnosti Robertem Pelikánem)

Technická novela zákoníku už nemá smysl

Jan Januš

Udělejte jen technickou novelu, vzkazují soudci, akademici i advokáti

Jan Januš

SOUDNÍ ROZHLEDY 11-12/2014:

140. Přechod práv a povinností z nájemní smlouvy na nabyvatele členského podílu v bytovém družstvu

§ 736 ZOK

§ 230 ObchZ

§ 714 ObčZ 1964

Na základě dohody o převodu práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu přecházejí na nabyvatele též práva a povinnosti vyplývající z dosavadního nájemního vztahu (zejména právo nájmu družstevního bytu), jestliže to jejich povaha umožňuje; daný nájemní vztah nezaniká, ale na místo nájemce do něj vstupuje nabyvatel členského podílu. Na nabyvatele přecházejí členská práva a povinnosti v tom stavu, v jakém se nacházejí ke dni účinnosti dohody o převodu práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu.

Usnesení velkého senátu NS z 10. 9. 2014, sp. zn. 31 Cdo 1147/2012

141. Nezvratitelnost zápisu fúze do obchodního rejstříku

§ 57 odst. 1 písm. a), § 59 odst. 1 PřemZ

Byla-li do obchodního rejstříku zapsána fúze sloučením, nastaly její účinky bez ohledu na to, zda rozhodnutí rejstříkového soudu, na jehož základě byla fúze zapsána, nabylo právní moci, či nikoli. Jakkoliv totiž případné vady v procesu přeměny (včetně porušení právních předpisů či stanov, jež by mohly vést k vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, jímž byla přeměna schválena) již po zápisu přeměny do obchodního rejstříku nemohou být důvodem pro zrušení tohoto zápisu či vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

Usnesení NS z 19. 6. 2014, sp.zn. 29 Cdo 3068/2013

SOUDNÍ ROZHLEDY 10/2014:

117. Spoluvlastnický podíl jako předmět držby a vydržení. Knihovni držba

§ 988 odst. 1, § 1003, § 1089 odst. 1, § 1121 ObčZ

§ 129 odst. 1, § 134 odst. 1, § 137 odst. 1 ObčZ 1964

1. Spoluvlastnický podíl může být předmětem držby a vydržení.

2. Knihovni („tabulární“) držba není skutečnou držbou a nepožívá držební ochrany.

Rozsudek NS z 25. 6. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1513/2012

118. Vlastnictví nové stavby zřízené na místě odstraněné části jiné stavby

§ 120 odst. 1, § 126 odst. 1, § 132 ObčZ 1964

Nová stavba postavená před 1.1.2014 na místě odstraněné části jiné stavby se stala součástí původní stavby jen v případě, že byla stavebně funkčně propojena s původní stavbou, která jako věc nezanikla. Může-li jak zbytek původní stavby, tak i nová stavba plnit samostatně svou funkci, a také samostatně existovat, jde o dvě samostatné stavby jako věci v právním smyslu.

Rozsudek NS z 11. 6. 2014, sp. zn. 22 Cdo 3732/2013 ■

Rubriku zpracoval
Mgr. Erik Mrzena, notář v Praze,
člen redakční rady Ad Notam

Zahájení a ukončení činnosti notářů

Mgr. Martina Kondrová

Mgr. Šárka Aschenbrennerová

Mgr. Denisa Van Geet

Mgr. Petr Elšík

Mgr. David Borský

JUDr. Radka Kulhánková

Mgr. Dalibor Novák

Mgr. Ondřej Šíma

MINISTRYNĚ SPRÁVEDLNOSTI JMENOVALA KE DNI 1. 1. 2015 NA ZÁKLADĚ VÝSLEDKU KONKURZU NOVÉ NOTÁŘE.

Mgr. Martinu Kondrovou notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Pardubicích, se sídlem v Pardubicích. Mgr. Martina Kondrová zahájí činnost v notářské kanceláři na adrese Smilova 333, Pardubice–Zelené Předměstí.

Mgr. Šárku Aschenbrennerovou notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Jindřichově Hradci, se sídlem v Jindřichově Hradci. Mgr. Šárka Aschenbrennerová zahájí činnost v notářské kanceláři na adrese Pravdova 1113, Jindřichův Hradec.

Mgr. Denisu Van Geet notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Liberci, se sídlem v Liberci. Mgr. Denisa Van Geet zahájí činnost v notářské kanceláři na adrese Kostelní 10/5, Liberec.

Mgr. Petra Elšíka notářem notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Litoměřicích, se sídlem v Libochovicích. Mgr. Petr Elšík zahájí činnost v notářské kanceláři na adrese Mírové náměstí 167/36, Litoměřice.

Mgr. Davida Borského notářem notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Lounech, se sídlem v Lounech. Mgr. David Borský zahájí činnost v notářské kanceláři na adrese Hilbertova 68, Louny.

JUDr. Radku Kulhánkovou notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Litoměřicích, se sídlem v Litoměřicích. JUDr. Radka Kulhánková zahájí činnost v notářské kanceláři na adrese Velká Krajská 52/2, Litoměřice.

Mgr. Dalibora Nováka notářem notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Pardubicích, se sídlem v Pardubicích. Mgr. Dalibor Novák zahájí činnost v notářské kanceláři na adrese Jindřišská 698, Pardubice–Zelené Předměstí.

Mgr. Ondřeje Šímu notářem notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Klatovech, se sídlem v Klatovech. Mgr. Ondřej Šíma zahájí činnost v notářské kanceláři na adrese nám. Míru 64, Klatovy.

Ministryně spravedlnosti odvolala ke dni 31. 12. 2014 na vlastní žádost Mgr. Pavla Škúrka z funkce notáře notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Chomutově a jmenovala ke dni 1. 1. 2015 na základě výsledku konkurzu Pavla Škúrka notářem notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Plzeň–město, se sídlem v Plzni.

Jmenovaným notářkám a notářům přejeme hodně úspěchů v jejich pracovní činnosti.

Ministryně spravedlnosti odvolala ke dni 31. 12. 2014 na vlastní žádost Mgr. Dagmar Pasevovou, notářku v Liberci, JUDr. Hanu Pírkovou, notářku v Jindřichově Hradci, JUDr. Jana Kubečka, notáře v Plzni–město, JUDr. Jarmilu

Šímovou, notářku v Klatovech, JUDr. Lenku Ulrichovou, notářku v Pardubicích, JUDr. Jarmilu Slabou, notářku v Kutné Hoře, JUDr. Danielu Jarošovou, notářku v Praze a JUDr. Vlastu Růžičkovou, notářku v Uherském Hradišti.

Za dlouholetou činnost ve prospěch notářství děkujeme a do dalšího života přejeme pevné zdraví a osobní spokojenost. ■

Redakce Ad Notam

Složení slibu do rukou ministryně spravedlnosti

Dne 20. listopadu 2014 složili do rukou ministryně spravedlnosti prof. JUDr. Heleny Válkové, CSc. podle § 9 odst. 2) notářského řádu slib notářští kandidáti Mgr. Barbora Soukupová Hudečková, Mgr. Dominika Rabová, Mgr. Pavlína Jíchová, Mgr. Eva Králová, JUDr. David Kodera a Mgr. Hana Kapicová Kohoutková. Složení slibu byl přítomen tajemník Notářské komory České republiky Ing. Jaroslav Šustr, MBA.

Blahopřejeme a přejeme mnoho pracovních úspěchů v další činnosti. ■

Redakce Ad Notam

VŠEHRD – časopis českých právníků
– online verze časopisu na <http://casopis.vsehrd.cz>

Časopis Spolku českých právníků Všeherd navazuje na historickou tradici apolitického vědeckého periodika. Je zaměřen na právní sektor a celou oblast práva soukromého i veřejného.

Případní zájemci, kteří by v časopise rádi publikovali svůj článek, mohou příspěvek zaslat redakci na: casopis@vsehrd.cz

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Obvodního soudu pro Prahu 4 se sídlem v Praze.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce JUDr. Mileně Králové, která končí činnost notářky ke dni 28. 2. 2015.

Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 19. ledna 2015.

Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 17. února 2015 a ve středu 18. února 2015 v době od 9.00 hod. v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:

- 1) státní občanství České republiky,
- 2) plná způsobilost k právním úkonům,
- 3) vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu oborů práva na vysoké škole v České republice, nebo pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, vzdělání získané v oborech práva na vysoké škole v zahraničí, anebo toto vzdělání uznané podle zvláštních právních předpisů; za toto vzdělání se považuje též vzdělání získané na právnické fakultě vysoké školy se sídlem na území České a Slovenské Federativní Republiky nebo jejích právních předchůdců,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:

Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílel na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:

Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení uchazeče do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů s datem vydání ne starším tří měsíců,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1.12.1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřížku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení uchazeče – notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).

Podmínkou zařazení uchazeče – notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.

Notářskou praxí dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variační symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.

Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.

Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Kolíně se sídlem v **Kolíně**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notáři JUDr. Jiřím Noskovi, který končí činnost notáře ke dni 31. 3. 2015.

Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 26. ledna 2015.

Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 24. února 2015 a ve středu 25. února 2015 v době od 9.00 hod. v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:

- 1) státní občanství České republiky,
- 2) plná způsobilost k právním úkonům,
- 3) vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu oborů práva na vysoké škole v České republice, nebo pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, vzdělání získané v oborech práva na vysoké škole v zahraničí, anebo toto vzdělání uznané podle zvláštních právních předpisů; za toto vzdělání se považuje též vzdělání získané na právnické fakultě vysoké školy se sídlem na území České a Slovenské Federativní Republiky nebo jejích právních předchůdců,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:

Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:

Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení uchazeče do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů s datem vydání ne starším tří měsíců,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1.12.1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřížky poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení uchazeče – notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).

Podmínkou zařazení uchazeče – notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.

Notářskou praxí dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.

Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.

Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

Strípky z historie 31.

Působností notářů na lodích, plujících v teritoriálních vodách, se zabýval v časopisu Právník zadržský advokát Vladimír Pappafava v článku *O místním vymezení působnosti notářské* (1886). Dospěl k závěru, že působnost notáře, sídlícího na území státu při pobřeží, je v teritoriálních vodách dána jednoznačně pro lodi národní. Dovedil, že místní notář může působit i na cizí „lodi kupecké“, vyloučil naopak „příslušnost notáře v případě cizích lodí válečných“. Při definici teritoriálních vod vycházel autor z definice, že „veškeren pruh mořský, na nějž létají koule, vyhozené se břehu, který chráněn a hájen jest palbou strojů těch, jest pevninový a náleží v panství vladaře břehu. Jinými slovy: Nejdalnější dostřel z děla se břehu jest pravou hranicí moře pevninového.“

V r. 1881 vydal turecký sultán Abdulhamid II. dekret, jímž bylo změněno ustanovení zákona, podle kterého měl být u každého sborového soudu zřízen notářský úřad. Napříště se tak mělo stát pouze v případě, že se předpokládá měsíční obrát 500 piastrů. Pokud dosažení této výše příjmu nebylo pravděpodobné, měli vykonávat pravomoci notáře úředníci soudu. Notář si měl sumu měsíčních 500 piastrů ponechat zcela jako svůj výdělek, z částky přesahující 500 piastrů mu patřila pouze jedna třetina, zbývající část byl povinen odvést jako daň.

S odvoláním na zprávu v časopise Zeitschrift für Notariat přinesl časopis Právník v r. 1883 zprávu s titulkem *První notář ženského pohlaví*. Uvádí se zde, že „v okresu Columbia spojených států severoamerických byla k návrhu státního prokurátora a se svolením generálního advokáta unie poprvé dáma, jménem miss Gillette, jmenována notářem veřejným.“ Stalo se tak ve stejném roce, kdy tamější republikánský guvernér Thomas H. Brents podepsal zákon o volebním právu žen. Již v roce 1887 bylo volební právo žen zákonodárným sborem zrušeno, o dalších osudech notářky Gillette však již v Právniku není žádných dalších zpráv.

Sbírku rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu, dotýkajících se notářství, vydal z popudu Rakouského spolku notářského pod názvem *Sammlung von Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes zu den Notariatsgesetzen* v r. 1893 notář Otto Gesselbauer. Sbírku vydalo Manzovo dvorní a univerzitní knihkupectví ve Vídni. Publikace obsahuje 272 nálezů z let 1850-1889. „Přidán jest pilně propracovaný rejstřík věcný a rejstřík zákonů. Kniha zaslouží sobě hojně pozornosti netoliko v kruzích notářských, ale i v širších kruzích právnických,“ poznamenal recenzent v časopisu Právník.

Turecký sultán Abdulhamid II.

Počátky moderního japonského notářství sahají do r. 1886, kdy byl po revoluci Meidži vydán notářský řád, který vycházel z modelu francouzské organizace notariátu. Obdobně jako v případě občanského zákoníku začalo pak Japonsko na přelomu 19. a 20. století přebírat německé vzory i v případě dalších právních předpisů. V r. 1909 byl tak notářský řád z r. 1886 nahrazen notářským řádem, který po řadě novelizačních platí doposud. V Japonsku působí 50 notářských komor, celonárodní notářská komora (*Nippon Koshonin Rengokai*) byla v r. 1977 přijata za člena Mezinárodní unie notářství.

Notářem byl po krátký čas i poslanec Frankfurtského sněmu Bernhard Friedrich Thüssing (1810-1881). Po právnických studiích v Münsteru se zde stal notářem a soudním komisařem, posléze byl přeložen do Ahlenu a v r. 1845 do Warendorfu. Tam se stal v letech 1848-1849 vůdcem demokratického hnutí. Na sněmu patřil k frakci Deutscher Hof, aktivně se však příliš neprojevoval, nebyl ani členem některého ze sněmovních výborů či komisí. Po sněmu se Thüssing vrátil k soudnímu komisariátu, v roce 1862 byl pak jmenován soudním radou v Dortmundu, kde 2. července 1881 zemřel. ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
člen redakční rady Ad Notam

Cadillac

Motto: Čím je stát zkaženější, tím více má zákonů.

Auto se dá poskládat z pravých dílů tak, jak bylo konstruktéry navrženo. Dá se ale také postavit tak, jak o tom zpívá zpěvák a karikaturista Jan Vyčítal v písničce, kde si dělník, pracující v továrně na automobily, postavil krásný zlatý Cadillac. Postupně kradl jednotlivé díly a sestavoval z nich své auto. Jelikož mu to ale trvalo dlouhou dobu a továrna během ní měnila typy aut a tím i jejich součástky a celé díly, jeho auto nakonec vypadalo prapodivně, když bylo sestaveno z dílů vyrobených v jednotlivých letech, z nichž každý patřil do jiného typu vozu.

Ono sestavování celku z různých komponentů nemusí vždy dopadnout dobře. Viz třeba anekdotu o té paní v Rusku, která pracovala v továrně na šicí stroje. Když šla do důchodu, ptal se jí ředitel, co by si přála jako dárek na rozloučenou. Řekla, že si přeje šicí stroj. Ředitel se podivil a dotázal se „to jste si za celou dobu práce u nás šicí stroj z továrny nedonesla domů po jednotlivých součástkách tak, jako ostatní dělnice?“ Babička řekla – „odnesla, sestavila, ale vždycky mi z toho vyšel kulomet.“

S takovým sestavováním konečného produktu z různých částí mohou být potíže, nejen co se týče konečného vzhledu. Nějaká součástka je přeci jen cizí, takzvaně „nepasuje“, musí se zabrousit, ohnout, převrtat otvory, dát jiné šrouby. Zkrátka bude třeba mnohé improvizace, než se dílo sestaví a přivede do provozuschopného stavu. Nakonec se to podaří a i s autem sestaveným jako onen Cadillac se dá jezdit. Někteří se auto líbí, vždyť má krásný zlatý lak, většinou se ale nelíbí, někteří se mu smějí, jiní nadávají, jak taková nestvůra může vůbec jezdit na veřejnosti. Ale kára jede, musí, jiná už není k dispozici a bez ní si nelze život představit.

I náš nový občanský zákoník je sestaven podobně jako onen Cadillac. Byla do něj vtělena ustanovení z Obecného zákoníku občanského z r. 1811, z osnovy čl. občanského zákoníku z r. 1937, z římského práva (lex Falcidia), ze současných občanských zákoníků Quebecu, Francie, Německa, SRN, Švýcarska a nevím ani odkud ještě. Také bylo použito trosek ze stávajícího občanského zákoníku, platného u nás do konce roku 2013. To opravdu Cadillac nebyl, ale v závěru jeho životnosti došlo k repasi (být to u auta, řekli bychom, že byl vybroušený motor) a jezdil pak celkem slušně. Trochu mi nyní při myšlenkách na nový občanský zákoník zaznívá v uších závěr písničky z večerníčků o Machovi a Šebestové, kde se zpívá „to je pěkná směsice“. Také to zavání Mičurinem s jeho pokusy s křížením všeho možného. Z toho pak vyjdou některé obzvláště vydařené kousky, jako třeba v dědickém prá-

vu křížení ležící pozůstalosti s principem nabytí dědictví dnem smrti zůstavitele.

Tvůrce zákoníku nám chtěl dát něco skvělého, co nás vymrští do výšin mezi právní státy světa nejvyšší úrovně, ale ono se zatím ukazuje, že nám z toho vyšlo ..... víme vůbec co ?

Při tvorbě nového automobilu pracují celé kolektivy odborníků na postavení nového motoru, na tvarování sedaček, na konstrukci podvozku, elektroniku, aerodynamiku, v neposlední řadě i na design celého vozu. Nikdo si ani neumí představit, že by celý vůz navrhoval jediný člověk. Tento tým spolu musí také, a to je hlavní, spolupracovat. V neposlední řadě je třeba mít na paměti i to, že žádný nový vůz není zcela nový, nýbrž vychází ze základní konstrukce vozu předcházejícího a přebírá to dobré, v čem se osvědčil. A tak si říkám, jestli by něco podobného nemělo platit i při navrhování každého nového zákona. ■

JUDr. Martin Šešina, emeritní notář

TABLE OF CONTENTS

ARTICLES	
Petr Hampel: Notaries and their role in public register proceedings	3
Magdalena Pfeiffer: Succession rules in testator's hands – The choice of applicable law in context of conflict-of-law rules of inheritance regime	8
Kryštof Horn: The Trust Fund in detail	16
DISCUSSION	
Šimon Klein: Back to the topic of the transfer of the owner rights to inheritance	22
ON NOTARIAL PRACTICE	
Evidence and list of documents on marital property regime	25
IT	
Are you in hurry? A piece of advice how to work with your computer faster	28
CASE LAW	
The exceptional reason worthy of special consideration within the meaning of § 150 of the CPR cannot be considered the process succession	30
FROM HISTORY	
Otakar Mokřý, A notary and a poet	34
INTERVIEW	
JUDr. Antonín Mokřý	38
REVIEW & ANNOTATION	
The Civil Code Commentary, Volume IV, Inheritance Law	41
Filing and contract samples with explanations	43

INHALTSVERZEICHNIS

ARTIKEL	
Petr Hampel: Notar und seine Position im Verfahren des öffentlichen Registers	3
Magdalena Pfeiffer: Erbstatus in den Händen des Erblassers – Wahl des anwendbaren Rechtes im Rahmen des Kollisionsrechts der Erbschaft	8
Kryštof Horn: Ausführlich zum Thema des Treuhandfonds	16
FORUM	
Šimon Klein: Noch einmal zum Thema der Übertragung der Eigentumsrechten durch die Erbschaft	22
ÜBER DIE NOTARIATSPRAXIS	
Das Register und die Liste der Güterstandskunden	25
IT	
Keine Zeit? Wir raten, wie man mit dem Computer schneller arbeiten kann.	28
JUDIKATUR	
Außergewöhnlicher Grund, der eine besondere Beachtung im Sinne von § 150 der ZPO verdient, ist nicht in der Prozessnachfolgerschaft zu sehen	30
AUS DER GESCHICHTE	
Otakar Mokřý, Notar und Dichter	34
GESPRÄCH	
JUDr. Antonín Mokřý	38
REZENSION & ANNOTATION	
Das Bürgerliche Gesetzbuch Kommentar, Band IV, Erbrecht	41
Die Angaben- und Vertragsmuster mit Erklärungen	43

CONTENU

ARTICLES	
Petr Hampel: Le notaire et sa position dans les procédures de registre publique	3
Magdalena Pfeiffer: Le statut successoral dans les mains du testateur – la choix de la loi applicable dans le cadre des règles de conflit des régimes d'héritage	8
Kryštof Horn: Le fond fiduciaire plus détaillé	16
DÉBAT	
Šimon Klein: La transition du droit d'héritage aux biens successoraux encore une fois	22
QUELQUES MOTS SUR LA PRATIQUE NOTARIALE	
Le registre et la liste des documents sur le régime matrimonial	25
IT	
Êtes-vous occupé? Le conseil comment travailler plus rapidement avec votre ordinateur	28
JURISPRUDENCE	
La raison exceptionnelle digne de l'attention particulière au sens de § 150 de CPC, n'est pas possible de voir dans la succession procédurale	30
QUELQUES MOTS D'HISTOIRE	
Otakar Mokřý, le notaire et le poète	34
ENTRETIEN	
JUDr. Antonín Mokřý	38
RAPPORTS & ANNOTATIONS	
Le Code civil, le commentaire, le tome IV, le droit successoral	41

CURRENT EVENTS	
Awarding of Randa's medals for the 2014	44
Visit of vice-presidents of UINL for Asia and South America at the headquarters of the Chamber of Notaries in the Czech republic	45
Vitava – Dunaj 2014	46
FROM ABROAD	
Report from the business trip of JUDr. M. Foukal on the meeting of the Board of Directors of CNUE	50
Report from the business trip of JUDr. M. Foukal on the Council Presidency, the General Council and the Assembly of Member notaries of UINL	51
ENN cross-border workshop on notarial activities ENN	52
Meeting of the CNUE Board of directors in Brussels on 16. 10. 2014	53
Cross-border seminar of the European Notarial Network in Brno	53
20 years of Croatian notary office	56
26th Colloquium of Central European notaries in Eger, Hungary	57
Meeting of the Commission for European Affairs (CAE) of UINL	58
Meeting of the CNUE Board of directors in Brussels on 20. 11. 2014	59
MONITORING OF INTERNATIONAL PRESS	63
WORTHY OF ATTENTION	65
INFORMATION UPDATE FROM NOTARY CHAMBER	
Commencement and termination of notary activity	67
Competitions for filling of vacant Notarial Offices	69
EXCERPTS FROM HISTORY	
Stanislav Balík: Excerpts from history 31	71
FEATURE ARTICLE	
Martin Šešina: Cadillac	72

AKTUELL	
Verleihung der Randa-Medaillen im Jahre 2014	44
Besuch von Vizepräsidentinnen der UINL für Asien und Südamerika in der Zentrale der Notarkammer von der Tschechischen Republik	45
Vitava – Dunaj 2014	46

AUS DEM AUSLAND	
Bericht von der Dienstreise von JUDr. M. Foukal aus der Sitzung des Verwaltungsrates von CNUE	50
Bericht von der Dienstreise von JUDr. M. Foukal aus der Sitzung der Ratspräsidentschaft, des Generalrats und der Versammlung der Mitgliednotare von UINL	51
Ein grenzüberschreitender Workshop von ENN über notarielle Tätigkeiten	52
Sitzung der Verwaltungsrates von CNUE in Brüssel am 16. 10. 2014	53
Grenzüberschreitendes Seminar des Notariellen Netzwerks in Brünn	53
20 Jahre des kroatischen Notariats	56
26. Kolloquium der Zentral-Europäischen Notare in Eger, Ungarn	57
Sitzung der Kommission für europäische Angelegenheiten (CAE) der UINL	58
Sitzung der Verwaltungsrates von CNUE am 20. 11. 2014	59

MONITORING DER INTERNATIONALEN PRESSE	63
WISSENSWERTE	65
INFORMATIONEN AUS DER NOTARIATSKAMMER	
Beginn und Ende der Tätigkeit von Notaren	67
Stellenausschreibung zur Besetzung freier Notarämter	69
GESCHICHTSSPLITTER	
Stanislav Balík: Geschichtssplitter 31	71
FEUILLETON	
Martin Šešina: Cadillac	72

Les modèles de présentations et de contrats avec des notes explicatives	43
ACTUALITÉS	
L'attribution des médailles d'Antonín Randa pour l'année 2014	44
La visite des vice-présidents à U.I.N.L. pour l'Asie et l'Amérique du Sud dans le siège du Chambre de notaire dans la République tchèque	45
Vitava – Dunaj 2014	46

À L'ÉTRANGER	
Le rapport de mission de JUDr. M. Foukal sur la réunion du Conseil d'administration de CNUE	50
Le rapport de mission de JUDr. M. Foukal sur la réunion du Conseil de la présidence, Conseil général et l'Assemblée de membre notaires de U.I.N.L.	51
ENN: Le workshop extérieur comprenant l'activité notariale	52
La réunion du Conseil d'administration de CNUE Bruxelles, le 16 octobre 2014	53
Le séminaire extérieur de l'association notariale à Brno	53
Les 20 ans du notaire croate	56
Le 26 ^e colloque des notaires de l'Europe central à Hongrie, Eger	57
La réunion de la Commission pour des affaires européennes (CAE) UINL	58
La réunion du Conseil d'administration de CNUE, Bruxelles le 20 novembre 2014	59

REVUE DE PRESSE INTERNATIONALE	63
MÉRITE VOTRE ATTENTION	65
INFORMATIONS DE LA CHAMBRE DE NOTAIRES DE LA RÉPUBLIQUE TCHÈQUE	
Début et cessation d'activités des notaires	67
Concours en vue d'occuper des études de notaires vacantes	69
FRAGMENTS D'HISTOIRE	
Stanislav Balík: Fragments d'histoire 31	71
FEUILLETON	
Martin Šešina: Cadillac	72

U KONTO ZDARMA NA 10 LET

Největší hity v novém stylu

Infolinka 800 14 00 14
www.unicreditshop.cz

0:00 Kč
Výběry ze všech bankomatů
v ČR a ve světě

0:00 Kč
Domácí online platby

0:00 Kč
Vedení účtu v Kč a v cizí měně

0:00 Kč
Mezinárodní platební karta

0:00 Kč
Online Banking a Smart klíč

**NAVÍC
SMARTPHONE
ZDARMA**

Stačí si měsíčně posílat příjem
alespoň 12 000 Kč.

Jednou jste dole, jednou nahoře.
S námi zvládnete obojí.

Vítejte v
UniCredit Bank

Garance podmínek – Banka tímto klientovi zaručuje poplatkové zvýhodnění po dobu deseti let od uzavření smlouvy, pokud bude majitel účtu splňovat všechny stanovené podmínky pro tento typ produktu. Výše měsíčního poplatku za vedení účtu, který bude účtován při nesplnění podmínek, se může změnit podle míry inflace v ČR a výše měsíčního limitu pro příchozí platby podle průměrné mzdy v ČR.

Smartphone zdarma mohou získat klienti, kteří dovršili 27 let; o dalších podmínkách se informujte v pobočkách UniCredit Bank nebo na www.unicreditbank.cz.

Toto sdělení slouží pouze pro informační účely a není návrhem na uzavření smlouvy.